

I-PRODER

Interreg program Slovenija-Hrvatska 2021. – 2027.

Interreg program Slovenija – Hrvatska 2021 – 2027

SIHR00173 – I-PRODER

MODEL TEHNIČKE POMOĆI ZA PRIPREMU INTERVENCIJA U PODRUČJU RJEŠAVANJA ENERGETSKOG SIROMAŠTVA

MODEL TEHNIČNE POMOĆI ZA PRIPRAVO INTERVENCIJ NA PODROČJU REŠEVANJA ENERGETSKE REVŠČINE

Isporučevina D.2.2.1

Dosežek D.2.2.1

Datum: 10.02.2026.

Odgovorni partner: / *Odgovorni partner:* Međimurska energetska agencija d.o.o.

Verzija: / *Različica:* 4

Razina diseminacije: / *Raven diseminacije:* Javno

Tip: / *Vrsta:* Dokument

Izjava o sufinanciranju / *Izjava o sofinanciranju*

Izrada dokumenta podržana je projektom I-PRODER, kojeg sufinancira Europska unija u okviru INTERREG programa Slovenija – Hrvatska 2021. – 2027. /

Nastanek dokumenta je podprl projekt I-PRODER, ki ga sofinancira Evropska unija v okviru programa INTERREG Slovenija – Hrvaška 2021 – 2027.

Izjava o odricanju odgovornosti / *Izjava o zavrnutvi odgovornosti*

Sadržaj ovog dokumenta odražava isključivo mišljenje autora i ni na koji način ne odražava mišljenje Upravljačkih tijela programa i Europske unije. /

Vsebina tega dokumenta odraža izključno mnenje avtorja in nikakor ne odraža mnenja organov upravljanja programa in Evropske unije.

SADRŽAJ / VSEBINA

Uvod.....	1
[KORAK 1] Identifikacija energetskega siromaštva.....	3
1.1. Definiranje energetskega siromaštva	3
1.2. Opseg energetskega siromaštva.....	4
1.3. Glavni razlozi energetskega siromaštva	8
1.4. Čimbenici koji utječu na energetske ranjivosti.....	8
1.5. Prikupljanje podataka o energetskega siromaštva	10
[KORAK 2] Uspostava provedbenog okvira	11
2.1. Osnivanje stručnog tima	11
2.2. Uključivanje dionika i građana	12
2.3. Formiranje partnerstva	14
[KORAK 3] Planiranje potencijalnih mjera za smanjenje energetskega siromaštva.....	18
3.1. Kampanje za podizanje svijesti	18
3.2. Utjecaj na promjene ponašanja	18
3.3. Otvaranje savjetodavnih centara.....	19
3.4. Osnivanje energetske zajednice	19
3.5. Definiranje politike.....	19
3.6. Poboljšanje energetske učinkovitosti.....	20
3.7. Financijska pomoć.....	21
3.8. Ostale mjere	21
[KORAK 4] Mogućnosti financiranja iz programa EU	22
4.1. EPAH.....	22
4.2. LIFE program – Prijelaz na čistu energiju.....	23
4.3. EUKI (Europska klimatska inicijativa).....	23
4.4. EUCF (European City Facility)	24
4.5. Interreg programi	25
4.6. Horizon Europe.....	30
4.7. ESF+	31
4.8. ERASMUS+	32
4.9. CERV+	33
4.10. Pravedna energetska tranzicija za sve (FETA – Fair energy transition for all).....	34
4.11. Prekogranične energetske zajednice (CBEC – Cross-Border energy communities)	35
[KORAK 5] Razvoj odabranih mjera.....	37

5.1. Od ideje do realizacije	37
5.2. Raspisivanje mjera	38
[KORAK 6] Implementacija	39
6.1. Implementacija projekta	39
6.2. Implementacija mjera u sklopu strateških i planskih dokumenata	40
Zaključak	41
Uvod	42
[KORAK 1] Identifikacija energetske revščine	44
1.1. Opredelitev energetske revščine	44
1.2. Obseg energetske revščine	45
1.3. Glavni vzroki energetske revščine	49
1.4. Dejavniki, ki vplivajo na energetske ranljivost	49
1.5. Zbiranje podatkov o energetske revščini	51
[KORAK 2] Vzpostavitev izvedbenega okvira	52
2.1. Ustanovitev strokovne ekipe	52
2.2. Vključevanje deležnikov in prebivalcev	53
2.3. Oblikovanje partnerstva	55
[KORAK 3] Načrtovanje možnih ukrepov za zmanjšanje energetske revščine	59
3.1. Kampanje za ozaveščanje javnosti	59
3.2. Vpliv na spremembe vedenja	59
3.3. Odprtje svetovalnih centrov	60
3.4. Ustanovitev energetskih skupnosti	60
3.5. Opredelitev politike	60
3.6. Izboljšanje energetske učinkovitosti	61
3.7. Finančna pomoč	62
3.8. Drugi ukrepi	62
[KORAK 4] Možnosti financiranja iz programov EU	63
4.1. EPAH	63
4.2. LIFE program – Prehod na čisto energijo	64
4.3. EUKI (Evropska klimatska iniciativa)	64
4.4. EUCF (European City Facility)	65
4.5. Interreg programi	66
4.6. Horizon Europe	72
4.7. ESF+	72
4.8. ERASMUS+	73

4.9. CERV+	74
4.10. Pravična energetska tranzicija za vse (FETA – Fair energy transition for all)	75
4.11. Čezmejne energetske skupnosti (CBEC – Cross-Border Energy Communities)	76
[KORAK 5] Razvoj izbranih ukrepov.....	78
5.1. Od ideje do realizacije	78
5.2. Priprava ukrepov	79
[KORAK 6] Implementacija	80
6.1. Implementacija projekta.....	80
6.2. Implementacija ukrepov v okviru strateških in načrtovalnih dokumentov	81
Zaključek.....	82

POPIS TABLICA / SEZNAM TABEL

Tablica 1. Sažeti prikaz formalizacija partnerstva po EU programima	16
Tablica 2. Prikaz osnovnih dijelova raspisivanja projekta/aktivnosti/mjere	38
/	

Tabela 1. Strnjen prikaz formalizacije partnerstva po programih EU	57
Tabela 2. Prikaz osnovnih delov priprave projekta/aktivnosti/ukrepa	79

POPIS SLIKA / SEZNAM SLIK

Slika 1. Glavni koraci u pripremi mjera sprječavanja i suzbijanja energetske siromaštva obuhvaćeni modelom tehničke pomoći	2
Slika 2. Postotak stanovništva koji nemaju mogućnost adekvatno zagrijati svoj dom u razdoblju od 2020 do 2023. godine.	4
Slika 3. Udio stanovništva koje je živjelo u stanovima koji prokišnavaju, imaju vlagu ili trulež u 2023. godini.	5
Slika 4. Udio kućanstava s neplaćenom hipotekom, stanarinom ili računima za režije u razdoblju od 2010. do 2023. godine.	6
Slika 5. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u zemljama EU u 2023. godini.	7
Slika 6. Vanjski dionici	12
Slika 7. Klasični načini uključivanja dionika i građana	13
Slika 8. Inovativni načini uključivanja dionika i građana	13
Slika 9. Razvoj projekta: od projektne ideje do projektne prijave	37
/	

Slika 1. Glavni koraci pri pripravi ukrepov za preprečavanje in odpravo energetske revščine zajeti v modelu tehničke pomoći	43
---	----

Slika 2. Delež prebivalstva, ki nima možnosti ustrezno ogreti svojega gospodinjstva v obdobju od leta 2020 do 2023.	45
Slika 3. Delež prebivalstva, ki je v letu 2023 živel v stanovanjih s puščajočo streho, vlago ali gnilobo	46
Slika 4. Delež gospodinjstev z neplačano hipoteko, najemnino ali računi za obratovalne stroške v obdobju od leta 2010 do 2023.	47
Slika 5. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti v državah EU v letu 2023	48
Slika 6. Zunanji deležniki	53
Slika 7. Klasični načini vključevanja deležnikov in prebivalcev	54
Slika 8. Inovativni načini vključevanja deležnikov in prebivalcev	54
Slika 9. Razvoj projekta: od projektne ideje do projektne prijave	78

SAŽETAK

Energetsko siromaštvo predstavlja sve izraženiji socioekonomski izazov koji se može definirati kao nemogućnost kućanstava za osiguranje osnovnih energetske potrebe kao što su odgovarajuća razina grijanja, hlađenja, adekvatna rasvjeta te ostale energetske potrebe. Nadalje, energetsko siromaštvo jest kompleksan problem koji kao takav zahtijeva višedimenzionalan i sustavan pristup – od identifikacije problema energetske siromaštva, planiranja pa do provedbe konkretnih mjera i evaluacije rezultata. Prvi korak u borbi protiv energetske siromaštva jest njegovo duboko razumijevanje i jasno definiranje te utvrđivanje glavnih uzroka njegova nastanka. Najčešći razlozi njegova nastanka uključuju visoke troškove energije, niske prihode kućanstva te loše energetske stanje stambenog objekta. Na energetske ranjivost dodatno utječu i socio-demografski čimbenici kao što su obrazovanje, zapošljivost i starost, zdravstveno stanje, struktura kućanstva te razina energetske pismenosti. Ključnu ulogu imaju i kulturalni čimbenici koji utječu na energetske ranjivost (niska razina povjerenja u institucije koje nude pomoć za suzbijanje energetske siromaštva, navika na život u nepovoljnim uvjetima, neprihvatanje promjena itd.) za što je iznimno važno kontinuirano prikupljati relevantne i ažurirane podatke.

Nakon utvrđivanja stanja, potrebno je uspostaviti jasan i čvrst provedbeni okvir koji uključuje osnivanje stručnog tima, aktivno uključivanje građana i svih relevantnih dionika te izgradnju funkcionalnih i kvalitetnih partnerstva – institucionalnih, civilnih i stručnih. Kvalitetna suradnja i jasno definirane uloge i odgovornosti svakog od partnera omogućuju stabilnu osnovu za daljnje djelovanje.

Mjere za sprječavanje i suzbijanje energetske siromaštva trebaju biti raznolike i usmjerene prema dugoročnim rezultatima. Navedeno obuhvaća informativne kampanje, savjetodavne centre, osnivanje energetske zajednice, tehnička rješenja za poboljšanje energetske učinkovitosti i dr. Posebnu pažnju treba posvetiti pružanju financijske pomoći ranjivim skupina te razvoju inovativnih lokalnih rješenja.

Odabir i razvoj mjera kreće oblikovanjem projektnih ideja sukladno dostupnim programskim i financijskim okvirima, nakon čega se formaliziraju kroz projektne prijedloge s jasno definiranim ciljevima, partnerima, proračunom te očekivanim učincima i rezultatima. Osiguranje financijskih sredstava moguće je kroz različite nacionalne i europske izvore i druge mehanizme (EUCF, Horizon Europe, Program LIFE itd.) usmjerene na održivu i pravednu tranziciju. Implementacija mjera treba biti usklađena sa strateškim dokumentima lokalne zajednice te usmjerena na aktivno praćenje i evaluaciju učinaka čime se osigurava dugoročna održivost i prilagodba mjera stvarnim potrebama energetske ranjivih kućanstava kako bi se u konačnici doprinijelo smanjenju energetske siromaštva.

U svrhu razumijevanja energetske siromaštva i njegova sprječavanja i ublažavanja kreiran je ovaj „Model tehničke pomoći za pripremu intervencija u području rješavanja energetske siromaštva“, priručnik koji sadrži prethodno navedene korake koji služe kao pomoć i podrška u planiranju, razvijanju i implementaciji mjera odnosno projekata za rješavanje sve izraženijeg društvenog problema te poticanje pravedne energetske tranzicije.

POVZETEK

Energetska revščina predstavlja vse bolj izrazit socioekonomski izziv, ki ga lahko opredelimo kot nezmožnost gospodinjstev, da zagotovijo osnovne energetske potrebe, kot so primerna raven ogrevanja, hlajenja, ustrezna razsvetljava ter druge energetske potrebe. Energetska revščina je kompleksen problem, ki kot tak zahteva večdimenzionalen in sistematičen pristop – od identifikacije problema energetske revščine, načrtovanja, do izvedbe konkretnih ukrepov in evalvacije rezultatov. Prvi korak v boju proti energetske revščini je njeno temeljito razumevanje in jasno določanje ter ugotavljanje glavnih vzrokov njenega nastanka. Najpogostejši razlogi za njen nastanek vključujejo visoke stroške energije, nizke prihodke gospodinjstev ter slabo energetske stanje stanovanjskih objektov. Na energetske ranljivost dodatno vplivajo tudi socio-demografski dejavniki, kot so izobrazba, zaposljivost in starost, zdravstveno stanje, struktura gospodinjstva ter raven energetske pismenosti. Ključno vlogo imajo tudi kulturni dejavniki, ki vplivajo na energetske ranljivost (nizka stopnja zaupanja v institucije, ki nudijo pomoč pri preprečevanju energetske revščine, navada življenja v neugodnih razmerah, nepripravljenost na spremembe itd.), zato je izjemno pomembno, da se kontinuirano zbirajo relevantni in posodobljeni podatki.

Po ugotovitvi stanja je potrebno vzpostaviti jasen in trden izvedbeni okvir, ki vključuje oblikovanje strokovne skupine, aktivno vključevanje prebivalcev in vseh relevantnih deležnikov ter gradnjo funkcionalnih in kakovostnih partnerstev – institucionalnih, civilnih in strokovnih. Kakovostno sodelovanje ter jasno določene vloge in odgovornosti vsakega partnerja omogočajo stabilno osnovo za nadaljnje ukrepanje.

Ukrepi za preprečevanje in odpravo energetske revščine morajo biti raznoliki in usmerjeni k dolgoročnim rezultatom. To vključuje informativne kampanje, svetovalne centre, ustanavljanje energetske skupnosti, tehnične rešitve za izboljšanje energetske učinkovitosti in druge. Posebno pozornost je treba nameniti zagotavljanju finančne pomoči ranljivim skupinam ter razvoju inovativnih lokalnih rešitev.

Izbor in razvoj ukrepov se začne z oblikovanjem projektnih idej v skladu z razpoložljivimi programskimi in finančnimi okviri, nato pa se formalizirajo v projektne predloge z jasno opredeljenimi cilji, partnerji, proračunom ter pričakovanimi učinki in rezultati. Zagotovitev finančnih sredstev je mogoča iz različnih nacionalnih in evropskih virov ter drugih mehanizmov (EUCF, Horizon Europe, Program LIFE itd.), ki so usmerjeni v trajnostno in pravično tranzicijo. Izvajanje ukrepov mora biti usklajeno s strateškimi dokumenti lokalne skupnosti ter usmerjena v aktivno spremljanje in evalvacijo učinkov, kar zagotavlja dolgoročno trajnost in prilagajanje ukrepov dejanskim potrebam energetske ranljivih gospodinjstev, s čimer se končno prispeva k zmanjšanju energetske revščine.

Z namenom razumevanja energetske revščine ter njenega preprečevanja in blaženja je bil ustvarjen ta „Model tehnične pomoči za pripravo intervencij na področju reševanja energetske revščine“, priročnik, ki vsebuje prej opisane korake in služi kot pomoč ter podpora pri načrtovanju, razvoju in izvajanju ukrepov oziroma projektov za reševanje vse bolj perečega družbenega problema ter spodbujanje pravične energetske tranzicije.

Uvod

Pred vama se nalazi priručnik koji definira glavne korake u pripremi i integraciji mjera i rješenja za sprječavanje i suzbijanje energetske siromaštva. Priručnik je namijenjen osoblju jedinica lokalne samouprave (općina i gradova), no može također poslužiti i različitim akterima da ga koriste kao vodič za bolje razumijevanje fenomena energetske siromaštva na lokalnoj razini te za eventualno stjecanje dodatne perspektive koja može potaknuti konkretne promjene za društvo u cjelini.

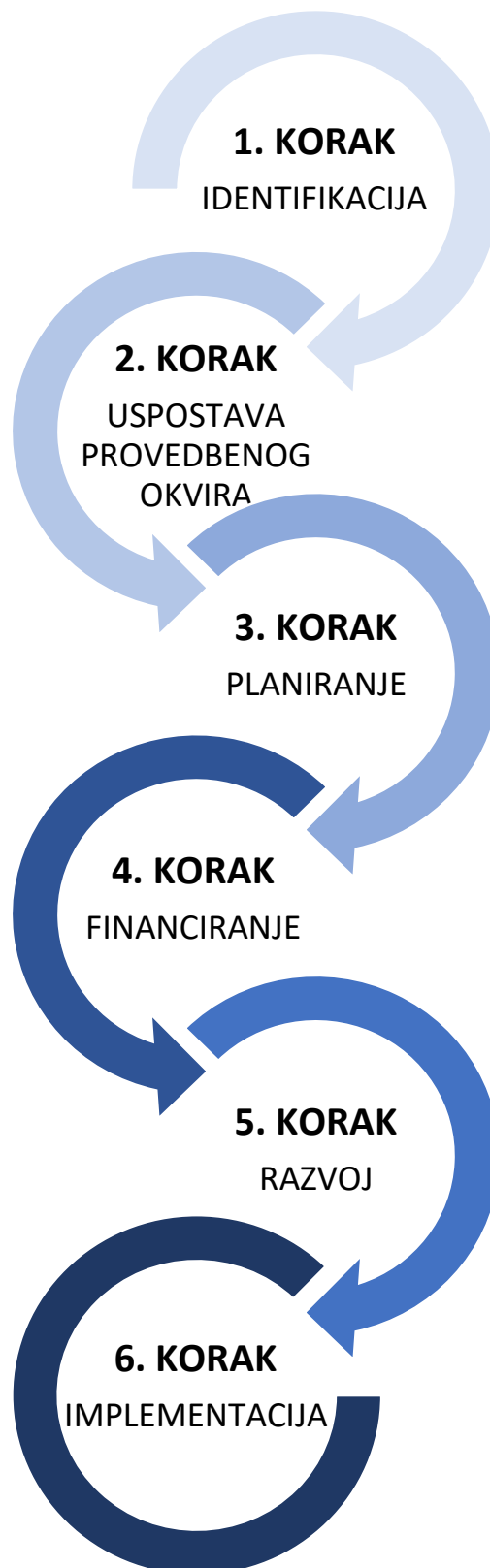
Za dodatnu pomoć i podršku na raspolaganju imate dvije cjelovite analize također pripremljene u sklopu projekta I-PRODER, a to su: „Komparativna analiza regionalnih, nacionalnih i EU politika u borbi protiv energetske siromaštva” i „Komparativna analiza regionalnih, nacionalnih i EU instrumenata u borbi protiv energetske siromaštva” koje će vam učinkovito pomoći u osmišljavanju i provedbi konkretnih radnji.

Ovaj se priručnik usredotočuje na različite korake u fazi pripreme, pružajući detaljan opis svakog koraka. Od primarne je važnosti odvojiti dovoljno vremena za razumijevanje problema energetske siromaštva i osmišljavanje rješenja. Ovaj priručnik omogućit će vam da odgovorite na najrelevantnija pitanja pri dizajniranju učinkovitih rješenja: Postoji li energetska siromaštvo u vašem području? Koja je ozbiljnost situacije? Koje skupine građana su najviše pogođene? Koji su najvažniji odlučujući čimbenici? Kakvu percepciju o ovom problemu imaju uključeni građani?

Cilj ovog priručnika jest pružiti pomoć općinama/gradovima u njihovim nastojanjima da počnu analizirati i rješavati problem energetske siromaštva. Sukladno tome, dizajniran je da bude fleksibilan i prilagodljiv različitim lokalnim kontekstima. Osnovna ideja je da bude koristan kao polazište u uspostavi sustavnog pristupa ublažavanju energetske siromaštva, bez obzira na predznanje i dostupne resurse. Svi poduzeti koraci su važni i imaju svrhu poboljšanja kvalitete i standarda života ljudi pogođenih ovim izazovom.

Signali koji ukazuju na moguću prisutnost energetske siromaštva u vašem lokalnom području mogu doći iz različitih izvora. To mogu biti, primjerice, informacije dobivene od socijalnih službi o značajnom broju kućanstava koja traže pomoć zbog vrlo visokih računa za energiju, svijest da je značajan dio fonda zgrada star te da su stope obnove niske ili jednostavno sumnjate da bi vaša općina/grad mogao biti pogođen.

Priprema natječajne dokumentacije nosi određene troškove koji se, posebno za prve korake, uglavnom sastoje od vremena koje je općinsko ili gradsko osoblje uložilo u razumijevanje trenutne situacije energetske siromaštva na svome području. Pripremne radnje moguće je započeti s ograničenim resursima i provesti prve korake koji se kasnije mogu proširiti i razraditi u konkretnu projektnu prijavu.

Slika 1. Glavni koraci u pripremi mjera sprječavanja i suzbijanja energetske siromaštva obuhvaćeni modelom tehničke pomoći

[KORAK 1] Identifikacija energetskega siromaštva

Energetsko siromaštvo nije uvijek lako identificirati na lokalnoj razini. Tema je često osjetljiva za pogođene skupine građana te je potrebno temeljito istraživanje. Budući da razlozi za energetske siromaštvo mogu biti brojni to također znači da postoji više razina energetske siromaštva i da njegova priroda može varirati čak i na lokalnoj razini.

1.1. Definiranje energetskega siromaštva

Energetsko siromaštvo postaje sve prepoznatljiviji društveni izazov u Europskoj uniji i njezinim državama članicama, a njegovo precizno definiranje ključan je korak za oblikovanje učinkovitih politika i mjera pomoći ugroženim skupinama.

Prema Uredbi o uspostavi Socijalnog fonda za klimatsku politiku (23/955)¹ iz 2023. godine energetske siromaštvo definirano je na način „da kućanstvo nema pristup osnovnim energetskim uslugama na kojima se temelje pristojan životni standard i pristojan zdravstveni standard, uključujući odgovarajuću toplinu, hlađenje, rasvjetu i energiju za napajanje kućanskih uređaja, u relevantnom nacionalnom kontekstu, postojećim socijalnim politikama i ostalim relevantnim politikama“.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energetskej učinkovitosti² objavljen 7. ožujka 2025. godine po prvi puta definira energetske siromaštvo na nacionalnoj razini za **Republiku Hrvatsku**. Prema tom Zakonu **energetsko siromaštvo** je definirano kao: „znači da kućanstvo nema pristup osnovnim energetskim uslugama, pri čemu se takvim uslugama osiguravaju osnovne razine i pristojan životni i zdravstveni standard, uključujući odgovarajuće grijanje, toplu vodu, hlađenje, rasvjetu i energiju za napajanje kućanskih uređaja, u relevantnom nacionalnom kontekstu, postojećim nacionalnim socijalnim politikama i ostalim relevantnim nacionalnim politikama, što je uzrokovano kombinacijom čimbenika, uključujući barem cjenovnu nepristupačnost, nedovoljan raspoloživ dohodak, visoke izdatke za energiju, loša energetska svojstva zgrada i lošu energetske učinkovitost domova“.

Prema Uredbi o kriterijima za određivanje i procjenu broja energetski siromašnih kućanstava³ u **Republici Sloveniji** **energetsko siromaštvo** definirano je kao: „stanje u kojem se nalazi kućanstvo čiji je dohodak niži od praga rizika od siromaštva i koje ne može zadovoljiti svoje osnovne energetske potrebe zbog neodgovarajućih stambenih uvjeta, nemogućnosti zadovoljavanja tih potreba po pristupačnim cijenama ili zbog niske energetske učinkovitosti stambenog prostora. Među osnovne energetske potrebe osobito se ubrajaju troškovi za grijanje, pripremu sanitarne vode, hlađenje, kuhanje i rasvjetu. Energetske siromaštvo također je stanje u kojem kućanstvo ima troškove za energiju koji čine velik udio rashoda u odnosu na raspoloživi dohodak tog kućanstva.“

¹ Uredba (EU) 2023/955 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o uspostavi Socijalnog fonda za klimatsku politiku i o izmjeni Uredbe (EU) 2021/1060, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32023R0955>

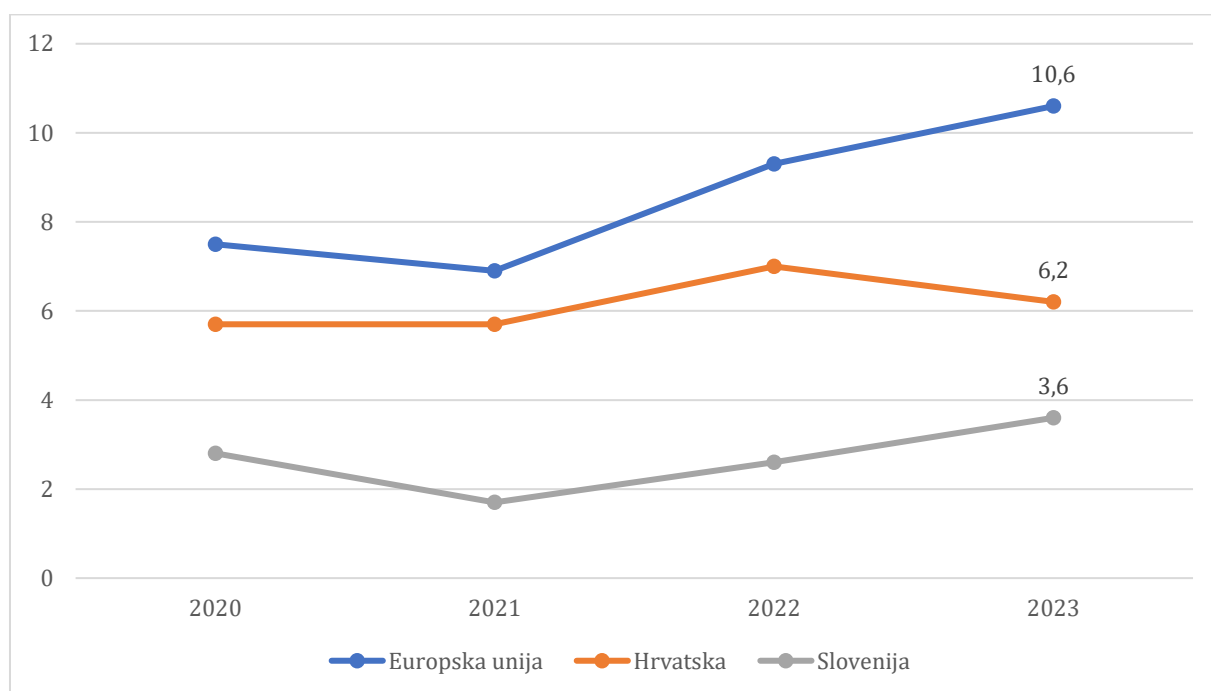
² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energetskej učinkovitosti (NN 40/2025), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2025_03_40_544.html

³ Uredba o kriterijima za određivanje i procjenu broja energetski siromašnih kućanstava (Uradni list RS, št. 132/22), <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED8648>

Ove definicije odražavaju zajedničko razumijevanje energetske siromaštva kao složenog problema koji zahtijeva višedimenzionalni pristup, uvažavajući ekonomske, energetske i socijalne čimbenike specifične za svaki nacionalni kontekst.

1.2. Opseg energetske siromaštva

Energetsko siromaštvo u Europskoj uniji može se procijeniti na nekoliko načina. Prema Eurostatu, u 2023. godini 10,6% stanovništva u Europi, 6,2% u Hrvatskoj i 3,6% u Sloveniji nije imalo mogućnost održavati svoje domove adekvatno toplim, što je prikazano slikom 2.

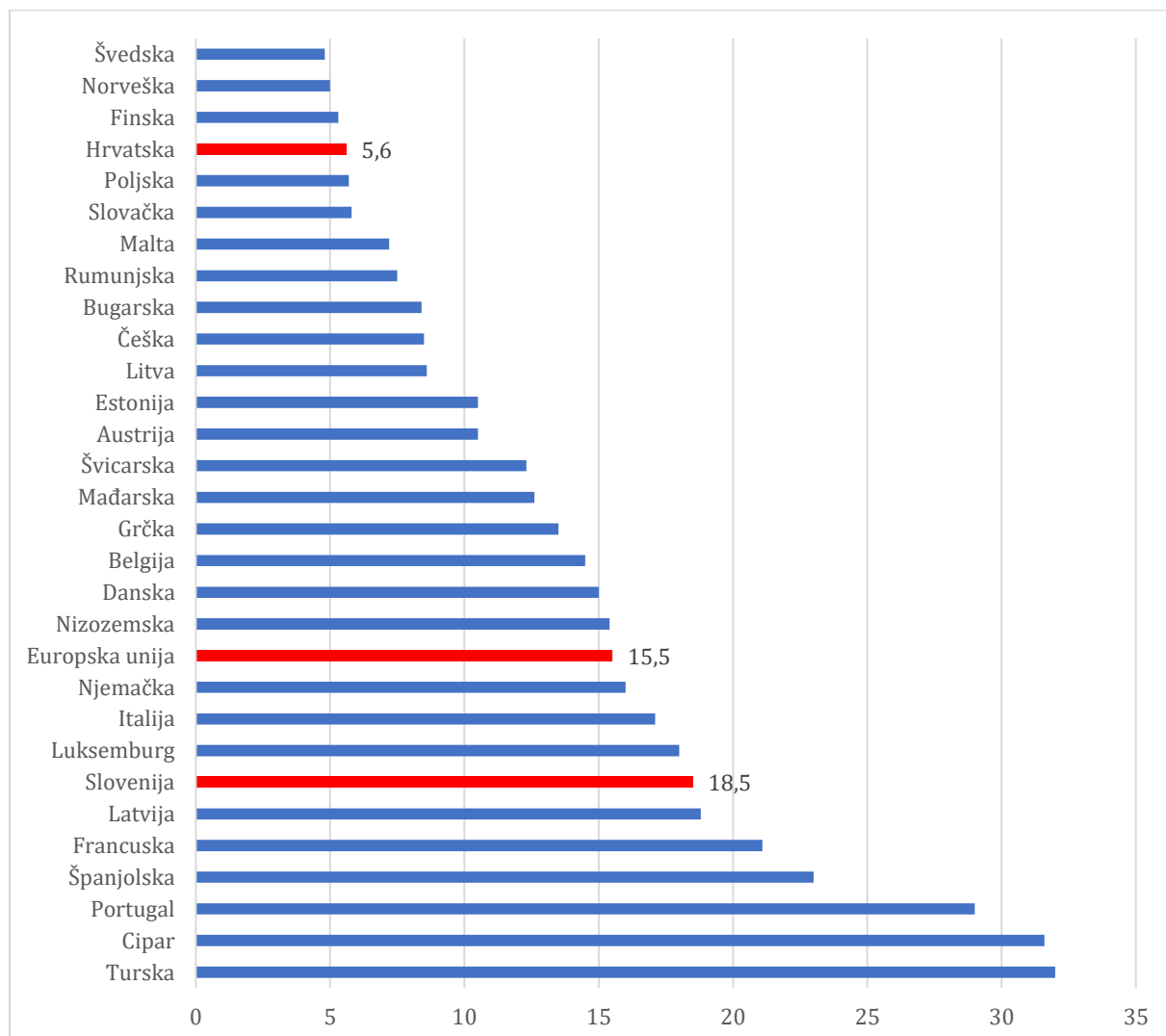

Slika 2. Postotak stanovništva koji nemaju mogućnost adekvatno zagrijati svoj dom u razdoblju od 2020 do 2023. godine.

Izvor: Eurostat⁴

⁴ Inability to keep home adequately warm,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_MDES01_custom_1485289/default/table?lang=en

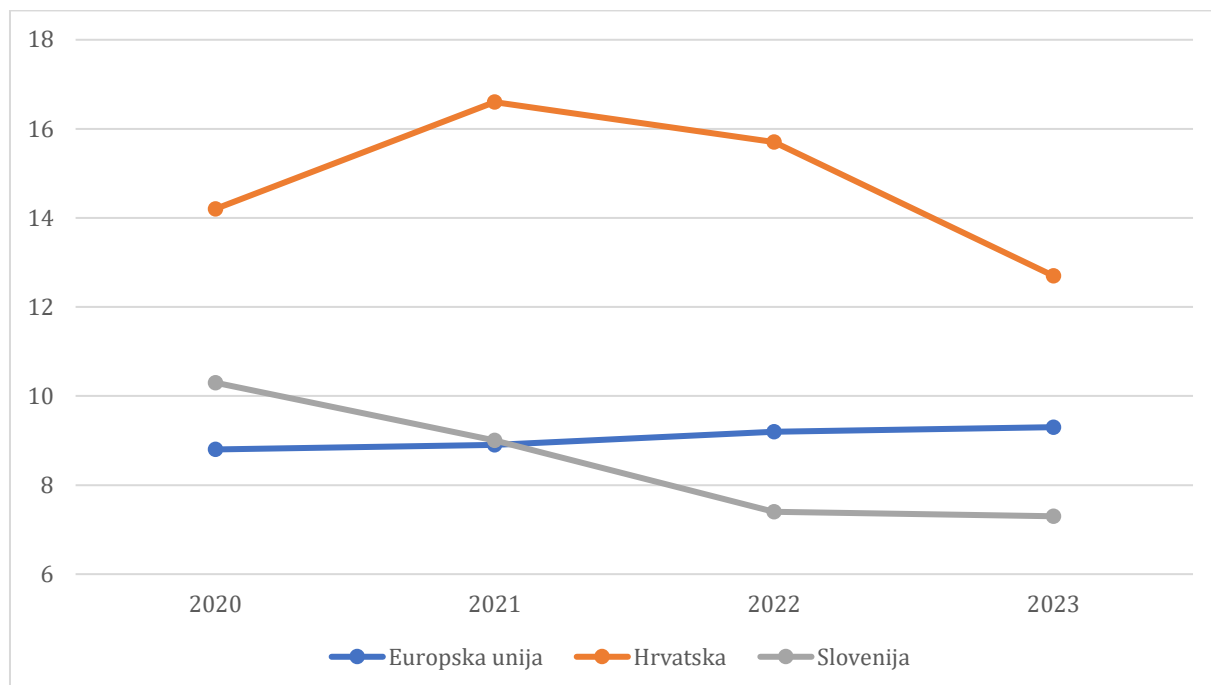
Također, gotovo 18,5% stanovništva Slovenije, 15,5% Europske Unije i 5,6% Hrvatske u 2023. godini živjelo je u stanu s krovom koji prokišnjava, ima vlažne zidove, podove ili temelje te trule okvire prozora ili truli pod, što je prikazano na slici 3.

Slika 3. Udio stanovništva koje je živjelo u stanovima koji prokišnjavaju, imaju vlagu ili trulež u 2023. godini
Izvor: Eurostat⁵

⁵Total population living in a dwelling with a leaking roof, damp walls, floors or foundation, or rot in window frames or floor,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdho01/default/table?lang=en&category=livcon.ilc.ilc_md.ilc_mdho

Isto tako, 9,3% kućanstava u Europi, 12,7% kućanstava u Hrvatskoj i 7,3% kućanstava u Sloveniji nije na vrijeme platilo račune za hipoteku, stanarinu ili režije u 2023. godini, što je prikazano na slici 4.

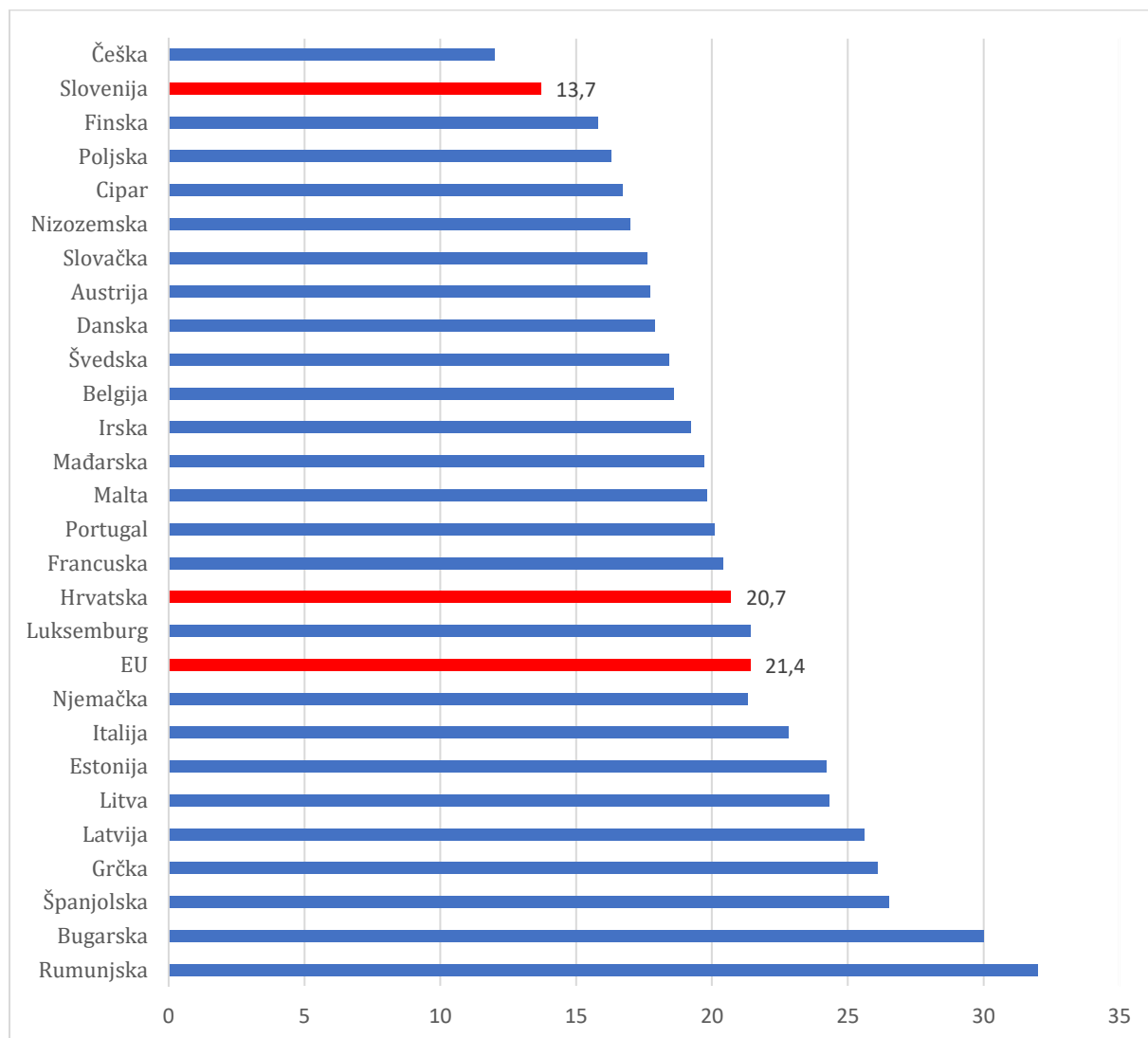

Slika 4. Udio kućanstava s neplaćenom hipotekom, stanarinom ili računima za režije u razdoblju od 2010. do 2023. godine

Izvor: Eurostat⁶

⁶Arrears (mortgage or rent, utility bills or hire purchase) from 2003 onwards, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdes05_custom_7140939/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=8dfb0590-e2db-40a7-9483-d1d1922da176

Također, stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u Europskoj uniji u 2023. godini iznosila je 21,4%, dok je za Hrvatsku iznosila 20,7%, a za Sloveniju 13,7%, što je prikazano na slici 5.⁷

Slika 5. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u zemljama EU u 2023. godini

Izvor: Eurostat⁸

Potrebno je napomenuti da se gore navedeni podaci odnose na osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti temeljem socijalno-ekonomskih pokazatelja te se socijalno-ekonomsko siromaštvo ne može izjednačiti s energetske siromaštvom iako su ta dva pokazatelja usko povezana.

⁷ Housing in Europe – 2023 edition, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/housing-2023#housing-cost>

⁸ Persons at risk of poverty or social exclusion – EU2030 target, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_pecs01_custom_16968080/default/table?lang=en

1.3. Glavni razlozi energetskega siromaštva

Energetsko siromaštvo nastaje kada kućanstvo mora značajno smanjiti potrošnju energije do razine koja negativno utječe na zdravlje i kvalitetu života njegovih članova. Glavni uzroci ovog problema obično se mogu svesti na tri temeljna faktora, koja su detaljnije objašnjena u nastavku. Razumijevanje tih faktora ključni je korak u identifikaciji energetskega siromaštva. Na primjer, jedno od mogućih objašnjenja može biti gubitak posla što dovodi do smanjenja ili u nekim slučajevima i gubitka prihoda kućanstva. Posljedično, kućanstvo je prisiljeno smanjiti izdatke, uključujući i one za energiju ili se suočiti s neplaćanjem računa. U ovom slučaju, energetsko siromaštvo je neposredno povezano s gubitkom radnog mjesta, a problem bi se mogao riješiti ako osoba ponovno pronađe zaposlenje.

Glavna tri razloga nastanka energetskega siromaštva su⁹:

- **Visoka cijena energije**

Trošak energije po kućanstvu povezan je sa specifičnim potrebama i to posebno pogađa ranjive skupine potrošača koje nisu otporne na promjenjive cijene. Na cijene energije utječu geopolitički i ekonomski čimbenici, ali i politika i mjere klimatskih promjena.

- **Niski prihodi**

Učinak niskih prihoda na energetsko siromaštvo je jasan te pokazuje da je jedan od glavnih uzroka energetskega siromaštva. Nizak prihod može biti posljedica male plaće, nesigurnosti posla, nezaposlenosti ili kombinacije ovih razloga. Razina prihoda kućanstava, također je usko povezana sa sposobnošću pojedinca da osigura dovoljno sredstava za pokrivanje računa za energiju gdje se često primjećuje ranjivost samohranih roditelja, osoba s invaliditetom i starijih osoba.

- **Energetsko stanje stambenog objekta**

Niska energetska učinkovitost zgrade ili kuće, vrste energenata koje kućanstvo koristi i energetska učinkovitost uređaja, također predstavljaju jedan od razloga energetskega siromaštva. Niskoenergetski stambeni objekti i uređaji utječu na količinu energije koja je potrebna za udoban i zdrav način života. Kućanstva koja žive u energetski neučinkovitim domovima moraju trošiti više energije za održavanje topline. Često se može desiti da kućanstva imaju ograničene mogućnosti za poboljšanje energetske učinkovitosti svojeg doma, osobito kada žive u iznajmljenim nekretninama ili si mogu priuštiti samo posjedovanje ili kupnju nekretnina niske energetske učinkovitosti (zbog visokih cijena stanovanja u kombinaciji s njihovim niskim primanjima).

1.4. Čimbenici koji utječu na energetske ranjivosti

Energetsko siromaštvo može se razlikovati između ruralnih i urbanih područja, pri čemu lokalne specifičnosti igraju važnu ulogu u oblikovanju ranjivosti kućanstava. Klimatske promjene jedan su od glavnih čimbenika koji utječu na lokalnu ranjivost. Ekstremne vremenske prilike, poput toplinskih valova i poplava, predstavljaju značajan rizik za sve članove društva, ali osobito pogađaju najranjivije skupine. Važno je naglasiti da su svi ovi čimbenici dinamični i podložni

⁹ EPAH-ov priručnik: vodič za razumijevanje i rješavanje energetskega siromaštva, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/introduction-energy-poverty-advisory-hub-epah-handbooks-guide>

promjenama kroz vrijeme. Promjenama u društvenim i gospodarskim uvjetima mijenja se i razina ranjivosti te rizik od energetske siromaštva.

Kućanstva su na različite načine izložena riziku od energetske siromaštva. U nastavku je predstavljeno pet makropodručja ranjivosti koja mogu poslužiti kao smjernice za prepoznavanje i analizu prisutnosti energetske siromaštva među građanima¹⁰:

- **Socio-demografski čimbenici**

Ova skupina obuhvaća građane za koje je poznato da su izloženi povećanom riziku od energetske siromaštva zbog svojih osobnih ili društvenih karakteristika, uključujući:

- dob (osobe starije životne dobi, djeca),
- spol (žene),
- zapošljivost (nezaposlene osobe, zaposleni s niskim primanjima),
- stupanj obrazovanja (osobe bez obrazovanja ili s niskom razinom obrazovanja),
- etnička pripadnost (pripadnici nacionalnih manjina),
- socijalna ugroženost (korisnici socijalne pomoći, stanari socijalnih stanova, podstanari).

- **Struktura kućanstva**

Ranjivost može biti povezana i sa sastavom kućanstva, pri čemu se veći rizik od energetske siromaštva bilježi kod:

- umirovljenika,
- samohranih roditelja,
- obitelji s niskim primanjima,
- obitelji nezaposlenih roditelja,
- obitelji s većim brojem djece,
- samačkih kućanstava,
- dugotrajno nezaposlenih osoba,
- studenata.

- **Zdravstveni čimbenici**

Zdravstveno stanje članova kućanstva može značajno povećati rizik od energetske siromaštva, osobito u slučajevima:

- kućanstava s osobama s invaliditetom,
- kućanstava s osobama koje boluju od kroničnih bolesti (npr. kardiovaskularne i respiratorne bolesti, bolesti koje oslabljuju imunološki sustav), a koje zahtijevaju održavanje specifičnih toplinskih uvjeta u zatvorenom prostoru.

- **Energetska pismenost**

¹⁰ EPAH-ov priručnik: vodič za razumijevanje i rješavanje energetske siromaštva, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/introduction-energy-poverty-advisory-hub-epah-handbooks-guide>

Odnosi se na sposobnost pojedinaca da iskoriste tehnološke, ekonomske i regulatorne prilike za energetske tranzicije. Niska razina energetske pismenosti može biti posljedica:

- nedostatak svijesti o postojanju i posljedicama energetske siromaštva,
- ograničenog znanja o energetske pitanjima,
- nedostatak financijskih mogućnosti za ulaganja u energetske učinkovitost,
- slabog planiranja i upravljanja potrošnjom energije.

● **Kulturalni čimbenici**

Kulturalni čimbenici odnose se na uvjerenja, vrijednosti, norme i obrasce ponašanja koji utječu na percepciju i upravljanje energetske siromaštvom. Oni mogu otežavati prepoznavanje problema, usvajanje energetske učinkovitih ponašanja i korištenje dostupnih mjera pomoći. Primjeri kulturalnih čimbenika uključuju:

- naviknutost na nepovoljne životne uvjete gdje osobe podcjenjuju potrebu za adekvatnim grijanjem ili hlađenjem,
- nisko povjerenje u institucije koje nude pomoć u suzbijanju energetske siromaštva,
- preferencija tradicionalnih izvora energije (drva ili ugljen),
- nesklonost promjenama životnih navika nužnih za povećanje energetske učinkovitosti – ulaganja u izolaciju, zamjena neučinkovitih rasvjetnih tijela, uređaja i dr.,
- pogrešna percepcija energetske učinkovitosti kao luksuza, a ne nužnosti,
- nedostatak informacija na jeziku razumljivom nacionalnim manjinama ili migrantima.

1.5. Prikupljanje podataka o energetske siromaštvu

Podaci o energetske siromaštvu se mogu podijeliti u dvije kategorije¹¹:

● **Objektivni podaci - mjerljivo energetske siromaštvo**

Do podataka mjerljivog energetske siromaštva može se doći kada prikupljamo i kombiniramo mjerljive podatke kao što su: nacionalna ili regionalna statistika o potrošnji energije, cijenama energije, razinama prihoda, energetske učinkovitosti i učinkovitosti zgrada, potrošnji električne energije u kućanstvu iz podataka mjerenja ili potrošnji energije iz računa za energiju.

● **Subjektivni podaci - percipirano energetske siromaštvo**

Percipirano energetske siromaštvo odnosi se na više nematerijalne i osobne subjektivne procjene, kao što su toplinska udobnost i kvaliteta života na području grada ili općine. Na primjer, percipirana toplinska udobnost može biti različita od osobe do osobe unatoč tome što termometar pokazuje istu vrijednost. Nekim ljudima se jedna temperatura može činiti osvježavajuće dok je drugi mogu smatrati neugodnom. Percipirano energetske siromaštvo se stoga može identificirati kroz životno iskustvo kućanstava, a može se identificirati korištenjem kvalitativnih metoda, kao što su promatranja, revizije i intervjui.

¹¹EPAH-ov priručnik: vodič za razumijevanje i rješavanje energetske siromaštva, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/introduction-energy-poverty-advisory-hub-epah-handbooks-guide>

[KORAK 2] Uspostava provedbenog okvira

Uspostava provedbenog okvira ključna je za učinkovitu borbu protiv energetske siromaštva. Okvir uključuje osnivanje stručnog tima, uključivanje dionika i građana te formiranje partnerstva. Svi ovi elementi omogućuju bolje razumijevanje problema, zajedničko donošenje odluka i koordinirane akcije. Suradnjom svih uključenih, moguće je razviti rješenja koja će imati dugoročne koristi za zajednicu i pomoći u smanjenju energetske nejednakosti.

2.1. Osnivanje stručnog tima

Važno je osnovati ili prilagoditi stručni tim koji će imati kapacitet za uvođenje različitih tehničkih i društvenih aktivnosti i mjera sprječavanja energetske siromaštva. Preporučuje se okupljanje stručnjaka iz različitih područja – poput tehničkih, društvenih i upravljačkih – kako bi se obuhvatili svi aspekti problema. Suradnja stručnjaka iz različitih sektora omogućuje donošenje novih perspektiva i kvalitetnijih zaključaka. Na primjer, inženjeri mogu raditi s regionalnim geodetskim podacima i mapirati ranjivost dok socijalni radnici mogu prikupiti kvalitativne podatke intervjuiranjem kućanstava.

Za učinkovit rad tima ili osobe zadužene za pitanja povezana s energetske siromaštvom na lokalnoj razini, potrebno je osigurati sljedeće¹²:

- **Izgradnju kapaciteta i kontinuirano usavršavanje** – Potrebno je procijeniti postojeću razinu stručnosti članova tima te izraditi i provesti plan edukacije. To uključuje sudjelovanje na seminarima, edukativnim radionicama, korištenje online tečajeva te uključivanje u specijalizirane programe edukacije u suradnji s vanjskim stručnjacima. Cilj je stvoriti snažnu kontakt točku za informiranje i savjetovanje građana u području energetske siromaštva.
- **Uspostavljanje sustava učinkovite komunikacije** – Potrebno je razviti sustav za unutarnju razmjenu informacija među članovima tima, kao i sustav komunikacije prema ključnim vanjskim dionicima. Djelatnici zaduženi za pitanja energetske siromaštva trebaju pravovremeno primiti sve relevantne informacije i imati mogućnost davanja prijedloga i preporuka za unaprjeđenje aktivnosti, uz aktivno uključivanje svih relevantnih dionika u proces smanjenja energetske siromaštva.

Nakon definiranja ključnih odjela i osoba koje će biti uključene, važno je njihovo aktivno uključivanje. Okupljanje stručnjaka s različitim kompetencijama ključno je za uspješno rješavanje ovog kompleksnog izazova. Iako mogu postojati izazovi poput različitih prioriteta među sudionicima, suradnja mora ostati usmjerena na zajednički cilj – smanjenje energetske siromaštva. Radna skupina treba provoditi sljedeće aktivnosti kako bi se povećala učinkovitost:

- Redovito izvještavati o napretku kako bi se osigurala politička podrška.
- Predstaviti rezultate na lokalnoj razini i privući pažnju političkih lidera.
- Istaknuti dodatne koristi politika za smanjenje energetske siromaštva, poput poboljšanja zdravlja, zapošljavanja i kvalitete života.

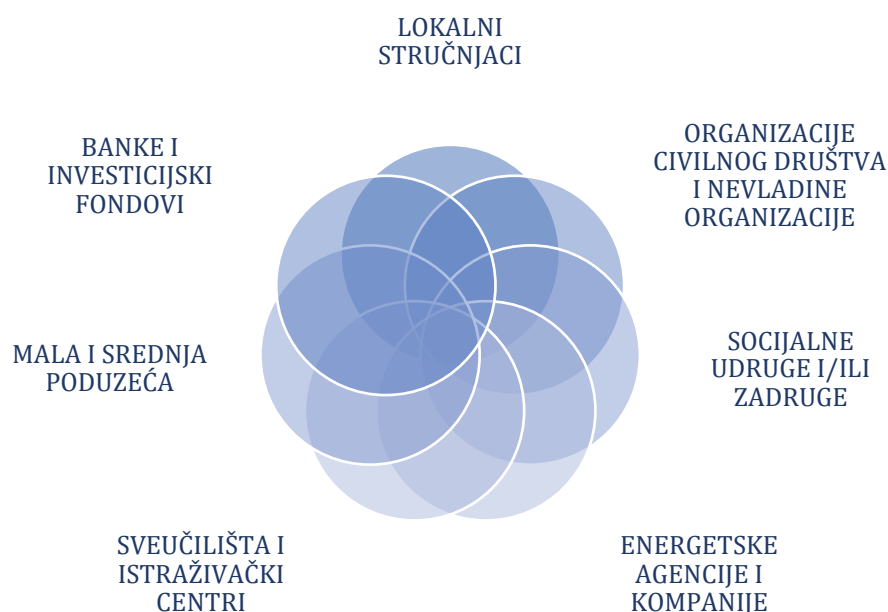
¹²Smjernice za planiranje smanjenja energetske siromaštva, <https://www.menea.hr/wp-content/uploads/2021/07/CO-EMEP-Guidelines-on-EP-mitigation-planning-final.pdf>

- Korištenjem medija povećavati javnu svijest o problemu, osobito u kriznim periodima poput zimskih hladnoća i ljetnih vrućina.
- Promicati konkretne mjere pomoći i informirati građane o dostupnim rješenjima.
- Graditi partnerstva s organizacijama koje podržavaju ciljeve suzbijanja energetske siromaštva.

2.2. Uključivanje dionika i građana

Suradnja s dionicima i građanima neizostavan je korak prema stvaranju učinkovitih i održivih mjera za smanjenje energetske siromaštva. Budući da energetska siromaštva obuhvaća i utječe na različite aspekte društva – od socijalnog i energetske, preko stambenog i zdravstvenog, do okolišnog sektora – njegovo rješavanje zahtijeva holistički pristup. Kako bi se obuhvatile različite perspektive, iskustva i potrebe, nužno je uključiti širok krug dionika koji mogu doprinijeti razumijevanju problema i razvoju učinkovitih rješenja.

Vanjski dionici mogu biti:

Slika 6. Vanjski dionici

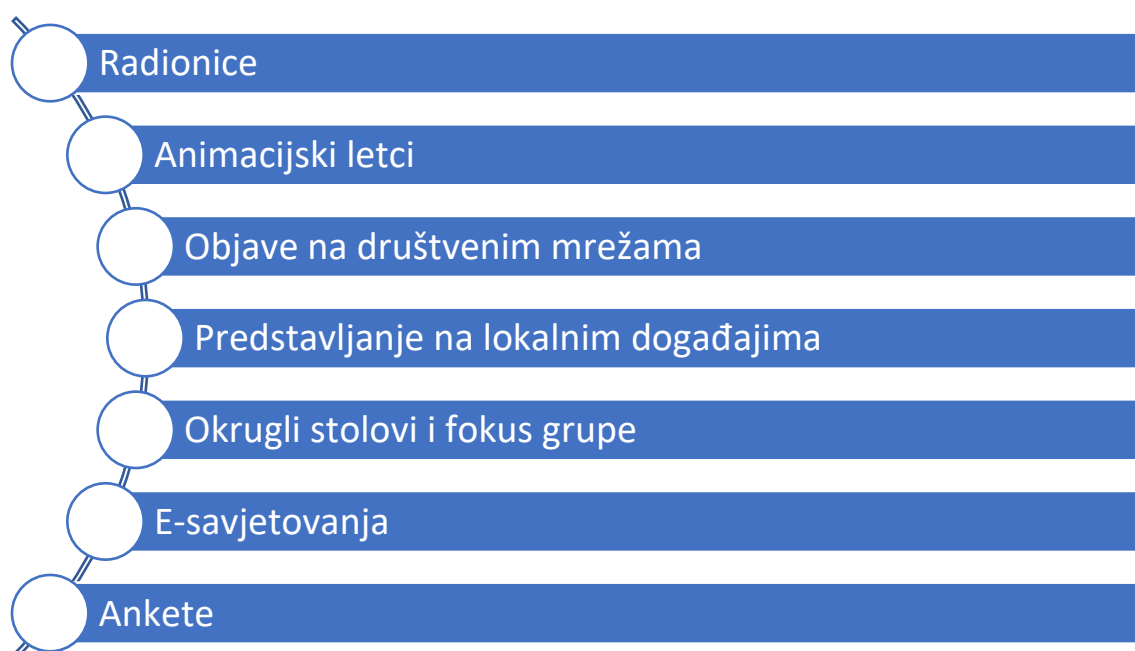
Njihova uloga je višestruka – od pomoći u prikupljanju podataka i komunikaciji s građanima, do pružanja pristupa inovativnim financijskim instrumentima. Na primjer, sveučilišta i nevladine organizacije mogu angažirati poslijediplomske studente ili volontere za provedbu određenih zadataka, što donosi koristi objema stranama. Nakon identifikacije relevantnih dionika, ključno je razumjeti njihove interese i istražiti mogućnosti zajedničkog djelovanja u borbi protiv energetske siromaštva.¹³

¹³EPAH-ov priručnik 1: vodič za dijagnosticiranje energetske siromaštva, https://managenergy.ec.europa.eu/publications/energy-poverty-advisory-hub-guide-energy-poverty-diagnosis_en

Nakon identifikacije relevantnih dionika, ključno je razumjeti njihove interese i istražiti mogućnosti zajedničkog djelovanja u borbi protiv energetske siromaštva. Među vanjskim dionicima posebno se mogu istaknuti:

- Centri/zavodi za socijalnu skrb,
- Udruge potrošača, zaštite prava građana, socijalnih radnika i stambene udruge,
- Volonterski centri,
- Lokalna društva Crvenog križa te
- Upravitelji zgrada.

Postoji niz klasičnih metoda kojima se može osigurati sudjelovanje javnosti i relevantnih aktera. U nastavku su prikazani neki od najučinkovitijih pristupa koji se često koriste u praksi:

Slika 7. Klasični načini uključivanja dionika i građana

Osim klasičnih načina uključivanja, sve češće se koriste inovativni pristupi koji omogućuju bržu i kreativniju suradnju među sudionicima:

Slika 8. Inovativni načini uključivanja dionika i građana

Ovi suvremeni oblici omogućuju otvorenu razmjenu mišljenja, testiranje različitih pristupa te zajednički razvoj rješenja. Njihova prednost leži u dinamičnom okruženju koje potiče aktivno

sudjelovanje građana, stručnjaka, donositelja odluka i drugih ključnih dionika. U nastavku su pobliže opisani suvremeni oblici uključivanja¹⁴:

- **Policy lab** je interaktivni oblik rada u kojem se dionici – kreatori politika, građani i stručnjaci – okupljaju radi razmatranja i simulacije javnih politika, oslanjajući se na kritičko i dizajnersko promišljanje.
- **Hackathon** su intenzivni događaji u kojima sudionici iz različitih sektora u kratkom vremenu surađuju na razvoju inovativnih rješenja za izazove u javnim politikama.
- **Open space technology (OST)** je inkluzivna metoda moderiranja u kojoj sudionici sami oblikuju program prema svojim interesima i stručnosti, s fokusom na glavnu temu.

2.3. Formiranje partnerstva

Partnerstvo podrazumijeva suradnju više dionika koji udružuju svoja znanja, iskustvo, resurse i kapacitete radi ostvarenja zajedničkog cilja. Zahtijeva jasno definirane uloge i odgovornosti te doprinos svakog od partnera uz odnos temeljen na povjerenju, motiviranosti i usmjerenosti na zajednički rezultat. Tijekom formiranja partnerstva potrebno je¹⁵:

- uključiti institucije čiji su interesi usko povezani s planiranim ciljevima i mjerama,
- usmjeriti partnerstvo na institucije relevantne za postizanje rezultata,
- osigurati da su donositelji odluka izravno uključeni u partnerstvo,
- osigurati predanost i motiviranost svih partnera od samog početka.

Partnerstvo ima ključnu ulogu u uspostavi provedbenog okvira u pripremi mjera za ublažavanje energetske siromaštva jer obuhvaća koordinirano djelovanje dionika što omogućuje brža identifikacija ranjivih skupina, razvoj ciljanih mjera, odabir izvora financiranja te provedba i praćenje rezultata.

● Projektna partnerstva

Projektna partnerstva predstavljaju ključni element uspješne provedbe projekata. S aspekta energetske siromaštva, projektna partnerstva predstavljaju temelj za integrirani pristup više sektora (zdravstvo, socijalna skrb, energetika i dr.) i osiguravaju da projektni prijedlozi budu prilagođeni stvarnim potrebama korisnika.

Vodeći partner (LP – Lead partner): partner na projektu koji preuzima cjelokupnu odgovornost i obveze za pripremu i implementaciju cjelokupnog projekta. Vodeći se partner mora obavezno nalaziti u prihvatljivom programskom području (što ovisi o pojedinom izvoru financiranja) te na sebe preuzeti sljedeće odgovornosti¹⁶:

- prikupljanje informacija od projektnih partnera,
- koordinacija rada partnera,

¹⁴ Uključivanja dionika u izradu i praćenje provedbe nacionalnih planova – ključni koraci i dobre prakse, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/cb736934950bb6c5a20fdc05b36372dd-0080012024/original/3-Ukljucivanje-dionika-i-nacionalni-planovi-vezani-uz-socijalne-politike.pdf>

¹⁵ Priručnik za korisnike za standardne projekte, Dio 2 – Razvoj projekta, http://www.si-hr.eu/2127/download/Prirucnik-2.-dio-Razvoj-projekta_3.pdf

¹⁶ Uredba (EU) 2021/1059 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o posebnim odredbama za cilj „Europska teritorijalna suradnja (Interreg)“ koji se podupire iz Europskog fonda za regionalni razvoj i iz instrumenata za financiranje vanjskog djelovanja, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:32021R1059>

- odgovornost za osiguranje provedbe cjelokupnog projekta,
- osiguranje provođenja svih dogovorenih projektnih aktivnosti kao i ostvarenje zadanih ciljeva u definiranom roku,
- isplaćenost svih troškova u svrhu provedbe te usklađenost s provedenim aktivnostima.

Projektni partner (*PP – Project partner*): bilo koja institucija ili tijelo koje izravno aktivno sudjeluje u razvoju i provedbi projekata te je službeno naveden u obrascu za prijavu. Njegova uloga i odgovornosti obuhvaćaju sljedeće¹⁷:

- sudjelovanje u definiranju ciljeva i aktivnosti,
- doprinos rješavanju problema znanjem, iskustvom i operativnim resursima,
- direktna provedba aktivnosti unutar radnih paketa,
- sudjelovanje u praćenju i evaluaciji projektnih aktivnosti,
- podrška u diseminaciji projekta.

I vodeći i projektni partneri trebaju imati **pravnu, financijsku i operativnu sposobnost** sudjelovanja na projektu.

Pridruženi partner (*AP – Associated partner*): bilo koja institucija ili tijelo uključeno kao promatrač za pripremu i provedbu projekta. Naime, navedeni partner ne prima financijska sredstva iz proračuna projekta, nema formalnu ulogu u provedbi projektnih aktivnosti, međutim doprinosi povećanju vidljivosti, umrežavanju ili ima strateški utjecaj. Neke od njegovih obveza i odgovornosti jesu¹⁸:

- sudjelovanje na konferencijama i radionicama,
- pružanje stručnih savjeta i mišljenja,
- umrežavanje s relevantnim dionicima,
- davanje podrške u održivosti projekta i nakon njegova završetka.

● Ključni kriteriji za formiranje partnerstva

U nastavku su navedeni ključni kriteriji za odabir partnera te detaljnije pojašnjeni u kontekstu rješavanja i ublažavanja energetske siromaštva.¹⁹

1. Zajednička vizija partnera

Najprije je potrebno povezati potencijalne partnere sa vizijom i idejom te im predložiti cjelovitu sliku problema koji se želi riješiti.²⁰ Učinkovito partnerstvo započinje sa usklađenošću oko strateškog cilja, a to je ublažavanje energetske siromaštva. Partneri trebaju dijeliti viziju pravedne energetske tranzicije odnosno usmjerenost na potrebe najranjivijih skupina kako bi djelovali u interesu cjelokupne zajednice te bili usmjereni na društvenu korist.

¹⁷ Uredba (EU) 2021/1059 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o posebnim odredbama za cilj „Europska teritorijalna suradnja (Interreg)“ koji se podupire iz Europskog fonda za regionalni razvoj i iz instrumenata za financiranje vanjskog djelovanja, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:32021R1059>

¹⁸ What are Associated Partners and how they should be treated in the proposal and reporting?, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/support/faq/18452>

¹⁹ Uz ova 3 koraka stvorite snažna poslovna partnerstva, <https://poduzetnik.biz/produktivnost/uz-ova-3-koraka-stvorite-snazna-poslovna-partnerstva/>

²⁰ Project Partnership, <https://www.interregaurora.eu/programme-manual/apply-for-a-project/project-partnership/>

2. Uspostava suradničkog odnosa

Rješavanje problema energetske siromaštva zahtijeva međusektorsku suradnju (između lokalnih jedinica, socijalnih službi, organizacija civilnog društva, energetskih agencija i drugih relevantnih dionika). Potrebno je pronaći partnere koji mogu ponuditi korisne ideje, znanje, iskustvo i stručnost. Partner treba preuzeti proaktivnu ulogu u identifikaciji problema te radu na pronalaženju potencijalnih rješenja odnosno zajednički djelovati ka razvoju rješenja te donositi relevantne odluke u interesu ciljanih skupina.

3. Temeljnost i selektivnost u odabiru partnera

Pri evaluaciji potencijalnih partnera potrebno je odabrati onog koji najbolje odgovara zadanoj viziji i ciljevima koji se žele postići. Temeljit pristup odabiru partnera podrazumijeva odabir dionika koji nude dodanu vrijednost kroz stručnost i znanje, iskustvo, resurse i sl. S aspekta energetske siromaštva, poželjni su partneri koji imaju iskustvo rada s ranjivim skupinama, razumijevanje energetskih politika, kao i odgovarajuće kapacitete kao što su energetski pregledi i certificiranja, savjetovanja, socijalna procjena te provedbe mjera pomoći.

• Formalizacija partnerstva

Kako bi partnerstvo zaista bilo kvalitetno, ključna je **formalizacija partnerstva** odnosno prethodno **precizno dogovoriti i formalizirati odgovornosti i obveze** među partnerima putem službenih dokumenata koji jasno utvrđuju *uloge, odgovornosti i obveze* pojedinog partnera. Međutim formalizacija partnerstva ovisi o pravilima specifičnog programa financiranja, pri čemu različiti EU programi zahtijevaju različite vrste dokumentacije, zahtjeve i procedure kojima se definiraju uloge i obveze partnera. U nastavku su detaljno pojašnjeni *najčešći primjeri formalizacije kod EU programa*, a njihov se sažeti prikaz sa ključnim informacijama nalazi u Tablici 1.

Tablica 1. Sažeti prikaz formalizacija partnerstva po EU programima

Naziv dokumenta	Program	Kratki opis
Sporazum o partnerstvu (<i>Partnership Agreement</i>)	Interreg program (transnacionalni, prekogranični, međuregionalni)	Dokument između vodećeg i ostalih partnera koji definira njihova prava i obveze s ciljem osiguranja kvalitetne provedbe projekta. Vodeći partner preuzima cjelokupnu odgovornost za projekt prema Upravljačkom tijelu, a projektni partneri za svoj dio u provedbi projekta prema vodećem partneru. ²¹
Pismo potpore (<i>Letter of Support – LOS</i>)	LIFE program	Partnerske institucije ili javna tijela potvrđuju punu podršku projektu, međutim nije uvijek aktivni partner. Naglašava relevantnost i prihvaćenost projekta te daje ozbiljnost i težinu prijavi, posebice ako

²¹ What is a partnership agreement?, <https://www.interregeurope.eu/help-centre/implement-your-project/project-start#answer-55713>

I-PRODER

		dolazi od npr. ministarstava, javnih ustanova i sl. ²²
Memorandum o razumijevanju (<i>Memorandum of Understanding - MoU</i>)	Horizon Europe, CEF, InvestEU	Neformalni sporazum koji definira suradnju više strana te izražava zajedničku namjeru o suradnji i okvir budućeg djelovanja. Definira aktivnosti, olakšava suradnju i jača partnerstvo, ali bez stvaranja pravno-obvezujućeg odnosa. ²³
Konzorcijski ugovor (<i>Consortium Agreement - CA</i>)	Horizon Europe, LIFE program	Obvezan za sve projekte u okviru Horizon programa. Pravno obvezujući ugovor između članova konzorcija koji pruža pravnu sigurnost, jasnu strukturu za upravljanje projektom i predviđa mehanizme za rješavanje nesuglasica. ²⁴
Pismo namjere (<i>Letter of Intent - LOI</i>)	LIFE program, Interreg, Horizon Europe, Digital Europe	Izražava namjeru partnera za sudjelovanjem ili suradnjom u projektu, najčešće u pripremnoj fazi – nije pravno obvezujući. Koristi se prije potpisivanja formalnog ugovora, kao prvi korak ka formalizaciji partnerstva ili kao dokaz ozbiljnosti projekta. ²⁵
Partnerski mandat (<i>Partner Mandate</i>)	Erasmus+	Službeni dokument kojim partnerska organizacija daje ovlaštenje (mandat) organizaciji prijavitelju da u njezino ime sudjeluje na projektu. Navedeno znači da je partner suglasan s prijavom, da prihvaća i obveze i odgovornosti. Dokument predstavlja formalnu potvrdu suradnje. ²⁶

²² Online Manual - EU Funding Programmes 2021-2027., https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/om_en.pdf

²³ Memorandum o razumijevanju (Predložak za pregovore u okviru programa Horizon 2020), <https://tera.hr/wp-content/uploads/2025/01/Memorandum-o-razumijevanju-Predlozak-za-Horizon-2020-negotiations.pdf>

²⁴ Ugovori u programu Obzor Europa, <https://www.obzoreuropa.hr/obzor-europa-pregled/ugovori-u-programu-obzor-europa>

²⁵ How to Use a Letter of Intent (LOI) to Make a Deal, <https://www.investopedia.com/terms/l/letterofintent.asp>

²⁶ Program Erasmus+. Vodič kroz program, https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-11/2024-Erasmus%2BProgramme-Guide_HR.pdf

[KORAK 3] Planiranje potencijalnih mjera za smanjenje energetske siromaštva

U ovoj fazi potrebno je razviti ključne elemente za planiranje aktivnosti za ublažavanje energetske siromaštva koji se mogu integrirati u postojeće planove, strategije ili programe općina ili gradova. Sveobuhvatni cilj je osigurati da svako kućanstvo, bez obzira na socio-ekonomski položaj, ima jednak pristup održivoj energiji.

Tijekom planiranja potrebno je odgovoriti na neka od pitanja: Koji je cilj koji želim postići? Kako mogu prilagoditi aktivnosti potrebama ranjivih potrošača? Kako mogu uključiti ranjive skupine u proces donošenja odluka? Imamo li kapacitet da provedemo ono što planiramo? Kakav je učinak prioritetnih radnji?

U potpoglavljima u nastavku predstavljene su različite mjere koje se mogu provesti u borbi protiv energetske siromaštva.²⁷

3.1. Kampanje za podizanje svijesti

Kampanje za podizanje svijesti često uključuju nekoliko ključnih elemenata: jasne i uvjerljive poruke, dosljednost u komunikaciji, vjerodostojnost izvora informacija, angažiranje utjecajnih ličnosti zajednice i stalni naponi tijekom vremena. Neke od primjera mjera za podizanje svijesti o problemu energetske siromaštva:

- kreiranje plakata, brošura i letaka s mjerama za energetske uštede,
- organiziranje aktivnosti za podizanje svijesti u vrtićima i osnovnim školama o tome kako uštedjeti energiju kroz interaktivne radionice,
- izrada različitih poučnih materijala te održavanje savjetovanja i radionica na temu rješavanja problema energetske siromaštva,
- uključivanje organizacija civilnog društva (udruge, zaklade) radi njihova upoznavanja s problemima kojima se stanovništvo suočava,
- izrada platforme / pokretanje foruma s energetske pitanjima,
- povezivanje s medijima radi širenja svijesti o problemu energetske siromaštva.

3.2. Utjecaj na promjene ponašanja

Glavni cilj utjecaja na promjene u ponašanju je promicanje dostatnosti energije na način da se kućanstava potiče na usvajanje ponašanja da štede energiju odnosno da prioritet daju učinkovitosti bez žrtvovanja udobnosti ili osnovnih potreba. To može uključivati mjere poput poboljšanja izolacije, nadogradnje sustava grijanja i hlađenja i usvajanja energetske učinkovitih uređaja koji mogu pomoći u smanjenju potrošnje energije uz održavanje ili čak poboljšanje razine udobnosti. Time se kućanstva mogu suzdržati od samo-ograničavanja zbog većih energetske potreba i veće ranjivosti. Iako je smanjenje potrošnje energije važno, ključno je razumjeti samo-ograničenja kućanstva koja se suočavaju s energetske siromaštvom jer mogu imati štetne posljedice na zdravlje i dobrobit.

²⁷ EPAH-ov priručnik 2: vodič za planiranje mjera ublažavanja energetske siromaštva, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/epah-handbook-2-guide-planning-energy-poverty-mitigation-actions>

Kako bi se potaknulo pozitivno ponašanje i pomoglo kućanstvima da učinkovitije upravljaju potrošnjom energije, mogu se primijeniti različite konkretne mjere, kao što su:

- ugradnja pametnih mjerila potrošnje energije u stvarnom vremenu,
- razvijanje aplikacije s nagradama kod uštede energije.

3.3. Otvaranje savjetodavnih centara

Centri za savjetovanje služe da na jednom mjestu potrošači mogu pronaći informacije o različitim uslugama vezanim za energiju. Uz podršku kvalificiranih stručnjaka, oni nude različite usluge općoj populaciji i ranjivim potrošačima, a ponajviše savjete i informacije:

- za uštedu u potrošnji električne energije, plina ili drugih fosilnih energenata,
- o povećanju energetske učinkovitosti doma,
- o mogućnostima financiranja mjera energetske učinkovitosti,
- kako očitati račun za pojedini energent i sl.

U sklopu Centara mogu se organizirati i različite aktivnosti u rješavanju problema energetske siromaštva poput podjele paketa štednih proizvoda, individualna savjetovanja i edukativne radionice.

3.4. Osnivanje energetske zajednice

Energetske zajednice imaju za svrhu pružanje okolišne, gospodarske ili socijalne koristi svim članovima ili vlasnicima udjela ili lokalnim područjima na kojima djeluju, a ne stvaranje financijske dobiti. Subjekti se dobrovoljno udružuju radi poticanja i širenja projekata obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti.

Prethodno navedeno obuhvaća uspostavljanje lokalnih energetske zajednice gdje stanovnici zajedno proizvode, upravljaju i troše obnovljivu energiju kao što su na primjer:

- energetske zajednice građana,
- zajednice obnovljive energije,
- energetske zadruge.²⁸

Ako su dobro osmišljene, energetske zajednice mogu obuhvatiti ranjive skupine potrošača kroz socijalnu uključenost, integraciju u zajednicu i korištenje proizvedene energije. Bitno je poticati projekte zajedničke energije koji daju prioritet lokalnom zapošljavanju i ponovno ulažu dobit u razvoj zajednice.

3.5. Definiranje politike

Lokalne vlasti mogu razviti prilagođene mjere djelovanja koje se bave energetske siromaštvom. Međutim, od primarne je važnosti uzeti u obzir regionalnu, nacionalnu i EU politiku kako bismo razumjeli kako politički scenarij reagira na takve izazove. Poznavanje onoga što se događa na različitim razinama upravljanja omogućuje razvoj koordiniranog djelovanja lokalnih vlasti. Štoviše, usklađivanje različitih planova može olakšati pristup mehanizmima financiranja, doprijeti do većeg broja korisnika i olakšati proces praćenja. Stoga, uz ovaj priručnik stoji na raspolaganju

²⁸ Modeli građanske energije, <https://energetske-zajednice.hr/concepts/>

i „**Komparativna analiza regionalnih, nacionalnih i EU politika u borbi protiv energetske siromaštva**“ koja opisuje sve politike povezane s energetske siromaštvom na svim razinama upravljanja na prekograničnom području.

Primjeri razvoja planskih provedbenih dokumenata s konkretnim mjerama sprječavanja energetske siromaštva:

- SECAP (Akcijski plan energetske i klimatske održivog razvitka) – najbolji planski dokument za implementaciju jer od 25. siječnja 2025. godine postoji obveza uključivanja mjera za energetske siromaštvo. Na taj način osigurava se da lokalne vlasti prate napredak i provode učinkovite mjere²⁹.
- Razvojni program ili plan razvoja općine/grada – razvoj strateških dokumenata s uvođenjem mjera koje se odnose na smanjenje energetske siromaštva.
- Socijalni plan/program općina/gradova – razvoj plana ili programa koji uključuje financijske ili materijalne pomoći za energetske siromašne građane – pomoći u vidu poboljšanja energetske učinkovitosti, smanjenje troškova za energente ili pokrivanje troškova za grijanje, vodu ili struju.
- Lokalni socijalni plan za klimatsku politiku (*Local Social Climate Plan*) – razvoj novih tipova planskih dokumenata s mjerama prilagođenim za lokalno područje.
- LEK (Lokalni energetske koncept) – strateški dokument (SI) koji služi kao alat za planiranje energetske politike na lokalnoj razini. Sadrži rješenja prilagođena lokalnoj zajednici za prihvatljive energetske usluge u stambenim objektima, poduzećima i javnim ustanovama. Omogućuje dokumentiranje potrošnje energije, definiranje ciljeva te kreiranje kratkoročne i dugoročne energetske politike, usporedbu različitih alternativa i scenarija mogućeg energetske i povezanog gospodarske razvoja, kao i pregled mjera za poboljšanje energetske stanja. ³⁰

3.6. Poboljšanje energetske učinkovitosti

Kućanstva koja žive u energetske siromaštvu često se opiru energetskej obnovi zbog zabrinutosti oko povećanja mjesečnih troškova, poput najamnina, kao i mogućnosti prisilnih iseljenja zbog renovacije. Osim toga, mnoga od tih kućanstava već imaju malu potrošnju energije, što otežava prepoznavanje energetske neučinkovitih kućanstava i postizanje ušteda kroz poboljšanja energetske učinkovitosti. Umjesto toga, možda će biti potrebne sveobuhvatnije renovacije i instalacije obnovljivih izvora energije, što zahtijeva inovativna financijska rješenja. Energetske obnova može uključivati i promjenu uređaja koji pomažu smanjiti račune za energiju i poboljšati kvalitetu života, ali sami uređaji često predstavljaju veliki trošak za ranjive potrošače. Neki od primjera mjera koje općine ili gradovi mogu uključiti za postizanje energetske učinkovitosti:

- Izolacija kuća, učinkoviti prozori, održivi sustavi grijanja/hlađenja,
- Instalacija solarnih panela na krovovima ili poticanje zajedničkih projekata obnovljive energije poput solarnih farmi,

²⁹ Reporting on Energy Poverty: A New Requirement for Covenant of Mayors Signatories, <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/news/reporting-energy-poverty-why-and-how-do-it>

³⁰ Lokalni energetske koncept, <https://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/lokalni-energetski-koncept/>

- Pružanje subvencija ili bespovratnih sredstava kako bi obnovljiva energija bila dostupna kućanstvima s niskim primanjima,
- Opskrba novim uređajima s niskom potrošnjom energije za ugrožene potrošače,
- Ugradnja pametnih mjerila (eng. *smart meters*) za praćenje i procjenu unutarnjih klimatskih uvjeta u odabranim stambenim zgradama kako bi se dobio uvid u područja kojima je potrebna potpora pri obnovi.

3.7. Financijska pomoć

Kućanstva koja žive u energetsom siromaštvu, često ne raspolažu s dovoljno resursa za podmirivanje troškova energije i energetske poboljšanja svog doma, stoga zahtijevaju ciljanu financijsku pomoć. Prilagođene subvencije i poticaji od presudne su važnosti za učinkovito smanjenje energetske siromaštva, s obzirom na to da imaju ograničen pristup tradicionalnim izvorima financiranja poput kredita, budući da komercijalne banke percipiraju klijente s niskim prihodima kao rizične korisnike. Trenutno postoji vrlo malo primjera financijskih mehanizama usmjerenih specifično na kućanstva u energetsom siromaštvu. Pri uspostavljanju financiranja različitih opcija za rješavanje energetske siromaštva, važno je prioritet dati pristupačnosti i jednostavnosti postupka prijave te minimiziranju birokratskih prepreka. Općine i gradovi igraju ključnu ulogu u osmišljavanju financijskih instrumenata, subvencija i bespovratnih sredstava kojima bi se izravno pomoglo ovim kućanstvima. Financijske pomoći mogu uključivati mjere, kao što su primjerice:

- Pomoć pri plaćanju računa za energiju (vaučeri, podmirenje troškova),
- Porezne olakšice,
- Pomoć pri energetskej obnovi kuća za ugrožene potrošače,
- Prilagođeni energetske tarifyni sustavi, poput socijalnih tarifya, kako bi se osigurala pristupačnost energije za ugrožene populacije,
- Pristup zajmovima s niskim kamatama ili bespovratnim sredstvima za poboljšanje energetske učinkovitosti doma.

3.8. Ostale mjere

Mjere ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama mogu biti prvi korak u rješavanju problema ranjivih potrošača. Na primjer, rješenja temeljena na prirodi, poput zelenih krovova i fasada, zelenih površina i vodenih prostora koji pružaju hladovinu i smanjuju vrućinu, mogu biti pristup za rješavanje energetske siromaštva tijekom ljeta. Ulaganje u namjenske edukacijske programe i izgradnju kapaciteta također je ključno za osnaživanje stanovnika, organizacija zajednice i općinskog/gradskog osoblja s potrebnim znanjem i vještinama za učinkovito rješavanje energetske siromaštva. To uključuje edukaciju u energetskej učinkovitosti, tehnologijama obnovljive energije, energetskej pismenosti i sl.

Neke od ostalih mjera sprječavanja energetske siromaštva:

- Razvoj ili poboljšanje Alata za procjenu rizika od energetske siromaštva,
- Izgradnja kapaciteta: osposobiti društvene i tehničke službe općine ili grada i lokalnih dionika,
- Pilot projekti i inovativne inicijative.

[KORAK 4] Mogućnosti financiranja iz programa EU

Energetsko je siromaštvo rastući je izazov na nacionalnoj, ali i europskoj razini koji zahtijeva sustavan i integriran pristup u okviru javnih politika. Učinkovit odgovor na potrebe ranjivih skupina moguć je kroz pravilan odabir izvora financiranja, usklađenost projekta s pozivom, jasno definirane ciljeve i partnerstva. Potrebno je osigurati da su mehanizmi financiranja lako dostupni, s pojednostavljenim postupcima prijave i minimalnim administrativnim zahtjevima.

Pristup financiranju je ključan za podršku mjerama ublažavanja energetske siromaštva, a u tu svrhu postoje kombinacije sljedećih opcija:

- EU financijski programi (npr. ESF, Horizon Europe, LIFE program),
- nacionalne i lokalne vladine subvencije ili bespovratna sredstva,
- partnerstva s privatnim sektorom (energetske kompanije ili financijske institucije),
- inovativni modeli financiranja (zelene obveznice, crowdfunding ili revolving fondovi).

Projekti većeg kapaciteta poput energetske obnove mogu zahtijevati kombinaciju sredstava iz regionalnih, nacionalnih i europskih izvora, uključujući i inovativne izvore, dok je manje mjere poput savjetodavnih točaka ili energetskih zajednica, moguće financirati iz lokalnih proračuna.

Najznačajniji **EU programi i inicijative** s ciljevima **pravedne (energetske) tranzicije** i **rješavanja problema energetske siromaštva** navedeni su u nastavku teksta.

4.1. EPAH

Savjetodavni centar za energetske siromaštvo³¹ (EPAH), vodeća je inicijativa EU koju vodi Europska komisija, a predstavlja suradničku mrežu dionika usmjerenu na iskorjenjivanje energetske siromaštva i ubrzavanje pravedne tranzicije lokalnih vlasti u Europi. EPAH pruža tehničku pomoć za rješavanje temeljnih uzroka energetske siromaštva, poticanje inovativnih rješenja te jačanje suradnje među dionicima.

Prva dva poziva za tehničku pomoć, održana 2022. i 2023. godine, rezultirala su uspješnom suradnjom s oko 85 lokalnih vlasti diljem EU-a, kojima je EPAH pomogao u osmišljavanju i provedbi učinkovitih planova rada za smanjenje energetske siromaštva.

Organizacije iz svih 27 država članica imaju pravo na prijavu, pod uvjetom da je barem jedan od partnera lokalna vlast. Na temelju sadržaja prijedloga, EPAH osigurava povezivanje sa stručnjacima iz svoje mreže, uzimajući u obzir potrebnu stručnost, geografsko područje, jezik komunikacije te povratne informacije lokalnih vlasti. Na temelju uspjeha dosadašnjih poziva, EPAH će nastaviti širiti svoju potporu kroz nove cikluse između 2025. i 2028. godine. *Fokus budućih poziva* bit će na:

- zajednicama koje su najteže pogođene kroz uklanjanje strukturnih prepreka za pristup energiji i rješavanje hitnih izazova,
- inovativnim lokalnim inicijativama, podržavajući testiranje i širenje novih pristupa u borbi protiv energetske siromaštva.

³¹ Deadline extended to apply for the Energy Poverty Advisory Hub's Technical Assistance Call, <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/deadline-extended-epah-call-for-technical-assistance>

4.2. LIFE program – Prijelaz na čistu energiju

LIFE poziv³² u području prijelaza na čistu energiju uključuje temu ublažavanja energetske siromaštva kućanstava u Europi. Aktivnosti projektnih prijedloga trebale bi pridonijeti ublažavanju energetske siromaštva i oslanjati se na alate, pokazatelje i resurse postojećih inicijativa, poput EPAH-a ili Sporazuma gradonačelnika.

Prema posljednjem pozivu iz 2025. godine, projektni prijedlog mora obuhvatiti isključivo jedno od sljedeća dva područja:

- **Podrška politikama i koordinaciji javnih tijela i dionika**

Aktivnosti trebaju pomoći javnim tijelima i društvenim organizacijama uspostaviti dugoročne strukture za rad na smanjenju energetske siromaštva, uključujući međusektorsku i međuinstitucionalnu suradnju te osnivanje nacionalnih centara. Također uključuju usklađivanje politika energetske siromaštva i procjenu učinaka planiranih mjera, uz aktivan angažman lokalnih vlasti, potrošačkih i socijalnih organizacija, stanarskih udruženja i zdravstvenih ustanova i drugih relevantnih dionika.

- **Podrška obnovi višestambenih zgrada**

Aktivnosti trebaju podržati obnovu višestambenih zgrada s energetske siromašnim stanarima s naglaskom na jačanje upravljanja zgradama, uklanjanje pravnih prepreka i uspostavu usluga podrške. Obnova treba omogućiti stanarima da ostanu u svojim domovima nakon radova, a može uključivati korištenje obnovljivih izvora energije. Očekuje se aktivno sudjelovanje udruga stanara i stambenih organizacija na način da se izravno uključe u konzorcij ili pruže konkretnu podršku. Predložene mjere trebaju donijeti bolje zdravlje, udobnost, kvalitetu zraka i socijalnu uključenost.

Prijedlozi moraju uključivati najmanje 3 prijavitelja iz 3 različite prihvatljive zemlje. Preporučeni iznos EU sufinanciranja je do 1,75 mil. eura, uz maksimalnu stopu sufinanciranja do 95% prihvatljivih troškova.

Relevantan je poziv *Ublažavanje energetske siromaštva kućanstava u Europi* (eng. *Alleviating household energy poverty in Europe*)³³ koji se odnosi na podršku kućanstvima ublažavanjem energetske siromaštva kroz socijalno osjetljive mjere (edukacija dionika, razvoj energetske centara i zajednica, financijski mehanizmi za energetske obnovu itd.). U budućnosti se također očekuje još poziva koji obuhvaćaju energetske tranzicije i energetske siromaštvo obzirom da navedeno predstavlja važan izazov za Europu.

4.3. EUKI (Europska klimatska inicijativa)

EUKI³⁴ financira projekte prekograničnog djelovanja u području klimatskih promjena u Europi (u svim članicama EU i potencijalnim kandidatkinjama Zapadnog Balkana). *Prihvatljivi su prijavitelji* nevladine organizacije (NVO), nacionalna, regionalna ili lokalna tijela vlasti, neprofitna poduzeća

³² Programme for the Environment and Climate Action (LIFE) – Call for proposals, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/life/wp-call/2025/call-fiche-life-2025-cet_en.pdf

³³ Alleviating household energy poverty in Europe, https://cinea.ec.europa.eu/funding-opportunities/calls-proposals/alleviating-household-energy-poverty-europe-0_en

³⁴ Information on Project Financing 9th Call, <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2025/01/Information-on-Project-Financing-9th-Call.pdf>

te sveučilišta, akademske i obrazovne institucije, a treba obuhvaćati najmanje dvije zemlje. Za svaki projekt osigurava se financiranje u iznosu od 120 tisuća do 1 milijun eura, temeljem javnog poziva za projektne ideje koji se objavljuju svake godine.

Postupak prijave izvršava se u dvije faze:

1. **Podnošenje nacrt projekta:** Dostavlja se sažetak projekta gdje se opisuju postojeći izazovi i ciljevi te aktivnosti potrebne za njihovo ostvarenje. Projektne ideje moraju biti pripremljene na engleskom jeziku putem online platforme na EUKI web stranici.
2. **Podnošenje cjelovitog projektnog prijedloga:** Organizacije koje uđu u uži izbor, bit će pozvane da podnesu puni projektni prijedlog u drugom koraku. Uobičajeno vrijeme za dovršavanje prijave je između 4 i 8 tjedana.

Područja djelovanja EUKI projekata jesu: klimatska neutralna mobilnost, klimatska politika, uklanjanje ugljika i ponori, energetska tranzicija i klimatski neutralne zgrade, pravedna tranzicija te održivo gospodarstvo.

U prihvatljive projektne ideje ubrajaju se:

- *Ublažavanje klimatskih promjena:* Doprinos smanjenju, izbjegavanju ili uklanjanju emisija stakleničkih plinova, gdje je primjenjivo.
- *Razvoj kapaciteta:* Jačanje kapaciteta pojedinaca, organizacija i sustava s naglaskom na javni, civilni i obrazovni sektor.
- *Stvaranje mreža:* Poticanje suradnje, mreže i klimatskih partnerstva između institucija, zajednice i poslovnog sektora.
- *Provedba politika i mjera:* Izrada, testiranje i provedbu klimatskih mjera i politika te uklanjanje prepreka u energetske tranziciji.
- *Podizanje svijesti i obrazovanje:* Povećanje informiranosti, angažmana i dijaloga o klimatskim promjenama.
- *Promicanje ravnopravnosti spolova:* Ravnopravnost spolova, smanjenje ranjivosti i socijalna uključenost.

4.4. EUCF (European City Facility)

Na EUCF³⁵ se mogu prijaviti općine i lokalne vlasti, njihova udruženja te lokalna javna tijela koja ih okupljaju, smještena unutar država članica EU, Islanda ili Ukrajine. Svaki prijavitelj može EUCF potporu ostvariti samo jednom (prijašnji korisnici nisu prihvatljivi). *Odabrani prijavitelji* dobivaju jednokratnu bespovratnu potporu u iznosu od 60.000 EUR za izradu investicijskog koncepta. Sredstva se mogu koristiti za angažman unutarnjih kapaciteta ili vanjskih stručnjaka, a obuhvaćaju aktivnosti poput studije izvedivosti, inženjerske i pravne analize, društvena i tržišna istraživanja, financijske analize, energetske preglede i dr.

Inicijativa EUCF podržava projekte održive energije, uključujući sve investicije na strani potrošnje energije koje doprinose povećanju energetske učinkovitosti i postizanju ušteda.

Ciljani sektori uključuju:

- javne zgrade (uključujući socijalno i javno najamno stanovanje);
- privatne stambene i nestambene zgrade,

³⁵ Guidelines for Applicants, rb.gy/0526h5

- integrirane obnovljive izvore energije u zgradama,
- mreže daljinskog grijanja i hlađenja,
- održivu urbanu mobilnost,
- inovativnu energetska infrastrukturu,
- infrastrukturu za proizvodnju obnovljive energije i
- javnu rasvjetu.

Moguće je prijaviti i projekte iz drugih sektora, ako se nalaze unutar područja održive energije, a naglasak se stavlja na projekte koji generiraju uštede energije.

Postupak prijave za dobivanje EUCF potpore sastoji se od dvije glavne faze:

1. **Provjera prihvatljivosti:** Provjera se provodi putem automatiziranog online upitnika. Prijavitelj mora odgovoriti potvrdno na svih pet uvjeta (status i lokacija; predanost održivoj energiji; cilj prijave; prijavitelj nije ostvario potporu i obveza dijeljenja rezultata). Rezultat provjere prikazuje se odmah, a u ovoj fazi nisu potrebni prateći dokumenti.
2. **Potpuna prijava:** Nakon uspješno obavljene provjere prihvatljivosti, prijavitelj se registrira u korisničkoj zoni EUCF mrežne stranice, ispunjava prijavni obrazac i prilaže potrebne dokumente. Nakon zatvaranja poziva, prijave se ocjenjuju, a najbolje rangirani projekti zaključuju Ugovor o dodjeli sredstava.

Neuspješni prijavitelji dobivaju povratne informacije i mogu ponovno sudjelovati u sljedećem pozivu, uz podršku EUCF službe za pomoć.

4.5. Interreg programi

• Interreg SI-HR

Interreg program Slovenija–Hrvatska³⁶ (SI-HR) financira se iz *Europskog fonda za regionalni razvoj (ERFR)* u okviru cilja europske teritorijalne suradnje. Predmet posljednjeg otvorenog poziva, s rokom za dostavu projektnih prijava u veljači 2025. godine, jest sufinanciranje projekata koji učinkovito doprinose ostvarivanju općeg cilja programa: očuvane, otporne i povezane prekogranične regije koja prepoznaje važnost održivog razvoja i koristi ga kao ključni alat za gospodarsku održivost, sigurnost, zaštitu biološke raznolikosti i socijalnu dobrobit svih svojih stanovnika.

Sufinanciraju se projekti koji su u skladu s odabranim prioritetima i pripadajućim specifičnim ciljevima:

- **Prioritet 1: Zelena i prilagodljiva regija:** *Specifični cilj 2.4:* Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe temeljene na ekosustavima.
- **Prioritet 2: Otporna i održiva regija:** *Specifični cilj 4.6:* Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama.
- **Prioritet 3: Dostupna i povezana regija:** *Specifični cilj 6.2:* Povećanje učinkovitosti javne uprave promicanjem pravne i administrativne suradnje te suradnje između građana, aktera civilnog društva i institucija, osobito s ciljem rješavanja pravnih i drugih prepreka u pograničnim regijama. Potpora je usmjerena na jačanje javne uprave u unapređenju

³⁶ Otvoreni poziv za dostavu projektnih prijava za standardne projekte, <http://www.si-hr.eu/2127/download/Otvoreni-poziv-za-dostavu-projektnih-prijava-za-standardne-projekte.pdf>

usluga i razvoju inovativnih rješenja u području socijalne uključenosti, zdravstvene skrbi i energetske učinkovitosti.

Projektne se prijave mogu odnositi na samo jedan prioritet i jedan specifični cilj programa. Sami projekti trebaju biti usmjereni na postizanje rezultata te usklađeni sa specifičnim ciljem i pokazateljima pojedinog programa na koji se iste prijavljuju.

Sufinanciranje sredstvima iz EFRR-a iznosi najviše 80% ukupnih prihvatljivih troškova, dok preostalih najmanje 20 % mora biti osigurano iz vlastitih sredstava ili drugih izvora. U programu mogu sudjelovati projekti čiji iznos traženih sredstava EFRR-a iznosi od 200.000 EUR do 2.5 milijuna EUR o prioritetu i specifičnom cilju.

Programsko područje IP-a SI-HR obuhvaća 17 NUTS 3 regija, odnosno devet u Sloveniji (uključujući regije Podravje i Pomurje) i osam u Hrvatskoj (uključujući Varaždinsku i Međimursku županiju).

U okviru IP-a SI-HR prihvatljivi korisnici za *Prioritet 3: Dostupna i povezana regija* su:

- nacionalna, regionalna i lokalna javna tijela te organizacije koje njima upravljaju
- neprofitne organizacije osnovane prema javnom ili privatnom pravu (npr. zdravstveni centri, nevladine organizacije, organizacije socijalne skrbi, istraživački instituti, socijalna poduzeća),
- pružatelji javnih usluga (npr. javni prijevoz, zdravstvene i komunalne institucije).

Projektno partnerstvo mora uključivati najmanje jednog partnera iz Slovenije i jednog iz Hrvatske ili Europsku grupaciju za teritorijalnu suradnju (EGTC) registriranu u jednoj od zemalja sudionica, čiji su članovi iz obje države.

Projektna prijava mora biti izrađena dvojezično – na slovenskom i hrvatskom jeziku, dok sažetak projekta mora biti dostupan i na engleskom jeziku. Prijavu podnosi Vodeći partner putem zajedničkog elektroničkog sustava *Jems*. Trenutno Interreg SI-HR nema predviđene nove pozive za razdoblje 2021. – 2027. godine.

• **Interreg Europe**

Program Interreg Europe³⁷ osmišljen je kako bi potaknuo međuregionalno učenje među organizacijama koje se bave izradom i provedbom politika diljem Europe. Cilj programa je omogućiti javnim tijelima i drugim dionicima razmjenu iskustva, identifikaciju i analizu dobre prakse s ciljem unaprjeđenja instrumenata regionalne politike i razvoja učinkovitih rješenja za boljitak svih građana. Za programsko razdoblje 2021.–2027. raspolaže proračunom od 394,5 milijuna eura. Cjelokupan iznos usmjeren je prema jednom općem prioritetu – **Bolje upravljanje suradnjom**, čime se omogućuje obuhvat širokog spektra tema unutar okvira kohezijske politike.

Područje intervencije programa temelji se na pet političkih ciljeva definiranih u kohezijskoj politici. Kako bi se odgovorno usmjerila sredstva, 80 % proračuna programa bit će usmjereno na sljedeća tematska područja:

- **Politički cilj 1: Pametnija Europa**
- **Politički cilj 2: Zelenija Europa**

³⁷ Programme Manual 2021-2027. Version 4, https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2023-02/IR-E_programme_manual_annexes.pdf

- Dio tema iz **Političkog cilja 4: Socijalnija Europa**

Preostalih 20 % sredstava namijenjeno je za projekte unutar preostalih političkih ciljeva – **Europa za građane i upravljanje**.

Programsko područje obuhvaća 27 država članica EU, Norvešku, Švicarsku te 7 zemalja kandidata za članstvo u EU (Albanija, Bosna i Hercegovina, Moldavija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina). *Prihvatljivi prijavitelji* su organizacije koje se bave regionalnim razvojem i imaju sjedište unutar programskog područja, uključujući:

- nacionalna, regionalna i lokalna javna tijela,
- institucije osnovane prema javnom pravu (npr. regionalne razvojne agencije, poslovne potporne organizacije, sveučilišta),
- privatne neprofitne organizacije.

Cilj programa je unaprijediti regionalne politike jačanjem kapaciteta i znanja u svim navedenim područjima.

Prosječan ukupni proračun po projektu kreće se između 1 i 2 milijuna eura, pri čemu partneri iz država članica EU mogu ostvariti do 80% sufinanciranja prihvatljivih troškova, a privatne neprofitne organizacije ostvaruju do 70 % povrata.

Tijekom programskog razdoblja 2021.–2027., sredstva su dodjeljivana putem otvorenih poziva na dostavu projektnih prijedloga. S obzirom na to da su sva sredstva već dodijeljena, ne planiraju se novi pozivi unutar ovog programskog razdoblja.

- **Interreg Danube Region**

Program Interreg Danube Region³⁸ usmjeren je na poticanje transnacionalne suradnje s ciljem stvaranja pametnije, zelenije i uključivije Dunavske regije. Programsko područje obuhvaća 9 država članica Europske unije (Austrija, Bugarska, Hrvatska, Češka, Mađarska, Njemačka – s 2 savezne pokrajine Baden-Württemberg i Bavarska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija) te 5 država koje nisu članice EU (Bosna i Hercegovina, Republika Moldavija, Crna Gora, Srbija i Ukrajina).

Program pruža podršku implementaciji razvojnih politika u dunavskom području kroz projekte koji se bave smanjenjem razlika između država regije u području inovacije, zaštite okoliša i društvenih pitanja kako bi se osigurao uravnotežen i održiv razvoj. Novi se pak program bavi i migracijama, energetske ovisnosti i klimatskim promjenama.

Proračun programa iz Interreg fondova iznosi 215 mil. eura, što predstavlja jedinstveni iznos za svih 14 zemalja sudionica programa. Pojedinačni projekti koji se provode unutar prioriteta mogu dobiti do 80 % EU potpore za prihvatljive troškove.

Prihvatljive vrste partnera jesu:

- lokalna, regionalna i nacionalna javna tijela,
- tijela koja djeluju prema javnom pravu,
- međunarodne organizacije koje djeluju u skladu s nacionalnim zakonodavstvom bilo koje države sudionice DRP-a ili međunarodnim pravom (ispunjavaju zahtjeve EU-a, programa i nacionalnih tijela u vezi s kontrolom, validacijom troškova i revizijom).

³⁸ Applicant's manual, <https://interreg-danube.eu/applicants-manual>

Svaki projekt mora uključivati najmanje: jednog vodećeg partnera i najmanje dva projektna partnera iz tri različite zemlje programskog područja. Uz to, jedan od partnera mora biti korisnik iz države članice EU iz programskog područja.

Program je strukturiran oko 4 programska prioriteta koji su razrađeni u 10 specifičnih ciljeva. Energetsko siromaštvo prepoznato je kao važan izazov unutar programa, u okviru **Prioriteta 2.: Zelenija dunavska regija: Specifični cilj 2.1.: Promicanje obnovljive energije u skladu s Direktivom (EU) 2018/2001**. Jedan od ključnih aspekata navedenog cilja je i smanjenje energetskog siromaštva koje se provodi kroz:

- razvoj i jačanje energetskih zajednica,
- povećanje svijesti i edukaciju građana,
- poboljšanje energetske učinkovitosti u kućanstvima,
- poticanje participativnog planiranja i uključivanja ranjivih skupina.

Trenutno u okviru programa nema otvorenih poziva za dostavu projektnih prijedloga u okviru. Međutim, sljedeći poziv očekuje se u drugoj polovici 2025. godine. Iako energetsko siromaštvo nije izričito navedeno kao cilj budućeg poziva, može se adresirati unutar *Specifičnog cilja 3.2.: Poboljšanje energetske sigurnosti i energetske učinkovitosti*. Postupak prijave je dvofazni kao i kod ostalih Interreg prijava.

• Interreg Central Europe

Program Interreg Central Europe³⁹ podupire transnacionalnu suradnju među regijama srednje Europe (obuhvaća Austriju, Hrvatsku, Češku, Njemačku, Mađarsku, Italiju, Poljsku, Slovačku i Sloveniju), a njegov je cilj financirati projekte koji jačaju otpornost zemalja i promiču održivi razvoj, uključujući i borbu protiv energetskog siromaštva.

Proračun programa je 224 mil. eura iz EFRR-a, a tijekom programskog razdoblja 2021. – 2027. planira se financirati više od 100 projekata. Stopa sufinanciranja jest do 80% prihvatljivih troškova, a prosječni proračun po pozivu je 14 mil. eura. Projekti se odabiru putem redovitih poziva na dostavu prijedloga, a za prijavu je potrebna inovativna ideja koja doprinosi pametnijoj, zelenijoj i integriranoj srednjoj Europi uz suradnju s najmanje dva partnera iz drugih zemalja programskog područja.

Izazov energetskog siromaštva može se obuhvatiti unutar *Prioriteta 2. Zelenija srednja Europa: Rješavanje ekoloških izazova, povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije*, kao i poticanje održive urbane mobilnosti, *Specifični cilj 2.1.: Podrška energetske tranziciji prema klimatski neutralnoj srednjoj Europi*.

Prihvatljivi korisnici su jedinice lokalne i regionalne samouprave, razvojne agencije, NVO, obrazovne i istraživačke institucije kao i mala i srednja poduzeća. *Prihvatljive aktivnosti* vezane uz projekte čiji je fokus energetsko siromaštvo podrazumijevaju: povećanje energetske učinkovitosti zgrada, korištenje obnovljivih izvora energije, uspostava energetskih zajednica, upravljanje potrošnjom energije i sl.

U drugoj polovici 2025. g. planirana je objava poziva za kapitalizaciju prethodnih Interreg projekata čiji je cilj nadogradnja rezultata prethodnih financiranih projekata kako bi se povećao

³⁹ Programme manual, <https://www.interreg-central.eu/library/programme-manual/>

njihov utjecaj na regionalne politike i prakse i povećala suradnja. Očekuje se da će poziv obuhvatiti područja energetske tranzicije i borbu protiv energetske siromaštva te druge važne izazove.

- **Interreg Euro-MED**

Program Interreg Euro-MED⁴⁰ podržava suradnju preko mediteranskih granica te financira projekte koje razvijaju i vode javne uprave, sveučilišta, privatne i civilne organizacije. Okuplja partnere iz 14 zemalja sjeverne obale Mediterana s ciljem stvaranja klimatski neutralnog i otpornog društva.

Prihvatljive aktivnosti uključuju razvoj i provedbu projekata usmjerenih na zaštitu okoliša, klimatske promjene, održivi razvoj, zelenu energiju, inovacije te poboljšanje upravljanja među dionicima.

Ukupni proračun programa za razdoblje 2021. do 2027. iznosi oko 294 milijuna eura, a stopa sufinanciranja obično iznosi do 85% ukupno prihvatljivih troškova projekata za javne partnere, dok privatni mogu imati nešto nižu stopu, ovisno o tipu, veličini organizacije te specifičnostima poziva.

Posljednji objavljeni poziv⁴¹ bio je 2024. godine, 4. poziv za tematske projekte (*Call 4 – Thematic projects*) čiji je cilj financiranje projekata za smanjenje energetske ranjivosti i jačanje otpornosti zajednica, adresiran unutar *Misije 3: Promicanje zelenih područja za život* koja obuhvaća ciljeve poput smanjenja rizika od katastrofa i socijalne isključenosti te povećanja energetske učinkovitosti. Sljedeći poziv za tematske strateške teritorijalne projekte⁴² planiran je drugoj polovici 2026. godine te će biti usmjereni na projekte koji se bave prijenosom rezultata prethodnih inicijativa s ukupnim proračunom oko 23 milijuna eura (projekti koji se dotiču teme energetske siromaštva mogu biti relevantni i prihvatljivi ako jasno povezuju svoje aktivnosti sa ciljevima programa (energetska učinkovitost, pristup obnovljivoj energiji i socijalna uključenost) kroz primjenu održivih rješenja te povećanje energetske pristupačnosti ranjivim skupinama).

- **IPA Adrion**

IPA Adrion⁴³ program je prekogranične suradnje koji obuhvaća zemlje jadransko-jonske regije s fokusom na ciljeve održivog, inovativnog i pravednog razvoja te energetske tranzicije, a djeluje kao pokretač politika u korist više od 70 milijuna ljudi.

Program IPA Adrion⁴⁴ obuhvaća 10 zemalja, a one su: ERDF zemlje (Hrvatska, Slovenija, Grčka i Italija), IPA zemlje (Albanija, BIH, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Srbija) i treće zemlje (San Marino).

Cjelokupni program ima budžet od oko 160 milijuna eura.

⁴⁰ Making the Mediterranean Green transition happen, <https://interreg-euro-med.eu/en/who-we-are/>

⁴¹ Call 4 Thematic projects, <https://interreg-euro-med.eu/en/call-4-thematic-projects/>

⁴² Interreg Euro-MED Programme 2021/27, https://interreg-euro-med.eu/wp-content/uploads/documents/published/en/programme-documents/programme-documents/interreg_euro-med_programme_approved_en.pdf

⁴³ Interreg IPA Adrion, <https://www.interreg-ipa-adrion.eu/>

⁴⁴ IPA Adrion Application Manual, https://www.interreg-ipa-adrion.eu/wp-content/uploads/2025/04/IPA-ADRION_Application-Manual_2nd-call_2025_04_01-approved.pdf

Prihvatljivi prijavitelji jesu javne vlasti (lokalne, regionalne ili nacionalne), NVO, istraživačke institucije ili privatne tvrtke. Obzirom da je riječ o transnacionalnom programu, svaka projektna prijava treba sadržavati najmanje 4 partnera (2 iz ERDF zemlje te 2 iz IPA zemlje).

Prioritetne osi obuhvaćene programom jesu:

- *Prioritetna os 1: Pametnija regija*
 - SO 1.1. Jačanje inovacijskih kapaciteta
- *Prioritetna os 2: Zelenija i otpornija regija*
 - SO 2.1. Otpornost na klimatske promjene i katastrofe
 - SO 2.3. Zaštita i očuvanje okoliša
- *Prioritetna os 3: Ugljično neutralna i povezana regija*
 - SO 3.1. Pametna mobilnost s niskim udjelom ugljika.

Za uspješnu prijavu na IPA Adrion izuzetno je važno projekt uskladiti sa prioritetnom osi, jasno predstaviti utjecaj na energetske učinkovitost i/ili smanjenje energetske siromaštva, izgraditi inkluzivno partnerstvo te pripremiti snažan plan provedbe i održivosti sa pokazateljima uspješnosti.

Program, kao takav, nema specifičan poziv koji se odnosi isključivo na energetske siromaštvo, međutim podržava ciljeve relevantne za smanjenje energetske ranjivosti. Posljednji objavljen poziv je 2. poziv na dostavu projektnih prijedloga (2nd Call for Proposals) sa ukupnim budžetom od oko 21,87 milijuna eura, dok budžet po projektu iznosi 1,2 milijuna eura. Stopa sufinanciranja je do 85% prihvatljivih troškova. *Prihvatljive aktivnosti* odnose se na jačanje kapaciteta i/ili jačanje snage učinaka ulaganja i razvoja javne politike. Navedenim se pozivom može obuhvatiti i energetske siromaštvo kroz Prioritetnu os 2 (nije izričito navedeno no prihvatljivo je kroz ciljeve vezane uz klimatsku otpornost, društvenu uključenost i energetske tranzicije) razvojem transnacionalnih alata za praćenje i smanjenje energetske siromaštva, provedbom pilot-projektom energetske učinkovitosti.

- **Ostali Interreg programi primjenjivi za promatrano područje Hrvatske ili Slovenije:**
 - Interreg HU-HR
 - Interreg SI-HU
 - Interreg SI-AU
 - Interreg Alpine Space.

Obzirom da su specifični ciljevi i postupak prijave vrlo slični za navedene programe, oni neće biti zasebno detaljno pojašnjavani.

4.6. Horizon Europe

Horizon Europe⁴⁵ program je EU za financiranje istraživanja i inovacija čiji je cilj potaknuti znanstveni napredak, tehnološki razvoj te odgovoriti na društvene izazove kao što su klimatske promjene, digitalizacija i energetske tranzicije, a njegov ukupni proračun iznosi nešto više od 95 milijarde eura.

U kontekstu energetske siromaštva (*Klaster 5: Klima, energija i mobilnost*), financira se razvoj digitalnih alata za identifikaciju energetske siromaštva, uvođenje lokalnih energetske usluga za

⁴⁵Klima, energija i mobilnost, <https://www.obzoreuropa.hr/struktura-drugi-stup/klima-energija-i-mobilnost>

pomoć kućanstvima, istraživanja o posljedicama energetske siromaštva te druge prihvatljive aktivnosti.

Prihvatljivi prijavitelji obuhvaćaju:

- javne i privatne pravne osobe (sveučilišta, istraživačke institute, NVO, lokalne i regionalne vlasti, energetske agencije i dr.);
- konzorciji (najmanje 3 neovisne pravne osobe iz 3 prihvatljive zemlje);
- zemlje članice EU-a ili u zemlje pridružene programu Horizon Europe.

Prvi korak u procesu prijave je *pronalaženje odgovarajućeg poziva na EU Funding & Tenders portalu*. Nakon identifikacije poziva, potrebna je *registracija*, nakon čega slijedi stvaranje međunarodnog konzorcija koji okuplja partnere iz različitih država članica ili pridruženih zemalja. Konzorcij bi trebao uključivati organizacije koje pokrivaju različite aspekte projekta kao što su istraživanje, inovacije, komunikacija i diseminacija, utjecaj i upravljanje. Slijedi faza *izrade projektnog prijedloga* koji se priprema prema unaprijed objavljenom predlošku. Kad je projektni prijedlog dovršen, isti se *predaje elektronički* putem preko portala unutar zadanog roka. Prijedlog treba sadržavati obveznu propisanu dokumentaciju (navedena u svakom pozivu), administrativne informacije i izjave prijavitelja i partnera. Nakon podnošenja prijave, projektni prijedlog prolazi stručnu *evaluaciju* koja se provodi na temelju tri kriterija, a to su: izvrsnost, utjecaj i kvaliteta provedbe.

Trenutno nema otvorenih poziva za ublažavanje energetske siromaštva. Posljednji takav poziv Učinkovita, održiva i uključiva upotreba energije (dio Klastera 5) bio je otvoren početkom 2025. godine, a odnosio se na istraživanje i inovacije u području energetske učinkovitosti, održivosti i uključivosti u građevinskom sektoru, koji je obuhvaćao i područje energetske siromaštva.

4.7. ESF+

Europski socijalni fond plus⁴⁶ glavni je instrument EU za investiranje u ljude, izgradnju socijalno pravednije i uključivije Europe. Pomaže u oblikovanju politika vezanih uz zapošljavanje, socijalna pitanja, obrazovanje i vještine, a ujedno pridonosi smanjenju socijalnih i ekonomskih razlika među državama članicama.

Neke od glavnih koristi fonda ESF+ su:

- priprema radnika za zelenu i digitalnu tranziciju („zelena radna mjesta“);
- poticanje zapošljavanja mladih;
- potpora najranjivijim skupinama (socijalna uključenost);
- osnovne materijalne potrebe (hrana i osnovna materijalna pomoć);
- jačanje kapaciteta socijalnih partnera i civilnog društva i dr.

Ukupni proračun za razdoblje 2021. – 2027. je 95,8 milijardi eura, a ulaganja provode države članice EU te Europska komisija u okviru tematskog područja Zapošljavanje i socijalne inovacije. ESF+ sredstva dodjeljuju se putem natječaja koje raspisuje nacionalno upravljačko tijelo, u Republici Hrvatskoj to je *Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike*, dok je u Republici Sloveniji to *Ministarstvo rada, obitelji, socijalnih poslova i jednakih mogućnosti*.

Iako ne postoji specifičan poziv isključivo za energetske siromaštvo, ESF+ podržava projekte koji posredno doprinose njegovom ublažavanju. Jedan od njih je „*Ublažavanje siromaštva pružanjem*

⁴⁶ The European Pillar of Social Rights Action Plan, https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/system/files/2024-06/ESF_PLUS_factsheet_Web_HR.pdf

*pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i osnovne materijalne pomoći*⁴⁷ raspoređen po regijama (7 mil. eura za područje Sjeverne Hrvatske) čiji je cilj pomoći osobama koje žive u siromaštvu, uključujući i one pogođene energetske siromaštvom. Prihvatljivi prijavitelji su jedinice lokalne i regionalne samouprave te neprofitne pravne osobe koje pružaju humanitarnu pomoć, a prijave se podnose elektronički putem kroz sustav eKohezija.

4.8. ERASMUS+

ERASMUS+⁴⁸ je program EU čiji je cilj cjeloživotnim učenjem podupirati obrazovni, profesionalni i osobni razvoj ljudi što doprinosi održivom rastu, kvaliteti radnih mjesta, socijalnoj koheziji, poticanju inovacija te jačanju europskog identiteta i aktivnog građanstva.

Ukupni budžet Erasmus+ programa za razdoblje 2021. do 2027. iznosi 26,2 milijarde eura. *Prioriteti programa* su: uključivost i raznolikost, digitalna transformacija, okoliš i **borba protiv klimatskih promjena**, sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman. Kroz *projektne aktivnosti* može se doprinijeti i smanjenju energetske siromaštva, posebice kroz podizanje svijesti, edukaciju i osnaživanje ranjivih skupina.

Erasmus+ podržava projekte koji se bave promicanjem socijalne uključenosti i borbu protiv energetske siromaštva kroz održavanje edukacija o energetske učinkovitosti i primjerima dobre prakse. Program također omogućuje mobilnost te razmjenu znanja i iskustava između organizacija čiji je cilj pomoć energetski marginaliziranim skupinama te lokalnim zajednicama koje su pogođene energetske siromaštvom. Nadalje, uključuje razvoj inovativnih edukativnih modela te alata za podizanje svijesti o problemu energetske siromaštva, energetske učinkovitosti i smanjenju potrošnje energije te općenito o obnovljivim izvorima energije.

Prihvatljivi prijavitelji ovise o specifičnom pozivu i vrsti prihvatljivih aktivnosti, a neke od glavnih skupina jesu: obrazovne i istraživačke institucije, NVO i udruge, javna tijela, poduzeća i privatni sektor (koji se bave edukacijom, inovacijama ili obukom).

Postupak prijave na program obuhvaća slijedeća **4 glavna koraka**:

1. Registracija (EU Funding & Tenders portal (za aktivnosti kojima upravlja Izvršna agencija) ili otvoriti računa za EU Login i pristupiti sustavu za registraciju organizacija za Erasmus+ i Europske snage solidarnosti (za aktivnosti kojima upravljaju nacionalne agencije za program Erasmus+))
2. Provjera ispunjavanja kriterija programa za relevantnu aktivnost ili područje
3. Provjera financijskih uvjeta
4. Ispunjavanje i slanje prijavnog obrasca:
 - a. *za aktivnosti kojima upravlja Izvršna agencija*: elektronički, putem portala EU Funding & Tenders (uključujući priloge i popratnu dokumentaciju) dostavlja se u obrascima iz sustava za podnošenje prijava⁴⁹;

⁴⁷ Objavljena su četiri Poziva na dostavu projektnih prijedloga „Ublažavanje siromaštva pružanjem pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i osnovne materijalne pomoći“, <https://esf.hr/esfplus/objavljena-su-cetiri-poziva-na-dostavu-projektnih-prijedloga-ublazavanje-siromastva-pruzanjem-pomoci-najpotrebitijim-osobama-podjelom-hrane-i-osnovne-materijalne-pomoci>

⁴⁸ Program Erasmus + Vodič kroz program, https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2025-02/erasmus-programme-guide-v2.2025_hr.pdf

⁴⁹ EU Funding & Tenders, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/om_en.pdf

- b. za aktivnosti kojima upravljaju nacionalne agencije za program Erasmus+: elektronički, putem prijavnih obrazaca u odjeljku Opportunities na stranici programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti⁵⁰.

Program Erasmus+ direktno ne uključuje temu energetske siromaštva međutim kroz obrazovanje i socijalnu uključenost može se indirektno doprinijeti njegovu smanjenju.

4.9. CERV+

CERV program⁵¹ (*Citizens, Equality, Rights and Values*) program je EU za zaštitu i promicanje ljudskih prava i vrijednosti EU kroz podršku organizacija civilnog društva i drugih dionika aktivnih na lokalnoj, regionalnoj i transnacionalnoj razini te poticanje građanskog i demokratskog sudjelovanja radi stvaranja ravnopravnog i uključivog društva.

Ukupan proračun CERV programa za razdoblje od 2021. do 2027. iznosi 1,5 milijardi EUR, a sam program ima **četiri specifična cilja** koji odgovaraju programskim područjima, a to su:

- *Vrijednosti unije*⁵²: projekti usmjereni na zaštitu, promicanje i podizanje svijesti o pravima, kroz pružanje financijske potpore organizacijama civilnog društva aktivnim u području zaštite i promicanju vrijednosti EU kao što su demokracija, vladavina prava i temeljna prava;
- *Jednakost prava i rodna ravnopravnost*;
- *Uključenost i sudjelovanje građana*⁵³: jačanje sudjelovanja i osnaživanje angažmana građana te podizanje svijesti o zajedničkim europskim vrijednostima;
- *DAPHNE* (Borba protiv nasilja).

Program uključuje energetske siromaštvo kao relevantnu temu u okviru prethodno navedenih ciljeva. Program se mogu financirati projekti koji se bave: društvenom nepravdom i isključenosti, zaštitom prava i edukacijom ranjivih skupina, promicanjem jednakog pristupa energentima kao i zagovaranje mjera i politika protiv energetske siromaštva.

Prihvatljivi prijavitelji mogu biti državna tijela, lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, istraživački centri, NVO te različite civilne organizacije. *Prihvatljive aktivnosti* mogu obuhvaćati informativne kampanje i radionice, umrežavanje i suradnju civilnih udruga za socijalna i energetska prava, pripremu i provedbu lokalnih akcijskih planova za podršku ranjivim skupinama i dr.

Postupak prijave za CERV financiranje⁵⁴ je sljedeći:

1. *Ispunjavanje osnovnih uvjeta poziva*: provjera zadovoljava li organizacija uvjete prihvatljivosti i ispunjava li projekt ciljeve programa. Potrebna registracija na EU Funding and Tenders portalu;

⁵⁰ Erasmus+ and European Solidarity Corps, <https://webgate.ec.europa.eu/erasmus-esc/index/>

⁵¹ Struktura CERV programa, <https://www.cerv.hr/struktura-programa/>

⁵² Vrijednosti Unije, <https://www.cerv.hr/natjecaji/vrijednosti-unije/>

⁵³ Uključenost i sudjelovanje građana, <https://www.cerv.hr/struktura-programa/ukljucenost-sudjelovanje-gradana/>

⁵⁴ Getting prepared for your first CERV funding application – A 6-step approach, <https://eufundingconsulting.eu/getting-prepared-for-cerv-funding/>

2. *Relevantnost i utjecaj projekta*: projekt treba jasno prikazati doprinos ciljevima programa CERV te istaknuti očekivane rezultate i dodanu vrijednost;
3. *Kapacitet i partnerstvo*: potrebno formiranje međunarodnog konzorcija za provedbu projekta te dovoljno operativnih kapaciteta, poput relevantnog iskustva, vještina i osoblja za uspješnu realizaciju;
4. *Financiranje*: potrebna izrada strukturiranog i realističnog proračuna. CERV obično sufinancira do 80% prihvatljivih troškova, dok ostatak prijavitelj pokriva vlastitim sredstvima ili donacijama;
5. *Održivost*: prijavitelj treba osigurati dugoročnu održivost projekta, prikazati način dijeljenja rezultata i primjera dobre prakse kako bi se omogućio širi pozitivan utjecaj projekta;
6. *Praćenje i evaluacija projekta*: izraditi jasan plan provedbe koristeći konkretne pokazatelje za evaluaciju napretka. Potrebno definirati mjerljive rezultate i redovito dostavljati izvještaje.

Posljednji poziv trajao je do ožujka 2025.g., a to je Poziv za prijedloge za mreže gradova (Call for Proposals for Network of Towns⁵⁵) čiji je cilj promicanje razmjene građana te razvoj održivih mreža gradova, produbljivanje i intenziviranje njihove suradnje te oblikovanje dugoročne vizije za budućnost europske integracije. Projekti u okviru mreže gradova promiču smanjenje energetske ranjivosti i jačanje socijalne kohezije odnosno kroz edukaciju i jačanje lokalnih kapaciteta djeluju na ublažavanje energetskog siromaštva.

4.10. Pravedna energetska tranzicija za sve (FETA – Fair energy transition for all)

FETA je inicijativa koju koordinira **King Baudouin Foundation**. Od 2020. do 2023. godine prikupljali su mišljenja više od 1.000 ranjivih građana u EU o tome kako osigurati pravednu i uključivu energetska tranziciju. U sljedećoj fazi FETA inicijativa prelazi iz faze prikupljanja mišljenja u fazu djelovanja (pruža pomoć dionicima da svoje ideje pretvore u uspješne i održive projekte, potiče učenje i razmjenu iskustava među gradovima i organizacijama te podržava promjene politika diljem Europe). Inicijativa se fokusira na smanjenje energetske nejednakosti, osnaživanje ranjivih skupina i promicanje pravednih energetskih rješenja koja nikoga ne isključuju.

Rezultati posljednjeg poziva za nominaciju (osnaživanje 10 inicijativa diljem Europe za razvoj pravednih energetskih rješenja) očekuju se u veljači 2026. godine, a rok za prijavu prvog koraka bio je 29.8.2025. godine.

Cilj poziva je pronaći **10 inicijativa u Europi za provedbu pravednih energetskih rješenja**. Razdoblje provedbe je 12 mjeseci, od ožujka 2026. do travnja 2027. godine, a odabranim prijaviteljima pružit će se:

- individualno vodstvo za provođenje inicijative,
- učenje i suradnja među partnerima,

⁵⁵ Network of Towns, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/CERV-2025-CITIZENS-TOWN-NT?order=DESC&pageNumber=1&pageSize=10&sortBy=startDate&isExactMatch=true&frameworkProgramme=43251589>

- 30.000,00 eura za provođenje inicijative pravednih energetske rješenja.

Prihvatljivi prijavitelji:

- lokalna ili regionalna vlast (gradovi, općine, energetske agencije, i sl.)
- organizacije građana (energetske zajednice, energetske zadruge i sl.)
- nevladine organizacije
- privatni subjekti

Proces prijave provodi se kroz 5 koraka:

1. *Provjera prihvatljivosti* - svim prijavljenim inicijativama provjerit će se zadovoljavaju li kriterije prihvatljivosti.
2. *Registracija i evaluacija* - prihvatljive inicijative bit će pozvane da dostave detaljnije informacije, a stručni odbor će odabrati 20 najperspektivnijih inicijativa, pritom osiguravajući raznolikost.
3. *Video prezentacija i financijske informacije* - odabrane inicijative bit će zamoljene da dostave kratku video prezentaciju svoje inicijative i dodatne financijske informacije.
4. *Stručna procjena* - četiri fokus grupe s ranjivim građanima procijenit će inicijative kako bi se odabrale one koje najbolje mogu podržati njihove zajednice. Dva stručnjaka (jedan za financije i jedan za rad s ranjivim skupinama) također će procijeniti prijedloge.
5. *Konačan odabir* - na temelju povratnih informacija fokus grupa i stručnjaka, odbor će odabrati konačnih 10 inicijativa koje će se pridružiti programu.⁵⁶

S obzirom na to da su energetske siromašni građani među najranjivijim skupinama u procesu energetske tranzicije, inicijative koje potiču smanjenje energetske siromaštva posebno su dobrodošle.

4.11. Prekogranične energetske zajednice (CBEC – Cross-Border energy communities)

Inicijativa Prekograničnih energetske zajednica ima za cilj poticanje prekogranične suradnje i integracije energetske zajednica u pograničnim regijama. Nudi financijsku i tehničku podršku lokalnim dionicima u pograničnim regijama za pokretanje i jačanje razvoja prekograničnih ili kvazi prekograničnih energetske zajednica putem pilot-projekata.

Posljednji poziv za pilot akcije bio je otvoren od 10.7.2025. do 21.11.2025. godine.

Cilj poziva bio je pokretanje provedbe **sedam pilot-akcija** za razvoj prekograničnih ili kvazi prekograničnih energetske zajednica. Poziv je bio otvoren i za već uspostavljene prekogranične ili kvazi prekogranične energetske zajednice koje žele dodatno razviti svoj projekt, kao i za nove inicijative koje žele istražiti proces osnivanja i rasta svoje zajednice.

Razdoblje provedbe pilot-akcija trajat će 12 mjeseci, od 1. ožujka 2026. do 28. veljače 2027. godine.

⁵⁶ Pravedna energetska tranzicija za sve, <https://fair-energy-transition.eu/a-new-phase-of-feta/#:~:text=A%20new%20phase%20of%20FETA%20starting%20in,stories%20and%20facilitating%20EU%20wide%20mutual%20learning.>

Kao dopuna tehničkoj pomoći, odabrani prijavitelji dobit će sredstva u iznosu do 15.000,00 € za olakšavanje provedbe prekogranične ili kvazi prekogranične energetske zajednice, izradu akcijskog plana (roadmapa) te jačanje suradnje među dionicima u prekograničnoj regiji.

Prihvatljivi prijavitelji su svi subjekti uključeni u razvoj ili zainteresirani za razvoj prekograničnih energetske zajednice (CBEC) i kvazi prekograničnih energetske zajednice (Q-CBEC). To mogu biti:

- a) prekogranični subjekti (EGTC, euroregije ili slične prekogranične strukture s pravnom osobnošću);
- b) lokalne i regionalne vlasti pograničnih regija;
- c) građanske zadruge s pravnom osobnošću, nevladine organizacije, udruge ili mala i srednja poduzeća (MSP).

Za prijavitelje iz kategorija b) i c), prijava mora uključivati prihvatljivog partnera s druge strane iste granice, čije se područje nalazi u skladu s geografskom definicijom koju određuje Eurostat u NUTS klasifikaciji.⁵⁷

Mogu se uključiti projekti koji ranjivim kućanstvima omogućuju pristup obnovljivoj energiji, povećavaju energetske učinkovitost njihovih domova ili aktivno uključuju građane u riziku od energetske siromaštva u procese odlučivanja i upravljanja zajednicom.

⁵⁷ Cross-Border Energy Communities,
[content/uploads/2025/07/CBEC_Call_for_proposals.pdf](https://border-energy-communities.eu/wp-content/uploads/2025/07/CBEC_Call_for_proposals.pdf)

https://border-energy-communities.eu/wp-content/uploads/2025/07/CBEC_Call_for_proposals.pdf

[KORAK 5] Razvoj odabranih mjera

Za strukturiranje projektnih prijedloga te dosljedno oblikovanje mjera i aktivnosti unutar razvojnih planova ili programa, ključno je precizno definirati temeljne pojmove koji se koriste u programskom i projektnom kontekstu. U nastavku su dane definicije mjere, aktivnosti i projekata koje olakšavaju razumijevanje njihovih međusobnih odnosa, osobito u okviru postizanja specifičnih ciljeva – u ovom slučaju smanjenja i sprječavanja energetske siromaštva⁵⁸:

- **Mjera** je skup međusobno povezanih aktivnosti i projekata kojom se izravno ili neizravno ostvaruje određeni posebni cilj.
- **Aktivnost** je niz specifičnih i međusobno povezanih radnji unutar projekta ili drugog provedbenog mehanizma čija provedba izravno vodi ostvarenju mjere (a neizravno ostvarenju posebnog cilja).
- **Projekt** je niz međusobno povezanih aktivnosti koje se odvijaju određenim redoslijedom radi postizanja određenog cilja unutar utvrđenog razdoblja i s definiranim financijskim sredstvima.

5.1. Od ideje do realizacije

Priprema projektne prijave složen je i zahtjevan proces, osobito kada uključuje suradnju više partnera. Najčešće započinje oblikovanjem početne projektne ideje, koja se potom razvija i nadopunjuje u skladu s programskim smjernicama te kroz doprinos budućih projektnih partnera.

Preporučuje se da se od samog početka prati struktura obrasca za prijavu, kako bi bile obuhvaćene sve potrebne informacije i izbjeglo izostavljanje ključnih elemenata. Iako je proces koji se nalazi na Slici 9. prvenstveno usmjeren na izradu projektne prijave, isti pristup i koraci mogu se primijeniti i pri oblikovanju mjera, aktivnosti ili projekata u sklopu planskih i strateških dokumenata (npr. akcijski planovi, sektorske strategije, razvojni programi).⁵⁹

Slika 9. Razvoj projekta: od projektne ideje do projektne prijave

⁵⁸ Upute za izradu provedbenih programa jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, [https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Strate%C5%A1ko%20planiranje/Upute%20za%20izradu%20provedbenih%20programa%20JLP\(R\)S%202.0%20\(lipanj 2025\).pdf](https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Strate%C5%A1ko%20planiranje/Upute%20za%20izradu%20provedbenih%20programa%20JLP(R)S%202.0%20(lipanj%202025).pdf)

⁵⁹ Priručnik za korisnike za standardne projekte, Dio 2 – Razvoj projekta, http://www.si-hr.eu/2127/download/Prirucnik-2.-dio-Razvoj-projekta_3.pdf

5.2. Raspisivanje mjera

Za svaku mjeru potrebno je pružiti dodatne detalje koji specificiraju odgovornosti, uključenost dionika, troškove, vremenske okvire, potrebne resurse i način na koji mjere uključuju i dopiru do ranjivih potrošača.

U Tablici 2. u nastavku su prikazani osnovni dijelovi raspisivanja bilo projekta, aktivnosti ili mjere u sklopu određene projektne prijave ili planskog odnosno strateškog dokumenta.

Tablica 2. Prikaz osnovnih dijelova raspisivanja projekta/aktivnosti/mjere⁶⁰

Osnovni dijelovi	Stavke	Opis
Identifikacija projekta/ Aktivnosti/ Mjere	- Naziv - Trajanje - Cilj - Opis (sažetak)	- „Naziv” mora biti kratak i jednostavan - Trajanje je najbolje odrediti kao odgovarajući broj mjeseci - Opisati ostvarenje glavnog cilja/svrhe provedbe - Kratki opis mora sadržavati upravno tijelo JLS ili projektnog partnera nadležnog za provedbu aktivnosti/mjere
Partneri	- Partneri u provedbi mjera - Projektni partneri	- Osnovni podaci o partneru - Ako se radi o projektnoj prijavi najčešće se traži pojašnjenje partnera zašto sudjeluje u projektu i koja je njegova uloga
Proračun	- Procjena ukupnog troška provedbe (u EUR) - Uvrstiti u proračun JLS (oznaka i naziv) – za troškove provedbe pojedine mjere, aktivnosti odnosno projekta	- Ako se radi o projektnoj prijavi, različiti programi nude različite opcije proračuna partnera (kategorije troškova: troškovi osoblja, uredski i administrativni troškovi, troškovi putovanja i smještaja, troškovi vanjskih stručnjaka i usluga, troškovi opreme, troškovi infrastrukture i radova, drugi troškovi) - U proračun JLS potrebno je uvrstiti procijenjene troškove koje općina sama financira (oznaka i naziv) – za provedbu pojedine mjere, aktivnosti odnosno projekta
Rezultati	- Naziv pokazatelja rezultata - Početna vrijednost pokazatelja rezultata - Ciljana vrijednost pokazatelja rezultata	- Potrebno je navesti razdoblje postizanja rezultata i dokaz doprinosa

⁶⁰ Priručnik za korisnike za standardne projekte, Dio 3 – Prijava i ocjenjivanje, <http://www.si-hr.eu/2127/download/Prirucnik-3-dio-Prijava-i-ocjenjivanje.pdf>

[KORAK 6] Implementacija

Ako se radi o projektnoj prijavi tada se ocjenjivanje zaprimljenih prijava sastoji od nekoliko koraka i provodi se prema standardiziranom postupku koji uzima u obzir načela jednakog tretmana i transparentnosti. Ako pak se radi o implementaciji mjera za smanjenje energetske siromaštva u strateškim i planskim dokumentima grada ili općine potrebno je krenuti u provedbu tih mjera sukladno postavljenim prioritetima te uspostaviti sustav praćenja uspješnosti i evaluacije učinaka.

6.1. Implementacija projekta

Za provedbu projekta nužan je strukturiran pristup koji uključuje evaluaciju, odlučivanje i praćenje provedbe. U nastavku su opisane tri ključne faze koje predstavljaju standardizirani okvir osiguranja kvalitete, transparentnosti i učinkovitosti tijekom cijelog trajanja projekta:

1. Ocjenjivanje kvalitete

Ocjenjivanje kvalitete temelji se na kriterijima koji procjenjuju relevantnost, izvedivost i očekivani učinak projekta. Ti kriteriji doprinose u donošenju odluka te osiguravaju usklađenost projekta s zadanim ciljevima. Najčešće mogu biti podijeljeni u dvije skupine:

- **Strateški kriteriji** – Procjenjuju u kojoj mjeri projekt doprinosi ostvarivanju ciljeva programa, uključujući doprinos programskim pokazateljima i odgovaranje na zajedničke potrebe ciljane skupine.
- **Operativni kriteriji** – Usmjereni su na procjenu izvedivosti projekta, organizacijske sposobnosti te omjera između uloženi sredstava i postignutih rezultata.

Kriteriji su najčešće strukturirani kroz pitanja i potpitanja koja se odnose na tematska područja poput: relevantnost projekta, doprinos programskim ciljevima, kvaliteta partnerstva, plan provedbe, komunikacijska strategija i proračun.

2. Donošenje odluke

Nakon postupka ocjenjivanja slijedi proces donošenja odluka, koji može uključivati jedno ili više nadležnih tijela zaduženih za donošenje odluke o projektima koji mogu biti:

- odobreni za financiranje/provedbu,
- odobreni uz određene uvjete,
- odbijeni,
- ili stavljeni na rezervnu listu.

Nakon odobrenja, najčešće se sklapa ugovor ili sporazum kojim se određuju obveze, rokovi, uvjeti i način financiranja.

3. Izvještavanje

Tijekom provedbe, svi projekti su obvezni redovito izvještavati o napretku, što uključuje i aktivnosti i financijsku realizaciju. Izvještaji najčešće uključuju:

- napredak plana rada - opis provedenih aktivnosti,
- ostvarene rezultate u odnosu na plan provedbe,
- popis troškova,

- moguće probleme i odstupanja.⁶¹

6.2. Implementacija mjera u sklopu strateških i planskih dokumenata

Kako bi se mjere za smanjenje energetske siromaštva pokazale učinkovitim, nužno ih je ne samo provesti, već i sustavno pratiti njihov napredak te procijeniti stvarne učinke. Slijede ključni koraci koji doprinose osiguravanju njihove uspješnosti i dugoročnog učinka:

1. Praćenje uspješnosti

Uz implementaciju mjera potrebno je odrediti odgovarajuće pokazatelje i sustavno pratiti uspješnost implementacije jer bez toga nije moguće precizno ocijeniti ostvarenje ušteda energije koje su rezultat mjera poticajne politike smanjenja energetske siromaštva kao ni aktivnosti koje su potaknute tim mjerama. Neki od mogućih pokazatelja kojima se prati uspješnost provedbe mjera:

- manja potrošnja energije u kućanstvu,
- smanjenje računa za energiju,
- poboljšanje energetske učinkovitosti,
- smanjenje emisije CO₂
- poboljšanje općeg blagostanja.

Uz mjere usmjerene na smanjenje energetske siromaštva potrebno je implementirati i druge mjere vezane uz energetske učinkovitost i upotrebu obnovljivih izvora energije te nadzirati direktan i/ili indirektan utjecaj tih mjera na energetske siromašna kućanstva.

2. Evaluacija učinaka

Tijekom provedbe mjera za sprječavanje energetske siromaštva važno je kontinuirano provoditi njihovo praćenje i evaluaciju. Time se omogućuje provjera provedbe aktivnosti i po potrebi da se u plan integriraju moguće korektivne mjere kako bi se poboljšalo njihovo djelovanje. Međutim, na kraju cijelog procesa provedbe mjera važno je uzeti dovoljno vremena za sveobuhvatnu evaluaciju.

Evaluacija omogućuje da se informacije prikupljene na početku procesa ažuriraju i da se na temelju rezultata donesu odluke za budući razvoj. Identificiranjem uspjeha i nedostataka tijekom provedbe mogu se naučiti važne lekcije, usavršiti strategije ili se može poboljšati buduće planiranje. Također, važno je uključiti širu skupinu dionika (uključujući korisnike i ciljne skupine) i prikupiti njihove povratne informacije kako bi se osiguralo da su svi ključni aspekti usklađeni. Preporuča se angažirati vanjske evaluatore da sudjeluju u procjeni utjecaja jer mogu biti nepristrani i prikupiti informacije i procijeniti situaciju iz drugačije perspektive. U slučaju nedostatka financijskih sredstava za vanjske evaluatore, potrebno je uključiti druge kolege kako bi donijeli novu perspektivu.

Poželjno je napraviti Izvješće o procjeni učinka pojedinih mjera kao sveobuhvatan dokument koji opisuje i analizira provedbu mjera. Učinkovita komunikacija ključna je za informiranje lokalnog stanovništva i svih zainteresiranih dionika o provedbi mjera energetske siromaštva. Preporuča se da lokalne samouprave razmotre organiziranje odgovarajućeg događaja u kojem će podijeliti postignute rezultate, kako interno tako i s vanjskim dionicima. Predstavljanje provedbe mjere

⁶¹ Priručnik za korisnike za standardne projekte, Dio 5: Izvještavanje o napretku projekta, <http://www.si-hr.eu/2127/download/Prirucnik-5-dio-Izvjestavanje-o-napretku-projekta.pdf>

široj publici može pomoći u postizanju širih učinaka i olakšati integraciju u lokalne i nacionalne politike.

Zaključak

Energetsko siromaštvo sve više dolazi u središte razmatranja budući da izravno utječe na kvalitetu života sve većeg broja građana. Navedeno je kompleksni problem koji zahtijeva sustavno promišljen i cjelovit pristup. Ono nije samo posljedica niskih prihoda ili visokih cijena energije već je povezano sa nizom drugih čimbenika kao što su starost, obrazovanje, loša energetska učinkovitost stambenih objekata.

Kako bi se učinkovito pristupilo rješavanju ovog problema, osmišljen je Model tehničke pomoći za pripremu intervencija u području energetskog siromaštva, koji je predstavljen u ovom priručniku. Služi kao alat i vodič za planiranje, razvoj i implementaciju učinkovitih mjera. Kroz strukturirani pristup potiče nositelje politika te druge relevantne dionike na koordinirano djelovanje uz poticanje održivih promjena.

Prvi i temeljni korak u borbi protiv energetskog siromaštva jest precizno definiranje samog problema, glavnih uzroka te identificiranje najranjivijih skupina. Nakon toga, potrebna je uspostava snažnog provedbenog okvira – od formiranja stručnog tima do aktivnog uključivanja građana i svih ključnih dionika, uključujući jedinice lokalne samouprave, stručne ustanove, organizacije civilnog društva te gospodarske subjekte. Važno je jasno definirati uloge svih partnera kako bi se osigurala koordinacija, transparentnost i učinkovitost provedbe mjera. Partnerstva temeljena na povjerenju i zajedničkoj viziji ključna su za osiguravanje dugoročne održivosti i otpornosti zajednica.

Mjere za smanjenje energetskog siromaštva moraju sveobuhvatne i dugoročno održive. To podrazumijeva provedbu informativnih kampanji, osnivanje savjetodavnih centara i energetskih zajednica, pružanje tehničke i financijske pomoći ranjivim skupinama, kao i provedbu mjera energetske učinkovitosti na stambenim objektima. Kreiranje i provedba tih mjera započinje razradom projektnih ideja unutar dostupnih i propisanih programskih okvira. Programi kao što su Horizon Europe, LIFE, „ESF+, Interreg- i brojni drugi programi, omogućuju pristup financijskim sredstvima koja podupiru tranziciju prema održivim i pravednim energetske sustavima i ublažavanja energetskog siromaštva. Uz neki od prethodno navedenih programskih okvira, implementacija mjera također treba biti usklađena i sa relevantnim lokalnim, regionalnim i nacionalnim strateškim dokumentima te uključivati sustavno praćenje, evaluaciju i prilagodbu potrebama ranjivih kućanstava. Takav pristup osigurava dugoročnu održivost mjera te njihovu relevantnost u kontekstu promjenjivih socijalnih, gospodarskih i klimatskih uvjeta.

U konačnici, cilj svih aktivnosti jest smanjenje energetskog siromaštva, podizanje kvalitete života, osnaživanje građana te doprinos ukupnoj društvenoj koheziji i otpornosti na izazove energetske i klimatske tranzicije. Borba protiv energetskog siromaštva prioritetna je tema koja zahtijeva zajedničko djelovanje, snažnu političku volju, uključivost svih sektora i osnaživanje građana. Uspješna realizacija ovih aktivnosti ne samo da će ublažiti energetsko siromaštvo, već će doprinijeti većoj društvenoj jednakosti, energetskoj sigurnosti i održivosti, čime se gradi put prema pravednijem i otpornijem društvu.

Uvod

Pred vami je priročnik, ki opredeljuje glavne korake pri pripravi in vključevanju ukrepov ter rešitev za preprečevanje in odpravo energetske revščine. Priročnik je namenjen zaposlenim v občinah, lahko pa služi tudi različnim deležnikom kot vodilo za boljše razumevanje pojava energetske revščine na lokalni ravni ter za pridobitev dodatne perspektive, ki lahko spodbuja konkretne spremembe v dobro celotne družbe.

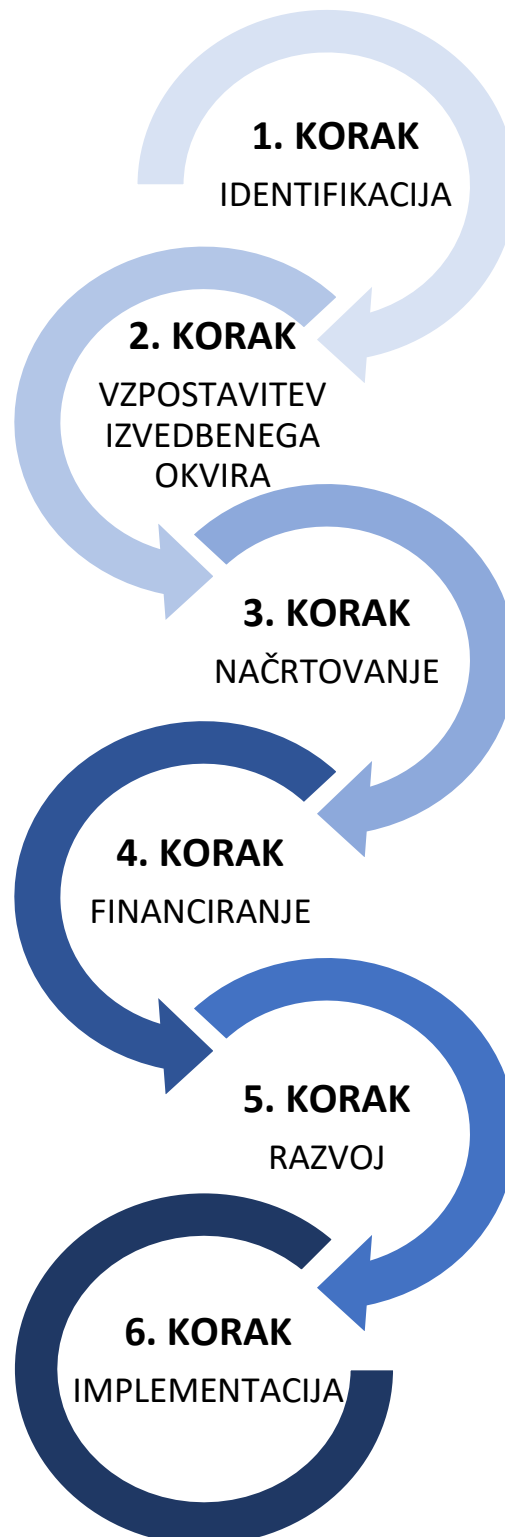
Za dodatno pomoč in podporo sta vam na voljo dve celoviti analizi, prav tako pripravljene v okviru projekta I-PRODER, in sicer: »Primerjalna analiza regionalnih, nacionalnih in EU politik v boju z energijsko revščino« in »Primerjalna analiza regionalnih, nacionalnih in EU instrumentov v boju z energijsko revščino«, ki vam bosta učinkovito pomagali pri snovanju in izvajanju konkretnih ukrepov.

Ta priročnik se osredotoča na različne korake v fazi priprave ter podrobno opisuje vsak posamezen korak. Ključno je, da si vzamete dovolj časa za razumevanje problema energetske revščine in za oblikovanje ustreznih rešitev. Priročnik vam bo pomagal odgovoriti na najpomembnejša vprašanja pri snovanju učinkovitih rešitev: Ali v vašem okolju obstaja energetska revščina? Kako resna je situacija? Katere skupine prebivalcev so najbolj prizadete? Kateri so ključni dejavniki, ki vplivajo na energijsko revščino? Kako vključeni prebivalci dojemajo ta problem?

Cilj tega priročnika je pomagati občinam pri njihovih prizadevanjih za začetek analize in reševanje problema energetske revščine. Priročnik je zasnovan tako, da je prilagodljiv in uporaben v različnih lokalnih kontekstih. Osnovna ideja je, da služi kot izhodišče za vzpostavitev sistematičnega pristopa k blaženju energetske revščine, ne glede na predhodno znanje ali razpoložljive vire. Vsak posamezen korak, ki ga boste izvedli, je pomemben in prispeva k izboljšanju kakovosti in življenjskega standarda ljudi, ki se soočajo s tem izzivom.

Znaki, ki nakazujejo morebitno prisotnost energetske revščine na vašem lokalnem območju, lahko prihajajo iz različnih virov. To so lahko na primer informacije, ki jih posredujejo socialne službe o večjem številu gospodinjstev, ki zaradi zelo visokih stroškov za energijo prosijo za pomoč, zavedanje, da je velik del stavbnega fonda star in da so stopnje prenove nizke, ali pa preprosto sum, da bi lahko bila vaša občina prizadeta.

Priprava razpisne dokumentacije prinaša določene stroške, ki so predvsem v prvih korakih večinoma povezani s časom, ki ga osebje na občini vloži v razumevanje trenutne situacije energetske revščine na svojem območju. Dela priprave se lahko začnejo z omejenimi viri in izvedejo prvi koraki, ki jih je pozneje mogoče razširiti in nadgraditi v konkretno projektno prijavo.

Slika 10. Glavni koraki pri pripravi ukrepov za preprečevanje in odpravo energetske revščine zajeti v modelu tehnične pomoči

[KORAK 1] Identifikacija energetske revščine

Energetske revščine ni vedno enostavno prepoznati na lokalni ravni. Tema je pogosto občutljiva za prizadete skupine prebivalcev, zato je potrebno temeljito raziskovanje. Ker so lahko razlogi za energetske revščine številni, to prav tako pomeni, da obstajajo različne ravni energetske revščine in da se njena narava lahko razlikuje celo na lokalni ravni.

1.1. Opredelitev energetske revščine

Energetska revščina postaja vse bolj prepoznaven družbeni izziv v Evropski uniji in njenih državah članicah, njena natančna opredelitev pa je ključni korak za oblikovanje učinkovitih politik in ukrepov pomoči ranljivim skupinam.

V skladu z Uredbo o vzpostavitvi Socialnega sklada za podnebje (23/955)⁶² iz leta 2023 je energetska revščina opredeljena kot stanje »ko gospodinjstvo nima dostopa do osnovnih energetskih storitev, ki so temelj dostojnega življenjskega in zdravstvenega standarda, vključno z ustreznim ogrevanjem, hlajenjem, razsvetljavo in energijo za napajanje gospodinjskih aparatov, ob upoštevanju ustreznega nacionalnega konteksta, obstoječih socialnih politik in drugih ustreznih politik«.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o energetske učinkovitosti⁶³, objavljen 7. marca 2025, prvič opredeljuje energetske revščine na nacionalni ravni za **Republiko Hrvaško**. V skladu s tem zakonom je **energetska revščina** opredeljena kot stanje »ko gospodinjstvo nima dostopa do osnovnih energetskih storitev, ki omogočajo osnovne življenjske pogoje in dostojen življenjski ter zdravstveni standard, vključno z ustreznim ogrevanjem, toplo vodo, hlajenjem, razsvetljavo in energijo za napajanje gospodinjskih aparatov, ob upoštevanju ustreznega nacionalnega konteksta, obstoječih nacionalnih socialnih politik in drugih ustreznih nacionalnih politik. To stanje je posledica kombinacije dejavnikov, ki vključujejo vsaj cenovno nedostopnost, prenizek razpoložljivi dohodek, visoke izdatke za energijo, slabo energetske učinkovitost stavb in nizko energetske učinkovitost domov.«

V skladu z Uredbo o merilih za opredelitev in ocenjevanje števila energetske revnih gospodinjstev⁶⁴ v **Republiki Sloveniji** je **energetska revščina** opredeljena kot stanje »v katerem se nahaja gospodinjstvo, katerega dohodek je nižji od praga tveganja revščine in ki zaradi neustreznih stanovanjskih pogojev, nezmožnosti zadovoljevanja teh potreb po dostopnih cenah ali zaradi nizke energetske učinkovitosti stanovanja ne more zadovoljiti svojih osnovnih energetskih potreb. Med osnovne energetske potrebe se zlasti štejejo stroški za ogrevanje, pripravo sanitarne vode, hlajenje, kuhanje in razsvetljavo. Energetska revščina je tudi stanje, v katerem gospodinjstvo namenja za energijo velik delež svojih izdatkov glede na razpoložljivi dohodek gospodinjstva.«

⁶² Uredba (EU) 2023/955 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o vzpostavitvi Socialnega sklada za podnebje in spremembi Uredbe (EU) 2021/1060, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R0955&qid=1751609224936>

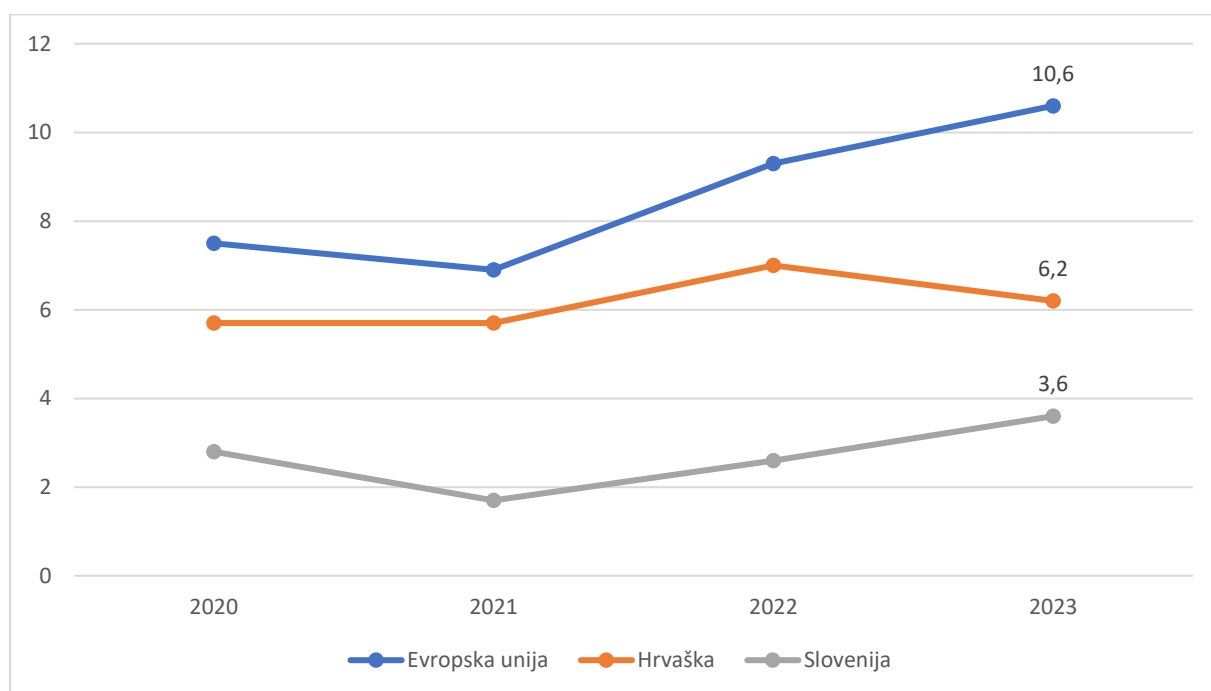
⁶³ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o energetske učinkovitosti (NN 40/2025), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2025_03_40_544.html

⁶⁴ Uredba o merilih za opredelitev in ocenjevanje števila energetske revnih gospodinjstev (Uradni list RS, št. 132/22), <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED8648>

Te definicije odražajo skupno razumevanje energetske revščine kot kompleksnega problema, ki zahteva večdimenzionalni pristop, pri čemer je treba upoštevati ekonomske, energetske in socialne dejavnike, specifične za vsak nacionalni kontekst.

1.2. Obseg energetske revščine

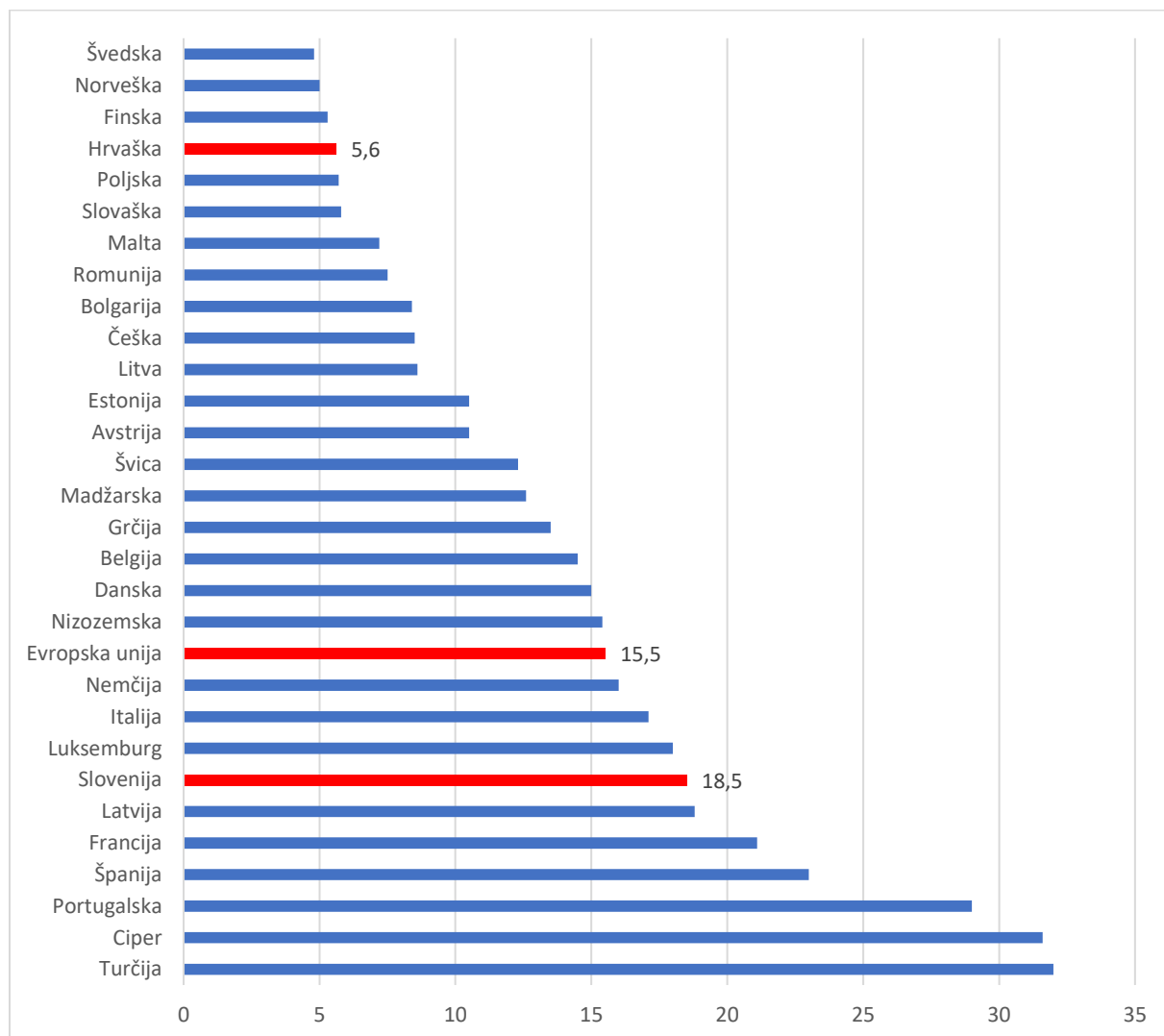
Energetsko revščino v Evropski uniji je mogoče ocenjevati na več načinov. Po podatkih Eurostata v letu 2023 kar 10,6 % prebivalstva v Evropi, 6,2 % na Hrvaškem in 3,6 % v Sloveniji ni imelo možnosti ustrezno ogreti svojih gospodinjstev, kar je prikazano na Sliki 2.

Slika 2. Delež prebivalstva, ki nima možnosti ustrezno ogreti svojega gospodinjstva v obdobju od leta 2020 do 2023
Vir: Eurostat⁶⁵

⁶⁵ Inability to keep home adequately warm, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_MDES01_custom_1485289/default/table?lang=en

Prav tako je leta 2023 skoraj 18,5 % prebivalstva Slovenije, 15,5 % prebivalstva Evropske unije in 5,6 % prebivalstva Hrvaške živelo v stanovanju s puščajočo streho, vlažnimi stenami, tlemi ali temelji ter trhljimi okenskimi okvirji ali poškodovanimi tlemi, kar je prikazano na Sliki 3.

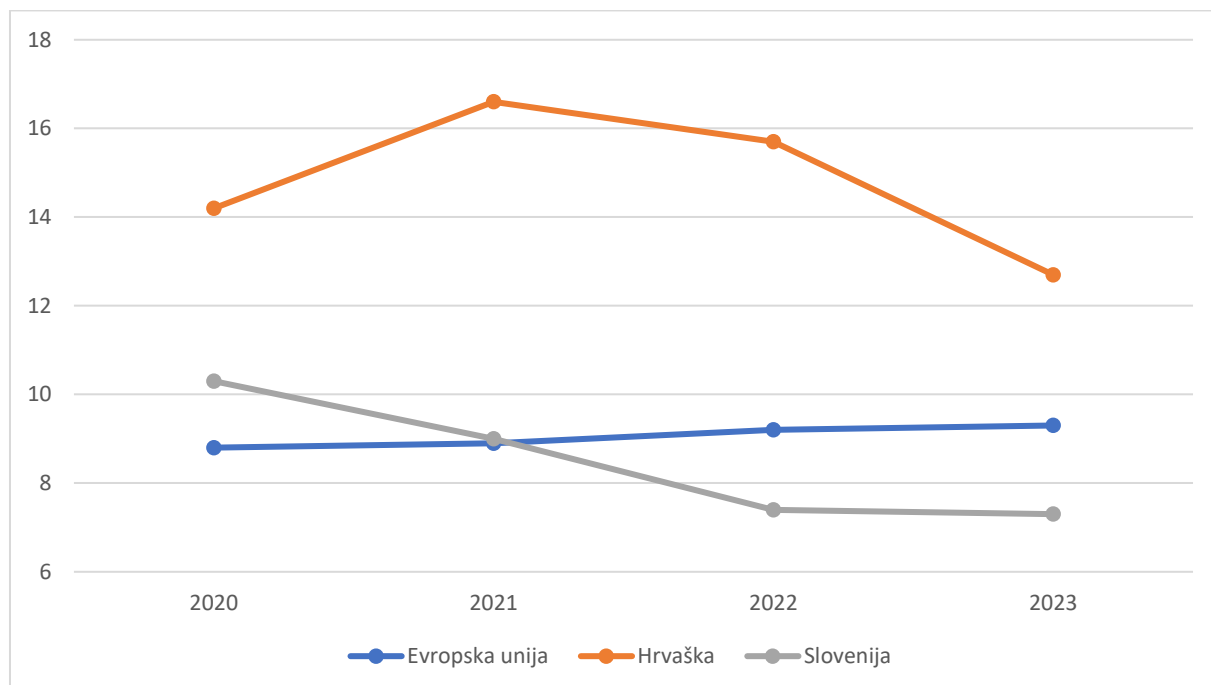

Slika 3. Delež prebivalstva, ki je v letu 2023 živelo v stanovanjih s puščajočo streho, vlago ali gnilobo.

Vir: Eurostat⁶⁶

⁶⁶ Total population living in a dwelling with a leaking roof, damp walls, floors or foundation, or rot in window frames or floor, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdho01/default/table?lang=en&category=livcon.ilc.ilc_md.ilc_mdho

Prav tako 9,3 % gospodinjstev v Evropi, 12,7 % gospodinjstev na Hrvaškem in 7,3 % gospodinjstev v Sloveniji v letu 2023 ni pravočasno poravnalo računov za hipoteko, najemnino ali obratovalne stroške, kar je prikazano na Sliki 4.

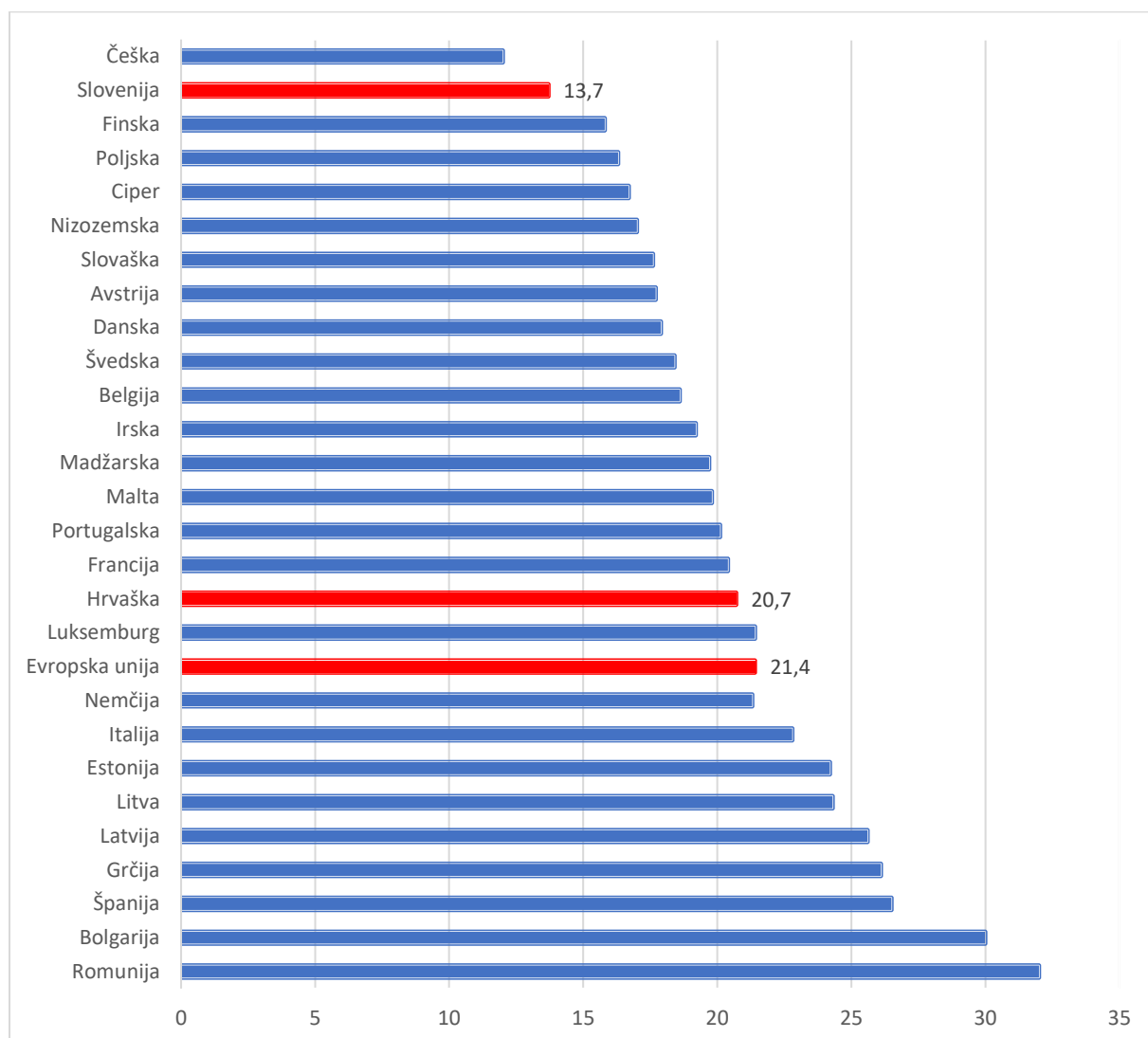

Slika 4. Delež gospodinjstev z neplačano hipoteko, najemnino ali računi za obratovalne stroške v obdobju od leta 2010 do 2023.

Vir: Eurostat⁶⁷

⁶⁷ Arrears (mortgage or rent, utility bills or hire purchase) from 2003 onwards, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdcs05_custom_7140939/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=8dfb0590-e2db-40a7-9483-d1d1922da176

Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti v Evropski uniji v letu 2023 je bila 21,4 %, za Hrvaško 20,7 % in za Slovenijo 13,7 %, kar je prikazano na Sliki 5.⁶⁸

Slika 5. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti v državah Evropske unije v letu 2023
Vir: Eurostat⁶⁹

Pomembno je poudariti, da se zgoraj navedeni podatki nanašajo na osebe, ki so ogrožene zaradi revščine ali socialne izključenosti na podlagi socialno-ekonomskih kazalcev, pri čemer socialno-ekonomske revščine ni mogoče enačiti z energetske revščino, čeprav sta ta dva kazalca tesno povezana.

⁶⁸ Housing in Europe – 2023 edition, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/housing-2023#housing-cost>

⁶⁹ Persons at risk of poverty or social exclusion – EU2030 target, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_pecs01_custom_16968080/default/table?lang=en

1.3. Glavni vzroki energetske revščine

Energetska revščina nastane, ko mora gospodinjstvo znatno zmanjšati porabo energije na raven, ki negativno vpliva na zdravje in kakovost življenja njegovih članov. Glavni vzroki tega problema so običajno povezani s tremi osnovnimi dejavniki, ki so podrobneje razloženi v nadaljevanju. Razumevanje teh dejavnikov je ključni korak pri prepoznavanju energetske revščine. Na primer, ena možnih razlag je izguba zaposlitve, ki vodi do zmanjšanja ali v nekaterih primerih celo izgube prihodkov gospodinjstva. Posledično je gospodinjstvo prisiljeno zmanjšati stroške, tudi za energijo, ali se soočiti s neplačavanjem računov. V tem primeru je energetska revščina neposredno povezana z izgubo zaposlitve, problem pa bi se lahko rešil, če oseba ponovno najde zaposlitev.

Glavni trije razlogi za nastanek energetske revščine so ⁷⁰:

- **Visoka cena energije**

Stroški energije na gospodinjstvo so povezani s specifičnimi potrebami in še posebej prizadenejo ranljive skupine potrošnikov, ki niso odporne na spreminjajoče cene. Na cene energije vplivajo geopolitični in ekonomski dejavniki, pa tudi politike in ukrepi za boj proti podnebnim spremembam.

- **Nizki dohodki**

Učinek nizkih dohodkov na energetske revščine je jasen in kaže, da je eden glavnih vzrokov za energetske revščine. Nizek dohodek je lahko posledica nizke plače, negotovosti zaposlitve, brezposelnosti ali kombinacije teh razlogov. Raven dohodka gospodinjstva je tesno povezana tudi z zmožnostjo posameznika, da zagotovi dovolj sredstev za kritje stroškov energije, pri čemer so pogosto ranljive skupine enostarševske družine, osebe z invalidnostjo in starejši ljudje.

- **Energetsko stanje stanovanjskega objekta**

Nizka energetska učinkovitost stavbe ali hiše, vrste energentov, ki jih gospodinjstvo uporablja, ter energetska učinkovitost naprav predstavljajo enega od razlogov za energetske revščine. Nizkoenergijske stanovanjske stavbe in naprave vplivajo na količino energije, potrebne za udoben in zdrav življenjski slog. Gospodinjstva, ki živijo v energetsko neučinkovitih domovih, morajo porabiti več energije za vzdrževanje toplote. Pogosto se zgodi, da imajo gospodinjstva omejene možnosti za izboljšanje energetske učinkovitosti svojega doma, zlasti če živijo v najetih nepremičninah ali si lahko privoščijo le posedovanje oziroma nakup nepremičnin z nizko energetske učinkovitostjo (zaradi visokih cen stanovanj v kombinaciji z njihovimi nizkimi dohodki).

1.4. Dejavniki, ki vplivajo na energetske ranljivost

Energetska revščina se lahko razlikuje med podeželskimi in urbanimi območji, pri čemer lokalne specifičnosti igrajo pomembno vlogo pri oblikovanju ranljivosti gospodinjstev. Podnebne spremembe so eden glavnih dejavnikov, ki vplivajo na lokalno ranljivost. Ekstremni vremenski pojavi, kot so toplotni valovi in poplave, predstavljajo pomembno tveganje za vse člane družbe, še posebej pa prizadenejo najbolj ranljive skupine. Pomembno je poudariti, da so vsi ti dejavniki

⁷⁰ Priročnik EPAH: Vodič za razumevanje in reševanje energetske revščine, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/introduction-energy-poverty-advisory-hub-epah-handbooks-guide>

dinamični in podvrženi spremembam skozi čas. S spremembami v družbenih in gospodarskih pogojih se spreminja tudi raven ranljivosti ter tveganje za energetske revščine.

Gospodinjstva so izpostavljena tveganju za energetske revščine na različne načine. V nadaljevanju je predstavljenih pet makro področij ranljivosti, ki lahko služijo kot smernice za prepoznavanje in analizo prisotnosti energetske revščine med prebivalci⁷¹:

- **Socio-demografski dejavniki**

Ta skupina zajema prebivalce, za katere je znano, da so izpostavljeni večjemu tveganju za energetske revščine zaradi njihovih osebnih ali družbenih značilnosti, vključno s:

- starostjo (starejše osebe, otroci),
- spolom (ženske),
- zaposljivostjo (brezposelne osebe, zaposleni z nizkimi dohodki),
- ravno izobrazbo (osebe brez izobrazbe ali z nizko ravno izobrazbo),
- etnične pripadnosti (pripadniki narodnih manjšin),
- socialne ogroženosti (prejemniki socialne pomoči, najemniki socialnih stanovanj, podnajemniki).

- **Struktura gospodinjstva**

Ranljivost je lahko povezana tudi s sestavo gospodinjstva, pri čemer je večje tveganje za energetske revščine zabeleženo pri:

- upokojencih,
- enostarševskih družinah,
- družinah z nizkimi dohodki,
- družinah brezposelnih staršev,
- družinah z večjim številom otrok,
- samskih gospodinjstvih,
- dolgotrajno brezposelnih osebah,
- študentih.

- **Zdravstveni dejavniki**

Zdravstveno stanje članov gospodinjstva lahko bistveno poveča tveganje za energetske revščine, zlasti v primerih:

- gospodinjstev z osebami z invalidnostjo,
- gospodinjstev z osebami, ki trpijo za kroničnimi boleznimi (npr. srčno-žilne in dihalne bolezni, bolezni, ki oslabijo imunski sistem), pri katerih je potrebno vzdrževati specifične toplotne pogoje v notranjih prostorih.

- **Energetska pismenost**

⁷¹ Priročnik EPAH: Vodič za razumevanje in reševanje energetske revščine, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/introduction-energy-poverty-advisory-hub-epah-handbooks-guide>

To se nanaša na sposobnost posameznikov, da izkoristijo tehnološke, ekonomske in regulativne priložnosti za energetske prehode. Nizka raven energetske pismenosti je lahko posledica:

- pomanjkanja zavedanja o obstoju in posledicah energetske revščine,
- omejenega znanja o energetskih vprašanjih,
- nezadostnih finančnih sredstev za vlaganja v energetske učinkovitosti,
- slabega načrtovanja in upravljanja porabe energije.

● **Kulturni dejavniki**

Kulturni dejavniki se nanašajo na prepričanja, vrednote, norme in vedenjske vzorce, ki vplivajo na zaznavanje in obvladovanje energetske revščine. Ti lahko otežujejo prepoznavanje problema, sprejemanje energetske učinkovitosti in uporabo razpoložljivih ukrepov pomoči. Primeri kulturnih dejavnikov vključujejo:

- prilagojenost na neugodne življenjske razmere, kjer osebe podcenjujejo potrebo po ustreznem ogrevanju ali hlajenju,
- nizko zaupanje v institucije, ki nudijo pomoč pri odpravljanju energetske revščine,
- prednost tradicionalnim virom energije (drva ali premog),
- nagnjenost k ohranjanju življenjskih navad, ki otežujejo izboljšanje energetske učinkovitosti – naložbe v izolacijo, zamenjavo neučinkovitih svetilk, naprav itd.,
- napačno zaznavanje energetske učinkovitosti kot razkošja, ne pa nujnosti,
- pomanjkanje informacij v jeziku, ki je razumljiv nacionalnim manjšinam ali migrantom.

1.5. Zbiranje podatkov o energetske revščini

Podatki o energetske revščini se lahko razdelijo v dve kategoriji⁷²:

● **Objektivni podatki – merljiva energetska revščina**

Do merljivih podatkov o energetske revščini lahko pridemo z zbiranjem in združevanjem merljivih podatkov, kot so: nacionalna ali regionalna statistika o porabi energije, cenah energije, ravneh dohodkov, energetske učinkovitosti in učinkovitosti stavb, porabi električne energije v gospodinjstvih iz podatkov meritev ali porabi energije iz računov za energijo.

● **Subjektivni podatki – zaznana energetska revščina**

Zaznana energetska revščina se nanaša na bolj nematerialne in osebne subjektivne ocene, kot so toplotna udobnost in kakovost življenja na območju občine. Na primer, zaznana toplotna udobnost se lahko razlikuje od osebe do osebe, kljub temu da termometer kaže enako vrednost. Nekaterim ljudem je določena temperatura lahko osvežujoča, medtem ko jo drugi dojemajo kot neprijetno. Zaznana energetska revščina se lahko zazna preko življenjskih izkušenj gospodinjstev, in sicer se lahko identificira z uporabo kvalitativnih metod, kot so opazovanja, revizije in intervjuji.

⁷² Priročnik EPAH: Vodič za razumevanje in reševanje energetske revščine, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/introduction-energy-poverty-advisory-hub-epah-handbooks-guide>

[KORAK 2] Vzpostavitev izvedbenega okvira

Vzpostavitev izvedbenega okvira je ključna za učinkovito spopadanje z energetske revščino. Okvir vključuje vzpostavitev strokovne ekipe, vključevanje deležnikov in prebivalcev ter oblikovanje partnerstva. Vsi ti elementi omogočajo boljše razumevanje problema, skupno sprejemanje odločitev in usklajeno delovanje. Sodelovanje vseh vključenih omogoča razvoj rešitev, ki bodo dolgoročno koristile skupnosti in pripomogle k zmanjšanju energetske neenakosti.

2.1. Ustanovitev strokovne ekipe

Pomembno je ustanoviti ali prilagoditi strokovno ekipo, ki bo imela kapaciteto za uvajanje različnih tehničnih in družbenih ukrepov za preprečevanje energetske revščine. Priporočljivo je združiti strokovnjake z različnih področij – kot so tehnično, družboslovno in upravljavsko – da se zajamejo vsi vidiki problema. Sodelovanje strokovnjakov iz različnih sektorjev omogoča nove perspektive in kakovostnejše ugotovitve. Na primer, inženirji lahko delajo z regionalnimi geodetskimi podatki in kartirajo ranljivost, medtem ko socialni delavci zbirajo kvalitativne podatke z intervjuji gospodinjev.

Za učinkovito delovanje ekipe ali osebe, odgovorne za vprašanja, povezana z energetske revščino na lokalni ravni, je treba zagotoviti naslednje⁷³:

- **Izgradnjo kapacitet in stalno usposabljanje** – Treba je oceniti obstoječo raven strokovnega znanja članov ekipe ter pripraviti in izvesti izobraževalni načrt. To vključuje udeležbo na seminarjih, izobraževalnih delavnicah, uporabo spletnih tečajev ter vključevanje v specializirane izobraževalne programe v sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki. Cilj je vzpostaviti močno kontaktno točko za informiranje in svetovanje prebivalcem na področju energetske revščine.
- **Vzpostavitev sistema učinkovite komunikacije** – Razviti je potrebno sistem za notranjo izmenjavo informacij med člani ekipe ter sistem komunikacije z zunanjimi ključnimi deležniki. Zaposleni, zadolženi za vprašanja energetske revščine, morajo pravočasno prejemati vse relevantne informacije ter imeti možnost dajanja predlogov in priporočil za izboljšanje aktivnosti, ob hkratnem aktivnem vključevanju vseh pomembnih udeležencev v proces zmanjševanja energetske revščine.

Ko so opredeljeni ključni oddelki in osebe, ki bodo vključene, je pomembno njihovo aktivno sodelovanje. Izbor strokovnjakov z različnimi kompetencami je ključen za uspešno reševanje tega kompleksnega izziva. Čeprav se lahko pojavijo izzivi, kot so različne prioritete med udeleženci, mora sodelovanje ostati usmerjeno k skupnemu cilju – zmanjšanju energetske revščine. Delovna skupina naj izvaja naslednje aktivnosti za povečanje učinkovitosti:

- Redno poročanje o napredku za zagotavljanje politične podpore.
- Predstavitev rezultatov na lokalni ravni in pritegnitev pozornosti političnih voditeljev.
- Poudarjanje dodatnih koristi politik za zmanjšanje energetske revščine, kot so izboljšanje zdravja, zaposlenosti in kakovosti življenja.

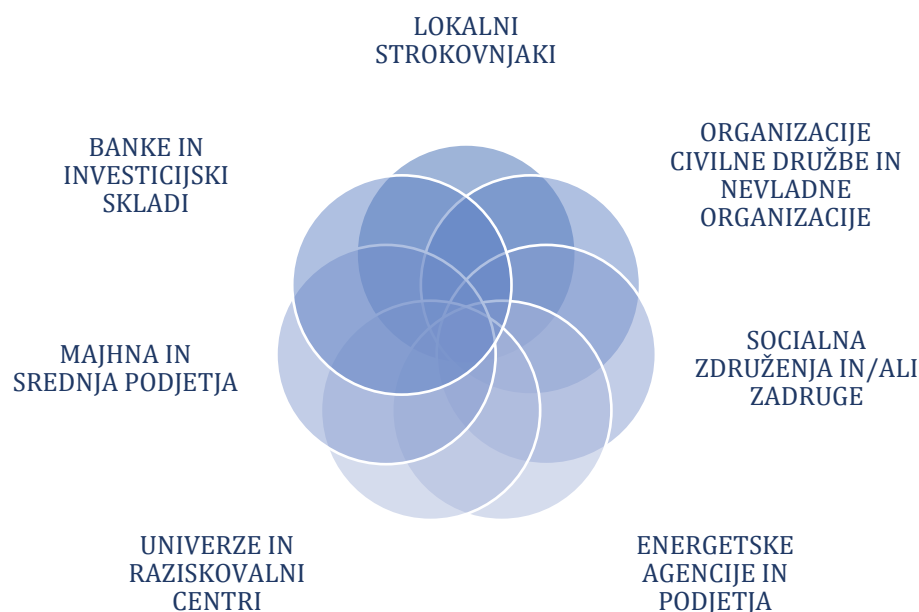
⁷³ Smernice za načrtovanje omilitve energetske revščine za lokalne in regionalne enote oblasti, <https://www.menea.hr/wp-content/uploads/2021/07/CO-EMEP-Guidelines-on-EP-mitigation-planning-final.pdf>

- Povečevanje ozaveščenosti javnosti o problemu z uporabo medijev, zlasti v kriznih obdobjih, kot so zimski mraz in poletna vročina.
- Spodbujanje konkretnih ukrepov pomoči ter obveščanje prebivalcev o razpoložljivih rešitvah.
- Gradnja partnerstev z organizacijami, ki podpirajo cilje boja proti energetske revščini.

2.2. Vključevanje deležnikov in prebivalcev

Sodelovanje z deležniki in prebivalci je nepogrešljiv korak k ustvarjanju učinkovitih in trajnostnih ukrepov za zmanjšanje energetske revščine. Ker energetska revščina zajema in vpliva na različne vidike družbe – od socialnega in energetskega, prek stanovanjskega in zdravstvenega do okoljskega sektorja – njeno reševanje zahteva celosten pristop. Da bi zajeli različne perspektive, izkušnje in potrebe, je nujno vključiti širok krog deležnikov, ki lahko prispevajo k razumevanju problema in razvoju učinkovitih rešitev.

Zunanji deležniki so lahko:

Slika 6. Zunanji deležniki

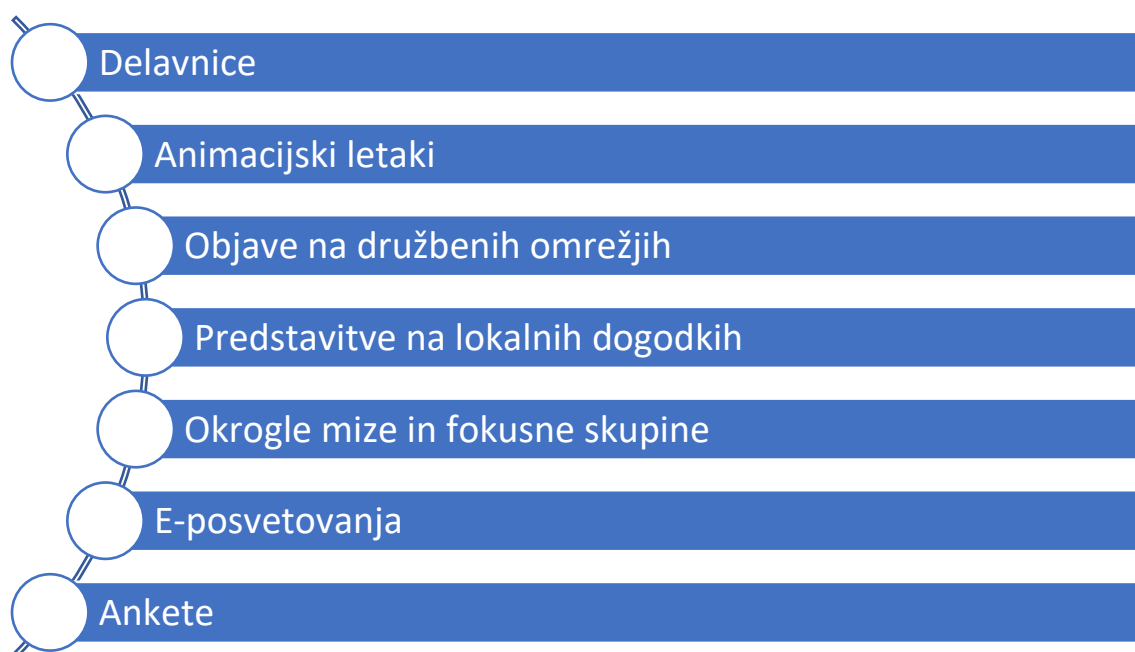
Njihova vloga je večplastna – od pomoči pri zbiranju podatkov in komunikaciji z državljanji do zagotavljanja dostopa do inovativnih finančnih instrumentov. Na primer, univerze in nevladne organizacije lahko vključijo podiplomske študente ali prostovoljce za izvedbo določenih nalog, kar prinaša koristi obema stranema. Po identifikaciji relevantnih deležnikov je ključnega pomena razumeti njihove interese in raziskati možnosti skupnega delovanja v boju proti energetske revščini.⁷⁴

⁷⁴ EPAH: Vodič za diagnosticiranje energetske revščine, https://managenergy.ec.europa.eu/publications/energy-poverty-advisory-hub-guide-energy-poverty-diagnosis_en

Po identifikaciji relevantnih deležnikov je ključno razumeti njihove interese in raziskati možnosti skupnega delovanja v boju proti energetske revščini. Med zunanjimi deležniki posebej izstopajo:

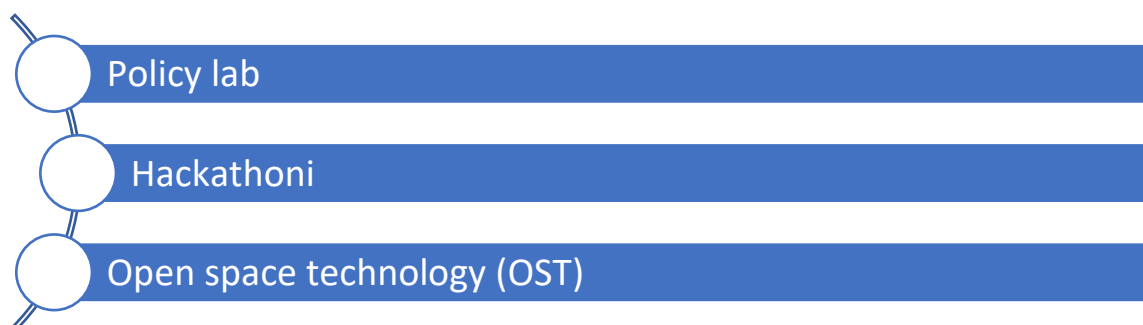
- Centri/zavodi za socialno varstvo,
- Združenja potrošnikov, varstva pravic državljanov, socialnih delavcev in stanovanjskih združenj,
- Prostovoljni centri,
- Lokalna društva Rdečega križa,
- Upravitelji stavb.

Obstaja vrsta klasičnih metod, s katerimi je mogoče zagotoviti sodelovanje javnosti in relevantnih akterjev. Spodaj so prikazani nekateri izmed najučinkovitejših pristopov, ki se pogosto uporabljajo v praksi:

Slika 7. Klasični načini vključevanja deležnikov in prebivalcev

Poleg klasičnih načinov vključevanja se vse pogosteje uporabljajo inovativni pristopi, ki omogočajo hitrejšo in bolj ustvarjalno sodelovanje med udeleženci:

Slika 8. Inovativni načini vključevanja deležnikov in prebivalcev

Ti sodobni načini omogočajo odprto izmenjavo mnenj, preizkušanje različnih pristopov ter skupni razvoj rešitev. Njihova prednost je v dinamičnem okolju, ki spodbuja aktivno sodelovanje prebivalcev, strokovnjakov, nosilcev odločanja in drugih ključnih deležnikov. Spodaj so podrobneje opisani sodobni načini vključevanja⁷⁵:

- **Policy lab** je interaktivna oblika dela, kjer se deležniki – ustvarjalci politik, prebivalci in strokovnjaki – zberejo za razpravo in simulacijo javnih politik, pri čemer se opirajo na kritično in oblikovalsko razmišljanje.
- **Hackathoni** so intenzivni dogodki, na katerih udeleženci iz različnih sektorjev v kratkem času sodelujejo pri razvoju inovativnih rešitev za izzive v javnih politikah.
- **Open space technology (OST)** je inkluzivna metoda moderiranja, pri kateri udeleženci sami oblikujejo program glede na svoje interese in strokovnost, s poudarkom na glavni temi.

2.3. Oblikovanje partnerstva

Partnerstvo pomeni sodelovanje več deležnikov, ki združujejo svoje znanje, izkušnje, vire in kapacitete za uresničitev skupnega cilja. Zahteva jasno opredeljene vloge in odgovornosti ter prispevek vsakega partnerja ob odnosu, ki temelji na zaupanju, motivaciji in usmerjenosti k skupnemu rezultatu. Med oblikovanjem partnerstva je potrebno⁷⁶:

- vključiti institucije, katerih interesi so tesno povezani s predvidenimi cilji in ukrepi,
- usmeriti partnerstvo na institucije, relevantne za doseganje rezultatov,
- zagotoviti, da so nosilci odločanja neposredno vključeni v partnerstvo,
- zagotoviti predanost in motivacijo vseh partnerjev že od samega začetka.

Partnerstvo ima ključno vlogo pri vzpostavitvi izvedbenega okvira za pripravo ukrepov za blažitev energetske revščine, saj zajema usklajeno delovanje deležnikov, kar omogoča hitrejšo identifikacijo ranljivih skupin, razvoj ciljnih ukrepov, izbiro virov financiranja ter izvedbo in spremljanje rezultatov.

• Projektna partnerstva

Projektna partnerstva predstavljajo ključen element uspešne izvedbe projektov. Z vidika energetske revščine so projektna partnerstva temelj za integriran pristop več sektorjev (zdravstvo, socialno varstvo, energetika ipd.) in zagotavljajo, da so projektni predlogi prilagojeni dejanskim potrebam uporabnikov.

Vodilni partner (*LP – Lead partner*): partner na projektu, ki prevzema celotno odgovornost in obveznosti za pripravo ter izvedbo celotnega projekta. Vodilni partner mora nujno biti lociran v sprejemljivem programskem območju (kar je odvisno od posameznega vira financiranja) in prevzeti naslednje odgovornosti⁷⁷:

⁷⁵ Vključevanje deležnikov v pripravo in spremljanje izvajanja nacionalnih načrtov – ključni koraki in dobre prakse, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/cb736934950bb6c5a20fdc05b36372dd-0080012024/original/3-Ukljucivanje-dionika-i-nacionalni-planovi-vezani-uz-socijalne-politike.pdf>

⁷⁶ Priročnik za upravičence za standardne projekte, 2. del – Razvoj projekta, http://www.si-hr.eu/2127/download/2.-del_Razvoj-projekta.pdf

⁷⁷ Uredba (EU) 2021/1059 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o posebnih določbah za cilj »evropsko teritorialno sodelovanje« (Interreg), ki ga podpirajo Evropski sklad za regionalni razvoj in

- zbiranje informacij od projektnih partnerjev,
- koordinacija dela partnerjev,
- odgovornost za zagotavljanje izvedbe celotnega projekta,
- zagotovitev izvedbe vseh dogovorjenih projektnih aktivnosti ter doseganje zastavljenih ciljev v določenem roku,
- izplačilo vseh stroškov v zvezi z izvedbo ter usklajenost z izvedenimi aktivnostmi.

Projektni partner (*PP – Project partner*): katerakoli institucija ali organ, ki neposredno in aktivno sodeluje pri razvoju in izvajanju projektov ter je uradno naveden v prijavnem obrazcu. Njegova vloga in odgovornosti obsegajo naslednje⁷⁸:

- sodelovanje pri opredelitvi ciljev in aktivnosti,
- prispevanje k reševanju problemov z znanjem, izkušnjami in operativnimi viri,
- neposredno izvajanje aktivnosti znotraj delovnih sklopov,
- sodelovanje pri spremljanju in evalvaciji projektnih aktivnosti,
- podpora pri diseminaciji projekta.

Tako vodilni kot projektni partnerji morajo imeti **pravno, finančno in operativno sposobnost** sodelovanja v projektu.

Pridruženi partner (*AP – Associated partner*): katerakoli institucija ali organ, vključen kot opazovalec pri pripravi in izvajanju projekta. Ta partner namreč ne prejema finančnih sredstev iz proračuna projekta, nima formalne vloge pri izvajanju projektnih aktivnosti, vendar prispeva k povečanju prepoznavnosti, mreženju ali ima strateški vpliv. Nekatere njegove obveznosti in odgovornosti so⁷⁹:

- sodelovanje na konferencah in delavnicah,
- nudenje strokovnih nasvetov in mnenj,
- mreženje z relevantnimi deležniki,
- podpora pri trajnosti projekta tudi po njegovem zaključku.

● Ključni kriteriji za formiranje partnerstva

V nadaljevanju so navedeni ključni kriteriji za izbor partnerjev ter podrobneje pojasnjeni v kontekstu reševanja in ublažitve energetske revščine.⁸⁰

1. Skupna vizija partnerjev

Najprej je potrebno povezati potencialne partnerje z vizijo in idejo ter jim predstaviti celotno sliko problema, ki se želi rešiti.⁸¹ Učinkovito partnerstvo se začne z usklajenostjo glede strateškega cilja,

instrumenti za zunanje financiranje, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32021R1059>

⁷⁸ Uredba (EU) 2021/1059 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o posebnih določbah za cilj »evropsko teritorialno sodelovanje« (Interreg), ki ga podpirajo Evropski sklad za regionalni razvoj in instrumenti za zunanje financiranje, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32021R1059>

⁷⁹ What are Associated Partners and how they should be treated in the proposal and reporting?, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/support/faq/18452>

⁸⁰ S temi 3 koraki ustvarite močna poslovna partnerstva, <https://poduzetnik.biz/produktivnost/uz-ova-3-koraka-stvorite-snazna-poslovna-partnerstva/>

⁸¹ Project Partnership, <https://www.interregaurora.eu/programme-manual/apply-for-a-project/project-partnership/>

to je ublažitev energetske revščine. Partnerji morajo deliti vizijo pravičnega energetskega prehoda oziroma osredotočenost na potrebe najbolj ranljivih skupin, da bi delovali v interesu celotne skupnosti ter bili usmerjeni na družbeno korist.

2. Vzpostavitev sodelovalnega odnosa

Reševanje problema energetske revščine zahteva medsektorsko sodelovanje (med lokalnimi enotami, socialnimi službami, organizacijami civilne družbe, energetskimi agencijami in drugimi relevantnimi deležniki). Potrebno je najti partnerje, ki lahko ponudijo uporabne ideje, znanje, izkušnje in strokovnost. Partner mora prevzeti proaktivno vlogo pri identifikaciji problemov ter delu na iskanju potencialnih rešitev oziroma skupno delovati k razvoju rešitev ter sprejemati relevantne odločitve v interesu ciljnih skupin.

3. Temeljnost in selektivnost pri izbiri partnerjev

Pri oceni potencialnih partnerjev je potrebno izbrati tistega, ki najbolj ustreza določeni viziji in ciljem, ki jih želimo doseči. Temeljit pristop k izbiri partnerja pomeni izbiro deležnikov, ki ponujajo dodano vrednost skozi strokovnost in znanje, izkušnje, vire ipd. Z vidika energetske revščine so zaželeni partnerji, ki imajo izkušnje z delom z ranljivimi skupinami, razumevanje energetskih politik ter ustrezne kapacitete, kot so energetski pregledi in certificiranja, svetovanja, socialna ocena ter izvajanje ukrepov pomoči.

• Formalizacija partnerstva

Da bi bilo partnerstvo zares kakovostno, je ključna **formalizacija partnerstva**, torej vnaprejšnji natančen dogovor in **uradna ureditev odgovornosti in obveznosti** med partnerji preko uradnih dokumentov, ki jasno določajo *vloge, odgovornosti in obveznosti* posameznega partnerja. Vendar pa je formalizacija partnerstva odvisna od pravil posameznega programa financiranja, pri čemer različni programi EU zahtevajo različne vrste dokumentacije, zahteve in postopke, s katerimi se opredelijo vloge in obveznosti partnerjev. V nadaljevanju so podrobno predstavljeni *najpogostejši primeri formalizacije v okviru programov EU*, njihov strnjen prikaz s ključnimi informacijami pa je prikazan v Tabeli 1.

Tabela 1. Strnjen prikaz formalizacije partnerstva po programih EU

Naziv dokumenta	Program	Kratek opis
Sporazum o partnerstvu (<i>Partnership Agreement</i>)	Interreg program (transnacionalni, čezmejni, medregionalni)	Dokument med vodilnim in ostalimi partnerji, ki določa njihove pravice in obveznosti z namenom zagotavljanja kakovostne izvedbe projekta. Vodilni partner prevzema celotno odgovornost za projekt do Organa upravljanja, medtem ko so projektni partnerji odgovorni za svoj del izvedbe projekta do vodilnega partnerja. ⁸²
Pismo podpore (<i>Letter of Support – LoS</i>)	LIFE program	Partnerske institucije ali javni organi potrjujejo polno podporo projektu, vendar niso nujno tudi aktivni partnerji. Dokument

⁸² What is a partnership agreement?, <https://www.interregeurope.eu/help-centre/implement-your-project/project-start#answer-55713>

I-PRODER

		poudarja pomembnost in sprejetost projekta ter daje prijavi večjo resnost in težo, še posebej če prihaja npr. od ministrstev, javnih ustanov ipd. ⁸³
Memorandum o soglasju (<i>Memorandum of Understanding - MoU</i>)	Horizon Europe, CEF, InvestEU	Neformalen sporazum, ki opredeljuje sodelovanje več strani ter izraža skupen namen sodelovanja in okvir prihodnjih aktivnosti. Določa dejavnosti, spodbuja sodelovanje in krepi partnerstvo, vendar brez ustvarjanja pravno zavezujočega razmerja. ⁸⁴
Konzorcijska pogodba (<i>Consortium Agreement - CA</i>)	Horizon Europe, LIFE program	Obvezna za vse projekte v okviru programa Horizon. Pravno zavezujoča pogodba med člani konzorcija, ki zagotavlja pravno varnost, jasno strukturo za upravljanje projekta ter predvideva mehanizme za reševanje nesoglasij. ⁸⁵
Pismo o nameri (<i>Letter of Intent - LoI</i>)	LIFE program, Interreg, Horizon Europe, Digital Europe	Izraža namero partnerja za sodelovanje ali vključitev v projekt, najpogosteje v pripravljalni fazi – ni pravno zavezujoče. Uporablja se pred podpisom formalne pogodbe, kot prvi korak k formalizaciji partnerstva ali kot dokaz resnosti projekta. ⁸⁶
Partnerski mandat (<i>Partner Mandate</i>)	Erasmus+	Uradni dokument, s katerim partnerska organizacija pooblasti prijavitelja, da v njenem imenu sodeluje pri projektu. To pomeni, da se partner strinja s prijavo ter sprejema obveznosti in odgovornosti. Dokument predstavlja formalno potrditev sodelovanja. ⁸⁷

⁸³ Online Manual - EU Funding Programmes 2021-2027., https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/om_en.pdf

⁸⁴ Sporazum o soglasju (Predloga za pogajanja v okviru programa Horizon 2020), <https://tera.hr/wp-content/uploads/2025/01/Memorandum-o-razumijevanju-Predlozak-za-Horizon-2020-negotiations.pdf>

⁸⁵ Sporazumi v programu Obzorje Evropa, <https://www.obzoreuropa.hr/obzor-evropa-pregled/ugovori-u-programu-obzor-evropa>

⁸⁶ How to Use a Letter of Intent (LoI) to Make a Deal, <https://www.investopedia.com/terms/l/letterofintent.asp>

⁸⁷ Program Erasmus+. Vodnik za prijavitelje, https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-11/2024-Erasmus%2BProgramme-Guide_SL.pdf

[KORAK 3] Načrtovanje možnih ukrepov za zmanjšanje energetske revščine

V tej fazi je ključno oblikovati temeljne elemente za načrtovanje aktivnosti za zmanjšanje energetske revščine, ki jih je mogoče vključiti v obstoječe občinske načrte, strategije ali programe. Osnovni cilj je zagotoviti, da ima vsako gospodinjstvo – ne glede na socialno-ekonomski položaj – enak dostop do trajnostne, zanesljive in cenovno dostopne energije.

Pri načrtovanju si je treba zastaviti naslednja vprašanja: Kaj želimo doseči? Kako lahko prilagodimo ukrepe potrebam ranljivih gospodinjstev? Kako vključiti ranljive skupine v proces odločanja? Imamo zadostne zmogljivosti za izvedbo načrtovanih ukrepov? Kakšen bo dejanski učinek prednostnih aktivnosti?

V nadaljevanju predstavljamo nekaj predlaganih ukrepov, ki jih lokalne skupnosti lahko uporabijo v boju proti energetske revščini.⁸⁸

3.1. Kampanje za ozaveščanje javnosti

Kampanje za povečanje ozaveščenosti pogosto vključujejo nekatere ključne elemente: jasna in prepričljiva sporočila, doslednost v komunikaciji, verodostojnost virov informacij, angažiranje vplivnih osebnosti v skupnosti in stalna prizadevanja skozi čas. Nekateri primeri ukrepov za ozaveščanje o problemu energetske revščine:

- izdelava letakov, plakatov in brošur z nasveti za varčevanje z energijo,
- organizacija delavnic za otroke v vrtcih in osnovnih šolah o trajnostni rabi energije,
- priprava izobraževalnih gradiv in svetovalnih dogodkov za občane,
- vključevanje nevladnih organizacij za identifikacijo lokalnih potreb in ovir,
- vzpostavitev spletne platforme ali foruma za energetska vprašanja,
- sodelovanje z lokalnimi in nacionalnimi mediji za krepitev prepoznavnosti problematike.

3.2. Vpliv na spremembe vedenja

Glavni cilj vplivanja na spremembe v vedenju je spodbujanje zadostne rabe energije, in sicer tako, da se gospodinjstva motivira k sprejemanju vedenj za varčevanje z energijo oziroma da dajejo prednost učinkovitosti, ne da bi pri tem žrtvovala udobje ali osnovne potrebe. To lahko vključuje ukrepe, kot so izboljšanje izolacije, nadgradnja sistemov ogrevanja in hlajenja ter uporaba energetske učinkovitih naprav, ki lahko pomagajo zmanjšati porabo energije ob ohranjanju ali celo izboljšanju ravni udobja. Tako se lahko gospodinjstva izognejo samo-ograditvi zaradi večjih energetskih potreb in večje ranljivosti. Čeprav je zmanjšanje porabe energije pomembno, je ključnega pomena razumeti samo-ograditve gospodinjstev, ki se soočajo z energetske revščino, saj lahko slednje škodljivo vplivajo na zdravje in dobro počutje.

Da bi spodbudili pozitivno vedenje in pomagali gospodinjstvom učinkovito upravljati porabo energije, je mogoče izvesti različne konkretne ukrepe, kot so:

⁸⁸ EPAH-ov priročnik 2: vodič za načrtovanje ukrepov za zmanjševanje energetske revščine, <https://energy-poverty.ec.europa.eu/observatory/publications/epah-handbook-2-guide-planning-energy-poverty-mitigation-actions>

- namestitev pametnih števec porabe energije v realnem času,
- razvoj aplikacije z nagradami za prihranke energije.

3.3. Odprtje svetovalnih centrov

Svetovalni centri služijo za to, da porabniki na enem mestu najdejo informacije o različnih energetske storitvah. Ob podpori kvalificiranih strokovnjakov nudijo različne storitve splošni populaciji in ranljivim porabnikom, predvsem nasvete in informacije:

- za prihranek električne energije, plina, ali drugih fosilnih energentov,
- o povečanju energetske učinkovitosti doma,
- o možnostih financiranja ukrepov energetske učinkovitosti,
- kako prebrati račun za določen energent ipd.

V okviru centrov je mogoče organizirati tudi različne aktivnosti za reševanje problema energetske revščine, kot so razdeljevanje paketov varčnih izdelkov, individualna svetovanja in izobraževalne delavnice.

3.4. Ustanovitev energetske skupnosti

Energetske skupnosti imajo namen zagotavljati okoljske, gospodarske ali socialne koristi vsem članom ali lastnikom deležev ali lokalnim območjem, na katerih delujejo, brez ustvarjanja finančnega dobička. Subjekti se prostovoljno združujejo za spodbujanje in širjenje projektov obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti.

Zgoraj navedeno vključuje ustanovitev lokalnih energetske skupnosti, kjer prebivalci skupaj proizvajajo, upravljajo in trošijo obnovljivo energijo, kot so na primer:

- energetske skupnosti državljanov,
- skupnosti obnovljive energije,
- energetske zadruge.⁸⁹

Če so dobro zasnovane, lahko energetske skupnosti vključujejo ranljive skupine porabnikov preko socialne vključenosti, integracije v skupnost in uporabe proizvedene energije. Pomembno je spodbujati skupne energetske projekte, ki dajejo prednost lokalnemu zaposlovanju in ponovno vlagajo dobiček v razvoj skupnosti.

3.5. Opredelitev politike

Lokalne oblasti lahko razvijejo prilagojene ukrepe delovanja, ki se ukvarjajo z energetske revščino. Vendar pa je izrednega pomena upoštevati regionalno, nacionalno in EU politiko, da bi razumeli, kako politični scenarij reagira na takšne izzive. Poznavanje dogajanja na različnih ravneh upravljanja omogoča razvoj usklajenega delovanja lokalnih oblasti. Poleg tega lahko usklajevanje različnih načrtov olajša dostop do mehanizmov financiranja, doseže večje število uporabnikov in olajša proces spremljanja. Zato je ob tem priročniku na voljo tudi »**Primerjalna analiza regionalnih, nacionalnih in EU politik v boju proti energetske revščini**«, ki opisuje vse politike, povezane z energetske revščino, na vseh ravneh upravljanja na čezmejnem območju.

⁸⁹ Modeli državljanske energije, <https://energetske-zajednice.hr/concepts/>

Primeri razvoja izvedbenih planskih dokumentov s konkretnimi ukrepi preprečevanja energetske revščine:

- SECAP (Trajnostni energetski in podnebni akcijski načrt) – najboljši planski dokument za implementacijo, saj od 25. januarja 2025 obstaja obveznost vključevanja ukrepov za energetske revščine. Na ta način se zagotovi, da lokalne oblasti spremljajo napredek in izvajajo učinkovite ukrepe⁹⁰.
- Razvojni program ali načrt razvoja občine – razvoj strateških dokumentov z uvedbo ukrepov, ki se nanašajo na zmanjševanje energetske revščine.
- Socialni načrt/program občin – razvoj načrta ali programa, ki vključuje finančno ali materialno pomoč za energetske revne prebivalce – pomoč v obliki izboljšanja energetske učinkovitosti, zmanjševanja stroškov za energente ali pokrivanja stroškov za ogrevanje, vodo ali elektriko.
- *Lokalni socialni načrt za podnebno politiko (Local Social Climate Plan)* – razvoj novih vrst planskih dokumentov z ukrepi, prilagojenimi za lokalno območje.
- LEK (Lokalni energetski koncept) – strateški dokument (SI), ki služi kot orodje za načrtovanje energetske politike na lokalni ravni. Vsebuje rešitve, prilagojene lokalni skupnosti, za dostopne energetske storitve v stanovanjskih objektih, podjetjih in javnih ustanovah. Omogoča dokumentiranje porabe energije, določanje ciljev ter ustvarjanje kratkoročne in dolgoročne energetske politike, primerjavo različnih alternativ in scenarijev možnega energetskega in povezanega gospodarskega razvoja, kot tudi pregled ukrepov za izboljšanje energetskega stanja.⁹¹

3.6. Izboljšanje energetske učinkovitosti

Gospodinjstva, ki živijo v energetske revščini, se pogosto upirajo energetski obnovi zaradi skrbi glede povečanja mesečnih stroškov, kot so najemnine, pa tudi možnosti prisilne izselitve zaradi prenove. Poleg tega imajo mnoga od teh gospodinjstev že nizko porabo energije, kar otežuje prepoznavanje energetske neučinkovitosti gospodinjstev in doseganje prihrankov skozi izboljšave energetske učinkovitosti. Namesto tega bodo morda potrebne celovitejšše prenove in namestitve obnovljivih virov energije, kar zahteva inovativne finančne rešitve.

Energetska obnova lahko vključuje tudi zamenjavo aparatov, ki pomagajo zmanjšati račune za energijo in izboljšati kakovost življenja, vendar sami aparati pogosto predstavljajo velik strošek za ranljive potrošnike.

Nekateri primeri ukrepov, ki jih lahko občine vključijo za doseganje energetske učinkovitosti:

- Izolacija hiš, učinkovita okna, trajnostni sistemi ogrevanja/hlajenja,
- Namestitev sončnih kolektorjev na strehe ali spodbujanje skupnih projektov obnovljivih virov energije, kot so sončne farme,
- Podeljevanje subvencij ali nepovratnih sredstev, da bi obnovljiva energija postala dostopna gospodinjstvom z nizkimi dohodki,

⁹⁰ Reporting on Energy Poverty: A New Requirement for Covenant of Mayors Signatories, <https://shorturl.at/fj7XI>

⁹¹ Lokalni energetski koncept, <https://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/lokalni-energetski-koncept/>

- Oskrba z novimi aparati z nizko porabo energije za ogrožene potrošnike,
- Namestitev pametnih merilnikov (ang. *smart meters*) za spremljanje in oceno notranjih razmer v izbranih stanovanjskih zgradbah, da bi pridobili vpogled v področja, ki potrebujejo podporo pri obnovi.

3.7. Finančna pomoč

Gospodinjstva, ki živijo v energetske revščini, pogosto nimajo dovolj sredstev za kritje stroškov energije in izboljšanje energetske učinkovitosti svojega doma, zato potrebujejo ciljno finančno pomoč. Prilagojene subvencije in spodbude so ključnega pomena za učinkovito zmanjšanje energetske revščine, saj nimajo dostopa do tradicionalnih virov financiranja, kot so krediti – komercialne banke namreč strankam z nizkimi prihodki pogosto ne zaupajo. Trenutno obstaja zelo malo primerov finančnih mehanizmov, namenjenih specifično gospodinjstvom v energetske revščini.

Pri vzpostavitvi financiranja različnih možnosti za reševanje energetske revščine je pomembno, da sta dostopnost in enostavnost prijavnega postopka na prvem mestu, hkrati pa je potrebno zmanjšati birokratske ovire. Občine igrajo ključno vlogo pri oblikovanju finančnih instrumentov, subvencij in nepovratnih sredstev za neposredno pomoč tem gospodinjstvom. Finančna pomoč lahko vključuje ukrepe, kot so:

- Pomoč pri plačilu računov za energijo (boni, kritje stroškov),
- Davčne olajšave,
- Podpora pri energetske renovaciji hiš za ranljive potrošnike,
- Prilagojeni energetske tarifni sistemi, kot so socialne tarife, da se zagotovi dostopnost energije za ranljive skupine,
- Dostop do posojil z nizko obrestno mero ali nepovratnih sredstev za izboljšanje energetske učinkovitosti gospodinjstva.

3.8. Drugi ukrepi

Ukrepi za blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe so lahko prvi korak k reševanju problema ranljivih potrošnikov. Na primer naravi prijazne rešitve – kot so zelene strehe in fasade, zelenice ter vodni elementi, ki zagotavljajo sence in zmanjšujejo vročino – lahko pomagajo pri zmanjševanju energetske revščine v poletnih mesecih.

Investicije v specializirane izobraževalne programe in krepitev zmogljivosti so prav tako ključne za opolnomočenje prebivalcev, skupnostnih organizacij in občinskih služb z znanjem in veščinami za učinkovito reševanje energetske revščine. To vključuje usposabljanje na področju energetske učinkovitosti, tehnologij obnovljivih virov energije, energetske pismenosti ipd.

Nekateri drugi ukrepi za preprečevanje energetske revščine so:

- Razvoj ali nadgradnja orodij za oceno tveganja energetske revščine,
- Krepitev zmogljivosti: usposabljanje družbenih in tehničnih služb občine in lokalnih deležnikov,
- Pilotni projekti in inovativne pobude.

[KORAK 4] Možnosti financiranja iz programov EU

Energetska revščina je rastoči izziv na nacionalni in evropski ravni, ki zahteva sistematičen in integriran pristop znotraj javnih politik. Učinkovit odgovor na potrebe ranljivih skupin je možen z ustrezno izbiro virov financiranja, usklajenostjo projekta s pozivom, jasno opredeljenimi cilji in partnerstvi. Pomembno je zagotoviti, da so mehanizmi financiranja lahko dostopni, s poenostavljenimi postopki prijave in minimalnimi administrativnimi zahtevami.

Dostop do financiranja je ključnega pomena za podporo ukrepom za zmanjšanje energetske revščine, za kar obstajajo kombinacije naslednjih možnosti:

- EU finančni programi (npr. ESF, Horizon Europe, LIFE program),
- nacionalne in lokalne vladne subvencije ali nepovratna sredstva,
- partnerstva z zasebnim sektorjem (energetska podjetja ali finančne institucije),
- inovativni modeli financiranja (zelenе obveznice, crowdfunding ali revolving skladi).

Projekti večjih kapacitet, kot je energetska prenova, lahko zahtevajo kombinacijo sredstev iz regionalnih, nacionalnih in evropskih virov, vključno z inovativnimi viri, medtem ko je manjše ukrepe, kot so svetovalne točke ali energetske skupnosti, mogoče financirati iz lokalnih proračunov.

Najpomembnejši **programi in pobude EU** s cilji **pravične (energetske) tranzicije in reševanja problema energetske revščine** so navedeni v nadaljevanju besedila.

4.1. EPAH

Svetovalno središče za energetske revščine⁹² (EPAH) je vodilna pobuda EU, ki jo vodi Evropska komisija, in predstavlja sodelovalno mrežo deležnikov, usmerjeno k izkoreninjenju energetske revščine ter pospeševanju pravične tranzicije lokalnih oblasti po Evropi. EPAH nudi tehnično pomoč pri reševanju osnovnih vzrokov energetske revščine, spodbujanju inovativnih rešitev ter krepitvi sodelovanja med deležniki.

Prva dva poziva za tehnično pomoč, izvedena v letih 2022 in 2023, sta rezultirala z uspešnim sodelovanjem približno 85 lokalnih oblasti po vsej EU, katerim je EPAH pomagal pri oblikovanju in izvajanju učinkovitih načrtov za zmanjšanje energetske revščine.

Organizacije iz vseh 27 držav članic imajo pravico do prijave, pod pogojem, da je vsaj eden od partnerjev lokalna oblast. Na podlagi vsebine predlogov EPAH zagotavlja povezovanje s strokovnjaki iz svoje mreže, ob upoštevanju potrebne strokovnosti, geografskega področja, jezika komunikacije in povratnih informacij lokalnih oblasti. Glede na uspeh dosedanjih pozivov bo EPAH nadaljeval širjenje svoje podpore skozi nove cikle med letoma 2025 in 2028. *Fokus prihodnjih pozivov* bo na:

- skupnostih, ki so najbolj prizadete, z odstranitvijo strukturnih ovir za dostop do energije in reševanjem nujnih izzivov,
- inovativnih lokalnih pobudah, ki podpirajo testiranje in širjenje novih pristopov v boju proti energetske revščini.

⁹² Deadline extended to apply for the Energy Poverty Advisory Hub's Technical Assistance Call, <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/deadline-extended-epah-call-for-technical-assistance>

4.2. LIFE program – Prehod na čisto energijo

LIFE poziv⁹³ na področju prehoda na čisto energijo vključuje temo ublažitve energetske revščine gospodinjstev v Evropi. Aktivnosti projektnih predlogov naj bi prispevale k ublažitvi energetske revščine in temeljile na orodjih, indikatorjih in virih obstoječih iniciativ, kot sta EPAH ali Konvencija županov.

Po zadnjem pozivu iz leta 2025 mora projektni predlog zajemati izključno eno od naslednjih dveh področij:

- **Podpora politikam in koordinacija javnih organov ter deležnikov**

Aktivnosti naj pomagajo javnim organom in družbenim organizacijam vzpostaviti dolgoročne strukture za delo na zmanjšanju energetske revščine, vključno z medsektorskim in medinstitucionalnim sodelovanjem ter ustanavljanjem nacionalnih centrov. Prav tako vključujejo usklajevanje politik energetske revščine in oceno vplivov načrtovanih ukrepov, z aktivno udeležbo lokalnih oblasti, potrošniških in socialnih organizacij, stanovanjskih združenj, zdravstvenih ustanov ter drugih relevantnih deležnikov.

- **Podpora obnovi večstanovanjskih stavb**

Dejavnosti morajo podpreti obnovo večstanovanjskih stavb z energetske revnimi stanovalci, s poudarkom na krepitvi upravljanja stavb, odpravi pravnih ovir in vzpostavitvi podpornih storitev. Obnova mora omogočiti stanovalcem, da ostanejo v svojih domovih po izvedbi del, lahko pa vključuje tudi uporabo obnovljivih virov energije. Pričakuje se aktivno sodelovanje združenj stanovalcev in stanovanjskih organizacij, bodisi kot neposredna vključitev v konzorcij ali kot konkretna podpora. Predlagani ukrepi naj prinesejo izboljšano zdravje, udobje, kakovost zraka in socialno vključenost.

Predlogi morajo vključevati najmanj 3 prijavitelje iz 3 različnih upravičenih držav. Priporočeni znesek EU sofinanciranja je do 1,75 milijona evrov, z maksimalno stopnjo sofinanciranja do 95 % upravičenih stroškov.

Upravičen je poziv *Ublažitev energetske revščine gospodinjstev v Evropi* (ang. *Alleviating household energy poverty in Europe*)⁹⁴, ki podpira gospodinjstva z ukrepi za ublažitev energetske revščine preko socialno občutljivih pristopov (izobraževanje deležnikov, razvoj energetskih centrov in skupnosti, finančni mehanizmi za energetske obnove itd.). V prihodnosti se pričakujejo dodatni pozivi, ki bodo zajemali energetske tranzicije in energetske revščine, saj to predstavlja pomemben izziv za Evropo.

4.3. EUKI (Evropska klimatska iniciativa)

EUKI⁹⁵ financira projekte čezmejnega delovanja na področju podnebnih sprememb v Evropi (v vseh državah članicah EU in potencialnih kandidatkah Zahodnega Balkana). *Upravičeni prijavitelji*

⁹³ Programme for the Environment and Climate Action (LIFE) – Call for proposals, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/life/wp-call/2025/call-fiche-life-2025-cet_en.pdf

⁹⁴ Alleviating household energy poverty in Europe, https://cinea.ec.europa.eu/funding-opportunities/calls-proposals/alleviating-household-energy-poverty-europe-0_en

⁹⁵ Information on Project Financing 9th Call, <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2025/01/Information-on-Project-Financing-9th-Call.pdf>

so nevladne organizacije (NVO), nacionalni, regionalni ali lokalni organi oblasti, neprofitna podjetja ter univerze, akademske in izobraževalne institucije, pri čemer mora projekt vključevati najmanj dve državi. Za vsak projekt je na voljo financiranje od 120 tisoč do 1 milijon evrov, na podlagi javnega poziva za projektne ideje, ki se objavlja letno.

Postopek prijave poteka v dve fazah:

1. Oddaja osnutka projekta: Pošlje se povzetek projekta, kjer so opisani obstoječi izzivi, cilji in aktivnosti za njihovo dosego. Projektne ideje morajo biti pripravljene v angleškem jeziku preko spletne platforme na EUKI spletni strani.

2. Oddaja celotnega projektne predloga: Organizacije, ki so uvrščene v ožji izbor, so povabljeni, da v drugi fazi oddajo polni projektne predlog. Čas za pripravo prijave običajno znaša od 4 do 8 tednov.

Področja delovanja EUKI projektov so: klimatsko nevtralna mobilnost, podnebna politika, odstranjevanje ogljika in ponori, energetska tranzicija in podnebno nevtralne stavbe, pravična tranzicija in trajnostno gospodarstvo.

Upravičene projektne ideje vključujejo:

- *Ublažitev podnebnih sprememb:* Prispevek k zmanjšanju, izogibanju ali odstranjevanju emisij toplogrednih plinov, kjer je to mogoče.
- *Razvoj kapacitet:* Krepitev sposobnosti posameznikov, organizacij in sistemov, z ozirom na javni, civilni in izobraževalni sektor.
- *Vzpostavljanje mrež:* Spodbujanje sodelovanja, mreženja in podnebnih partnerstev med institucijami, skupnostmi in poslovnim sektorjem.
- *Izvajanje politik in ukrepov:* Priprava, testiranje in izvajanje podnebnih ukrepov in politik ter odprava ovir pri energetske tranziciji.
- *Ozaveščanje in izobraževanje:* Povečanje informiranosti, angažiranosti in dialoga o podnebnih spremembah.
- *Spodbujanje enakosti spolov:* Enakost spolov, zmanjševanje ranljivosti in socialna vključenost.

4.4. EUCF (European City Facility)

Na EUCF⁹⁶ se lahko prijavijo občine in lokalne oblasti, njihova združenja ter lokalni javni organi znotraj držav članic EU, Islandije ali Ukrajine. Vsak prijavitelj lahko EUCF podporo pridobi le enkrat (prejšnji uporabniki niso upravičeni). *Izbrani prijavitelji* prejmejo enkratno nepovratno podporo v višini 60.000 EUR za pripravo investicijskega koncepta. Sredstva se lahko uporabijo za angažiranje notranjih kapacitet ali zunanjih strokovnjakov in vključujejo aktivnosti, kot so študije izvedljivosti, inženirske in pravne analize, družbene in tržne raziskave, finančne analize, energetske preglede ipd.

Iniciativa EUCF podpira projekte trajnostne energije, vključno z vsemi naložbami na področju porabe energije, ki prispevajo k povečanju energetske učinkovitosti in doseganju prihrankov.

Ciljni sektorji vključujejo:

- javne stavbe (vključno s socialnim in javnim najemnim stanovanjem);

⁹⁶ Guidelines for Applicants, rb.gy/0526h5

- zasebne stanovanjske in nestanovanjske stavbe;
- integrirane obnovljive vire energije v stavbah;
- sisteme daljinskega ogrevanja in hlajenja;
- trajnostno urbano mobilnost;
- inovativno energetska infrastrukturo;
- infrastrukturo za proizvodnjo obnovljive energije;
- javno razsvetljavo.

Možno je prijaviti tudi projekte iz drugih sektorjev, če so povezani s področjem trajnostne energije, z osredotočenostjo na projekte, ki ustvarjajo energetske prihranke.

Postopek prijave za EUCF podporo poteka v dveh glavnih fazah:

1. Preverjanje upravičenosti: Poteka preko avtomatiziranega spletnega vprašalnika. Prijavitelj mora potrditi izpolnjevanje vseh pet pogojev (status in lokacija; zavezanost trajnostni energiji; cilj prijave; prijavitelj ni prej prejel podpore; obveznost deljenja rezultatov). Rezultat preverjanja je takoj prikazan, spremljevalna dokumentacija v tej fazi ni potrebna.

2. Polna prijava: Po uspešno opravljenem preverjanju upravičenosti se prijavitelj registrira v uporabniškem območju EUCF spletne strani, izpolni prijavi obrazec in priloži zahtevane dokumente. Po zaključku poziva so prijave ocenjene, najboljši projekti podpišejo pogodbo o dodelitvi sredstev.

Neuspešni prijavitelji prejmejo povratne informacije in lahko sodelujejo v naslednjem pozivu, s podporo EUCF službe za pomoč.

4.5. Interreg programi

• Interreg SI-HR

Program Interreg Slovenija–Hrvaška⁹⁷ (SI-HR) se financira iz *Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR)* v okviru cilja evropskega teritorialnega sodelovanja. Predmet zadnjega odprtega razpisa, z rokom za oddajo projektnih vlog februarja 2025, je sofinanciranje projektov, ki učinkovito prispevajo k doseganju splošnega cilja programa: ohranjene, odporne in povezane čezmejne regije, ki prepoznava pomen trajnostnega razvoja in ga uporablja kot ključno orodje za gospodarsko trajnost, varnost, zaščito biotske raznovrstnosti in socialno dobrobit vseh njenih prebivalcev.

Sofinancirajo se projekti, ki so skladni z izbranimi prioritetami in pripadajočimi specifičnimi cilji:

- **Prioriteta 1: Zelena in prilagodljiva regija:** *Specifični cilj 2.4:* Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja tveganj katastrof ter odpornosti, ob upoštevanju pristopov, ki temeljijo na ekosistemih.
- **Prioriteta 2: Odpornost in trajnost regije:** *Specifični cilj 4.6:* Krepiti vlogo kulture in trajnostnega turizma v gospodarskem razvoju, socialni vključenosti in socialnih inovacijah.
- **Prioriteta 3: Dostopna in povezana regija:** *Specifični cilj 6.2:* Povečanje učinkovitosti javne uprave s spodbujanjem pravnega in administrativnega sodelovanja ter sodelovanja

⁹⁷ Javni razpis za predložitev vlog za standardne projekte, <http://www.si-hr.eu/2127/download/IR-za-predlozitev-vlog-za-standardne-projekte.pdf>

med prebivalci, deležniki civilne družbe in institucijami, zlasti za reševanje pravnih in drugih ovir v obmejnih regijah. Podpora je usmerjena h krepitvi javne uprave pri izboljšanju storitev in razvoju inovativnih rešitev na področju socialne vključenosti, zdravstvene oskrbe in energetske učinkovitosti.

Projektne prijave se lahko nanašajo na samo eno prioriteto in en specifični cilj programa. Projekti morajo biti usmerjeni v doseganje rezultatov ter usklajeni s specifičnim ciljem in kazalniki posameznega programa, na katerega se prijavljajo.

Sofinanciranje iz ESRR znaša največ 80 % upravičenih stroškov, preostalih najmanj 20 % pa mora biti zagotovljenih iz lastnih sredstev ali drugih virov. V programu lahko sodelujejo projekti, katerih zahtevani znesek ESRR znaša od 200.000 evrov do 2,5 milijona evrov glede na prioriteto in specifični cilj.

Programsko območje IP SI-HR zajema 17 NUTS 3 regij, in sicer devet v Sloveniji (vključno z regijama Podravje in Pomurje) in osem na Hrvaškem (vključno z Varaždinsko in Medžimursko županijo).

V okviru IP SI-HR so upravičenci za *Prioriteto 3: Dostopna in povezana regija*:

- nacionalni, regionalni in lokalni javni organi ter organizacije, ki jih upravljajo,
- neprofitne organizacije, ustanovljene po javnem ali zasebnem pravu (npr. zdravstveni centri, nevladne organizacije, socialno varstvene organizacije, raziskovalni inštituti, socialna podjetja),
- prodajalci javnih storitev (npr. javni prevoz, zdravstvene in komunalne institucije).

Projektno partnerstvo mora vključevati najmanj enega partnerja iz Slovenije in enega iz Hrvaške ali Evropsko skupino za teritorialno sodelovanje (EGTC), registrirano v eni od sodelujočih držav, katere člani so iz obeh držav.

Projektna vloga mora biti pripravljena dvojezično – v slovenščini in hrvaščini, medtem ko mora biti povzetek projekta na voljo tudi v angleškem jeziku. Vlogo odda vodilni partner prek skupnega elektronskega sistema *Jems*. Trenutno program Interreg SI-HR ne predvideva novih razpisov za obdobje 2021–2027.

• **Interreg Europe**

Program Interreg Europe⁹⁸ je zasnovan za spodbujanje medregionalnega učenja med organizacijami, ki se ukvarjajo z oblikovanjem in izvajanjem politik po vsej Evropi. Cilj programa je omogočiti javnim organom in drugim deležnikom izmenjavo izkušenj, identifikacijo in analizo dobrih praks z namenom izboljšanja instrumentov regionalne politike in razvoja učinkovitih rešitev za dobrobit vseh državljanov. Za programsko obdobje 2021–2027 razpolaga s proračunom v višini 394,5 milijona evrov. Celotni znesek je namenjen enemu splošnemu prioritetnemu cilju – **Boljše upravljanje sodelovanja**, kar omogoča pokritost širokega spektra tem znotraj kohezijske politike.

⁹⁸ Programme Manual 2021-2027. Version 4, https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2023-02/IR-E_programme_manual_annexes.pdf

Območje programa temelji na petih političnih ciljih, določenih v kohezijski politiki. Za odgovorno usmerjanje sredstev bo 80 % proračuna programa namenjenega naslednjim tematskim področjem:

- **Politični cilj 1: Pametnejša Evropa**
- **Politični cilj 2: Zelenejša Evropa**
- Del tem **Političnega cilja 4: Socialnejša Evropa**

Preostalih 20 % sredstev je namenjenih projektom znotraj ostalih političnih ciljev – **Evropa za državljane in upravljanje**.

Programsko območje zajema 27 držav članic EU, Norveško, Švico ter 7 držav kandidat za članstvo v EU (Albanija, Bosna in Hercegovina, Moldavija, Črna gora, Severna Makedonija, Srbija in Ukrajina). *Upravičeni prijavitelji* so organizacije, ki se ukvarjajo z regionalnim razvojem in imajo sedež znotraj programskega območja, vključno z:

- nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi javnimi organi,
- institucijami, ustanovljenimi po javnem pravu (npr. regionalne razvojne agencije, poslovne podporne organizacije, univerze),
- zasebnimi neprofitnimi organizacijami.

Cilj programa je izboljšati regionalne politike s krepitvijo kapacitet in znanja na vseh navedenih področjih.

Povprečni skupni proračun na projekt znaša med 1 in 2 milijona evrov, pri čemer lahko partnerji iz držav članic EU pridobijo do 80 % sofinanciranja upravičenih stroškov, zasebne neprofitne organizacije pa do 70 %.

V programskem obdobju 2021–2027 so se sredstva dodeljevala preko odprtih pozivov za oddajo projektnih predlogov. Ker so vsa sredstva že razdeljena, novih pozivov v tem obdobju ne bo.

• **Interreg Danube Region**

Program Interreg Danube Region⁹⁹ je namenjen spodbujanju transnacionalnega sodelovanja z namenom ustvarjanja pametnejše, zelenejša in bolj vključujoče Podonavske regije. Programsko območje vključuje 9 držav članic EU (Avstrija, Bolgarija, Hrvaška, Češka, Madžarska, Nemčija – dve zvezni deželi Baden-Württemberg in Bavarska, Romunija, Slovaška in Slovenija) ter 5 držav, ki niso članice EU (Bosna in Hercegovina, Moldavija, Črna Gora, Srbija in Ukrajina).

Program podpira izvajanje razvojnih politik na podonavskem območju skozi projekte, ki se ukvarjajo z zmanjševanjem razlik med državami regije na področju inovacij, varstva okolja in družbenih vprašanj, da se zagotovi uravnotežen in trajnosten razvoj. Novi program se ukvarja tudi z migracijami, energetska odvisnostjo in podnebnimi spremembami.

Proračun programa iz Interreg skladov znaša 215 milijonov evrov, kar je enoten znesek za vseh 14 držav sodelujočih v programu. Posamezni projekti znotraj prioritet lahko pridobijo do 80 % EU podpore za upravičene stroške.

Upravičene vrste partnerjev so:

- lokalni, regionalni in nacionalni javni organi,

⁹⁹ Applicant's manual, <https://interreg-danube.eu/applicants-manual>

- organi, ki delujejo po javnem pravu,
- mednarodne organizacije, ki delujejo v skladu z nacionalno zakonodajo katere koli države programa Podonavske regije ali mednarodnim pravom (izpolnjujejo zahteve EU, programa in nacionalnih organov glede nadzora, validacije stroškov in revizije).

Vsak projekt mora vključevati najmanj enega vodilnega partnerja in najmanj dva projektna partnerja iz treh različnih držav programskega območja. Poleg tega mora biti eden od partnerjev uporabnik iz države članice EU znotraj programskega območja.

Program je strukturiran okrog 4 programskih prioritiet, ki so razdeljene v 10 specifičnih ciljev. Energetsko revščino program prepozna kot pomemben izziv v okviru **Prioritete 2: Zelena podonavska regija**: *Specifični cilj 2.1: Spodbujanje obnovljivih virov energije v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001*. Ključni vidiki tega cilja so tudi zmanjševanje energetske revščine, ki poteka preko:

- razvoja in krepitve energetskih skupnosti,
- povečanja ozaveščenosti in izobraževanja državljanov,
- izboljšanja energetske učinkovitosti v gospodinjstvih,
- spodbujanja participativnega načrtovanja in vključevanja ranljivih skupin.

Trenutno v okviru programa ni odprtih razpisov za oddajo projektnih predlogov, naslednji razpis pa se pričakuje v drugi polovici leta 2025. Čeprav energetska revščina ni izrecno navedena kot cilj prihodnjega razpisa, se lahko naslavlja znotraj *Specifičnega cilja 3.2: Izboljšanje energetske varnosti in energetske učinkovitosti*. Postopek prijave je dvostopenjski, tako kot pri večih drugih Interreg programih.

• Interreg Central Europe

Program Interreg Central Europe¹⁰⁰ podpira transnacionalno sodelovanje med regijami Srednje Evrope (Avstrija, Hrvaška, Češka, Nemčija, Madžarska, Italija, Poljska, Slovaška in Slovenija). Cilj je financirati projekte, ki krepijo odpornost držav in spodbujajo trajnostni razvoj, vključno s preprečevanjem energetske revščine.

Proračun programa znaša 224 milijonov evrov iz ESRR, v obdobju 2021–2027 pa načrtujejo financiranje več kot 100 projektov. Stopnja sofinanciranja znaša do 80 % upravičenih stroškov, povprečni proračun na razpis pa je 14 milijonov evrov. Projekti se izbirajo prek rednih razpisov za oddajo predlogov, za prijavo pa je potrebna inovativna ideja, ki prispeva k pametnejši, zelenejši in bolj integrirani srednji Evropi, s sodelovanjem vsaj dveh partnerjev iz drugih držav programskega območja.

Izziv energetske revščine je mogoče zajeti znotraj *Prioritete 2: Zelenejša srednja Evropa*: Reševanje okoljskih izzivov, povečanje energetske učinkovitosti in uporaba obnovljivih virov energije ter spodbujanje trajnostne urbane mobilnosti, *Specifični cilj 2.1: Podpora energetske tranziciji proti podnebno nevtralni srednji Evropi*.

Upravičenci so lokalne in regionalne samouprave, razvojne agencije, nevladne organizacije, izobraževalne in raziskovalne institucije ter mala in srednja podjetja. *Upravičene aktivnosti*, povezane s projekti na temo energetske revščine, vključujejo: povečanje energetske učinkovitosti

¹⁰⁰ Programme manual, <https://www.interreg-central.eu/library/programme-manual/>

stavb, uporabo obnovljivih virov energije, vzpostavitev energetske skupnosti, upravljanje porabe energije ipd.

V drugi polovici leta 2025 je načrtovana objava razpisa za kapitalizacijo prejšnjih Interreg projektov, katerih cilj je nadgradnja rezultatov predhodno financiranih projektov, da se poveča njihov vpliv na regionalne politike in prakse ter okrepi sodelovanje. Pričakuje se, da bo razpis zajemal področja energetske tranzicije, boja proti energetske revščini in druge pomembne izzive.

- **Interreg Euro-MED**

Program Interreg Euro-MED¹⁰¹ podpira sodelovanje preko sredozemskih meja ter financira projekte, ki jih razvijajo in vodijo javne uprave, univerze, zasebne in civilne organizacije. Združuje partnerje iz 14 držav severne obale Sredozemlja z namenom ustvarjanja podnebno nevtralne in odporne družbe.

Upravičene aktivnosti vključujejo razvoj in izvajanje projektov, usmerjenih v varstvo okolja, podnebne spremembe, trajnostni razvoj, zeleno energijo, inovacije ter izboljšanje upravljanja med deležniki.

Skupni proračun programa za obdobje 2021–2027 znaša približno 294 milijonov evrov, stopnja sofinanciranja pa običajno znaša do 85 % vseh upravičenih stroškov projektov za javne partnerje, medtem ko je lahko za zasebne nekoliko nižja, odvisno od vrste, velikosti organizacije ter posebnosti razpisa.

Zadnji objavljeni razpis¹⁰² je bil leta 2024 – 4. razpis za tematske projekte (*Call 4 – Thematic projects*), katerega cilj je bil financiranje projektov za zmanjšanje energetske ranljivosti in krepitev odpornosti skupnosti, v okviru *Misije 3: Spodbujanje zelenih območij za življenje*. Cilji te misije vključujejo zmanjšanje tveganja za nesreče, socialne izključenosti ter povečanje energetske učinkovitosti. Naslednji razpis za tematske strateške teritorialne projekte¹⁰³ je predviden v drugi polovici leta 2026 in bo usmerjen v projekte, ki se bodo ukvarjali s prenosom rezultatov prejšnjih pobud. Skupni proračun tega razpisa bo približno 23 milijonov evrov. Projekti, ki se nanašajo na energetske revščine, bodo lahko ustrezni in upravičeni, če bodo svoje aktivnosti jasno povezali s cilji programa (energetska učinkovitost, dostop do obnovljivih virov energije in socialna vključenost) z uporabo trajnostnih rešitev ter povečanjem energetske dostopnosti za ranljive skupine.

- **IPA Adrion**

Program IPA Adrion¹⁰⁴ je program čezmejnega sodelovanja, ki vključuje države jadransko-jonske regije in je usmerjen v cilje trajnostnega, inovativnega in pravičnega razvoja ter energetske tranzicije, pri čemer deluje kot spodbujevalec politik v korist več kot 70 milijonov ljudi.

¹⁰¹ Making the Mediterranean Green transition happen, <https://interreg-euro-med.eu/en/who-we-are/>

¹⁰² Call 4 Thematic projects, <https://interreg-euro-med.eu/en/call-4-thematic-projects/>

¹⁰³ Interreg Euro-MED Programme 2021/27, https://interreg-euro-med.eu/wp-content/uploads/documents/published/en/programme-documents/programme-documents/interreg_euro-med_programme_approved_en.pdf

¹⁰⁴ Interreg IPA Adrion, <https://www.interreg-ipa-adrion.eu/>

Program IPA Adrion¹⁰⁵ vključuje 10 držav, in sicer: ERDF države (Hrvaška, Slovenija, Grčija in Italija), IPA države (Albanija, Bosna in Hercegovina, Severna Makedonija, Črna gora in Srbija) ter tretjo državo San Marino. Skupni proračun programa znaša približno 160 milijonov evrov.

Upravičeni prijavitelji so javne oblasti (lokalne, regionalne ali nacionalne), nevladne organizacije, raziskovalne ustanove ali zasebna podjetja. Ker gre za transnacionalni program, mora vsaka projektna prijava vključevati vsaj 4 partnerje (2 iz ERDF države in 2 iz IPA države).

Prednostne osi programa so:

- *Prednostna os 1: Pametnejša regija*
 - SO 1.1. Krepitev inovacijskih zmogljivosti
- *Prednostna os 2: Zelenejša in odpornejša regija*
 - SO 2.1. Odpornost na podnebne spremembe in nesreče
 - SO 2.3. Zaščita in ohranjanje okolja
- *Prednostna os 3: Ogliščno nevtralna in povezana regija*
 - SO 3.1. Pametna mobilnost z nizkimi emisijami ogljika.

Za uspešno prijavo na IPA Adrion je izredno pomembno, da je projekt skladen s prednostnimi osmi, da jasno opredeli vpliv na energetske učinkovitost in/ali zmanjšanje energetske revščine, da vzpostavi vključujoče partnerstvo ter pripravi močan načrt izvajanja in trajnosti s kazalniki uspešnosti.

Program nima posebnega razpisa, ki bi bil izključno namenjen energetske revščini, vendar podpira cilje, povezane z zmanjšanjem energetske ranljivosti. Zadnji objavljen razpis je bil 2. javni razpis (2nd Call for Proposals) s skupnim proračunom približno 21,87 milijona evrov, medtem ko je proračun na projekt znašal 1,2 milijona evrov. Stopnja sofinanciranja znaša do 85 % upravičenih stroškov. *Upravičene aktivnosti* vključujejo krepitev zmogljivosti in/ali povečanje učinkov naložb in razvoja javnih politik. V okviru tega razpisa je mogoče obravnavati tudi energetske revščino skozi Prednostno os 2 (čeprav ni izrecno navedena), če so projektne aktivnosti usmerjene v cilje, povezane s podnebno odpornostjo, socialno vključenostjo in energetske tranzicijo, na primer z razvojem transnacionalnih orodij za spremljanje in zmanjšanje energetske revščine ali z izvedbo pilotnih projektov energetske učinkovitosti.

- **Drugi Interreg programi, ustrezni za obravnavano območje Hrvaške ali Slovenije:**
 - Interreg HU-HR,
 - Interreg SI-HU,
 - Interreg SI-AU,
 - Interreg Alpine Space.

Ker so specifični cilji in postopki prijave zelo podobni v teh programih, na tem mestu ne bodo posebej podrobno razlagani.

¹⁰⁵ IPA Adrion Application Manual, <https://www.interreg-ipa-adrion.eu/wp-content/uploads/2025/04/IPA-ADRION Application-Manual 2nd-call 2025 04 01-approved.pdf>

4.6. Horizon Europe

Program Horizon Europe¹⁰⁶ je glavni program EU za financiranje raziskav in inovacij, katerega cilj je spodbujati znanstveni napredek, tehnološki razvoj ter odgovarjati na družbene izzive, kot so podnebne spremembe, digitalizacija in energetska tranzicija. Skupni proračun programa znaša nekaj več kot 95 milijard evrov.

V kontekstu energetske revščine (*Klustersko področje 5: Podnebje, energija in mobilnost*) se financirajo razvoj digitalnih orodij za identifikacijo energetske revščine, uvedba lokalnih energetskih storitev za pomoč gospodinjstvom, raziskave o posledicah energetske revščine ter druge sorodne aktivnosti.

Upravičeni prijavitelji vključujejo:

- javne in zasebne pravne osebe (univerze, raziskovalne inštitute, nevladne organizacije, lokalne in regionalne oblasti, energetske agencije ipd.);
- konzorcije (najmanj 3 neodvisne pravne osebe iz 3 upravičenih držav);
- države članice EU ali države, pridružene programu Horizon Europe.

Prvi korak v postopku prijave je *iskanje ustreznega razpisa* na portalu *EU Funding & Tenders*. Po identifikaciji razpisa sledi *registracija*, nato pa oblikovanje mednarodnega konzorcija, ki vključuje partnerje iz različnih držav članic ali pridruženih držav. Konzorcij vključuje organizacije, ki pokrivajo različne vidike projekta, kot so raziskave, inovacije, komunikacija in diseminacija, vpliv in upravljanje. Nato sledi *priprava projektnega predloga* po vnaprej določenem obrazcu. Ko je projektni predlog zaključen, se *elektronsko odda* preko portala v določenem roku. Predlog mora vsebovati obvezno dokumentacijo (navedeno v vsakem razpisu), administrativne podatke in izjave prijaviteljev in partnerjev. Po oddaji prijave projektni predlog prestane *strokovno oceno* na podlagi treh kriterijev: odličnost, vpliv in kakovost izvedbe.

Trenutno ni odprtih razpisov, ki bi se neposredno nanašali na ublažitev energetske revščine. Zadnji takšen razpis z naslovom »Učinkovita, trajnostna in vključujoča raba energije« (del Klasterja 5) je bil odprt v začetku leta 2025 in je bil usmerjen v raziskave in inovacije na področju energetske učinkovitosti, trajnosti in vključevanja v gradbenem sektorju, ki je vključeval tudi področje energetske revščine.

4.7. ESF+

Evropski socialni sklad plus¹⁰⁷ (ESF+) je glavni instrument EU za vlaganje v ljudi ter za izgradnjo bolj socialno pravične in vključujoče Evrope. Pomaga pri oblikovanju politik na področju zaposlovanja, socialnih zadev, izobraževanja in veščin ter prispeva k zmanjševanju socialnih in ekonomskih razlik med državami članicami.

Nekatere glavne prednosti sklada ESF+ so:

- priprava delavcev na zeleni in digitalni prehod (»zelena delovna mesta«);
- spodbujanje zaposlovanja mladih;
- podpora najbolj ranljivim skupinam (socialna vključenost);
- osnovne materialne potrebe (hrana in osnovna materialna pomoč);

¹⁰⁶ Podnebje, energija in mobilnost, <https://www.obzoreuropa.hr/struktura-drugi-stup/klima-energija-i-mobilnost>

¹⁰⁷ The European Pillar of Social Rights Action Plan, https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/system/files/2024-06/ESF_PLUS_factsheet_Web_HR.pdf

- krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev in civilne družbe ipd.

Skupni proračun za obdobje 2021–2027 znaša 95,8 milijarde evrov, naložbe pa izvajajo države članice EU in Evropska komisija v okviru tematskega področja Zaposlovanje in socialne inovacije. Sredstva ESF+ se dodeljujejo prek javnih razpisov, ki jih objavlja nacionalni organ upravljanja, v Republiki Hrvaški je to *Ministrstvo za delo, pokojninski sistem, družino in socialno politiko*, medtem ko je v Republiki Sloveniji to *Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti*.

Čeprav ne obstaja poseben razpis izključno za energetske revščine, ESF+ podpira projekte, ki posredno prispevajo k njenemu zmanjšanju. Eden takih je projekt »Blaženje revščine z zagotavljanjem pomoči najbolj potrebnim osebam s porazdelitvijo hrane in osnovne materialne pomoči«¹⁰⁸, razdeljen po regijah (7 milijonov evrov za območje Severne Hrvaške), katerega cilj je pomoč osebam, ki živijo v revščini, vključno s tistimi, ki jih prizadene energetska revščina. *Upravičeni prijavitelji* so enote lokalne in regionalne samouprave ter neprofitne pravne osebe, ki zagotavljajo humanitarno pomoč, prijave pa se oddajajo elektronsko prek sistema eKohezija.

4.8. ERASMUS+

ERASMUS+¹⁰⁹ je program EU, katerega cilj je s pomočjo vseživljenjskega učenja podpirati izobraževalni, poklicni in osebni razvoj ljudi, kar prispeva k trajnostni rasti, kakovosti delovnih mest, socialni koheziji, spodbujanju inovacij ter krepitvi evropske identitete in aktivnega državljanstva.

Skupni proračun programa Erasmus+ za obdobje 2021–2027 znaša 26,2 milijarde evrov. *Prednostna področja programa* so: vključenost in raznolikost, digitalna preobrazba, okolje in **boj proti podnebnim spremembam**, sodelovanje v demokratičnem življenju, skupne vrednote in državljanska udeležba. *S projektnimi aktivnostmi* se lahko prispeva tudi k zmanjšanju energetske revščine, zlasti preko ozaveščanja, izobraževanja in krepitve ranljivih skupin.

Erasmus+ podpira projekte, ki spodbujajo socialno vključenost in boj proti energetske revščini preko izvedbe izobraževanj o energetske učinkovitosti in predstavitve primerov dobre prakse. Program omogoča tudi mobilnost in izmenjavo znanja ter izkušenj med organizacijami, katerih cilj je pomoč energetske ranljivim skupinam ter lokalnim skupnostim, ki jih prizadene energetska revščina. Poleg tega vključuje razvoj inovativnih izobraževalnih modelov ter orodij za ozaveščanje o problemu energetske revščine, energetske učinkovitosti in zmanjšanju porabe energije ter nasploh o obnovljivih virih energije.

Upravičeni prijavitelji so odvisni od posameznega razpisa in vrste aktivnosti, ki so predmet financiranja. Glavne skupine prijaviteljev so: izobraževalne in raziskovalne institucije, nevladne organizacije in društva, javni organi, podjetja in zasebni sektor (ki se ukvarjajo z izobraževanjem, inovacijami ali usposabljanjem).

Postopek prijave na program obsega naslednje 4 glavne korake:

¹⁰⁸ Objavljeni so bili štirje razpisi za oddajo projektnih predlogov »Ublažitev revščine z zagotavljanjem pomoči najbolj potrebnim z delitvijo hrane in osnovne materialne pomoči«, <https://esf.hr/esfplus/objavljena-su-cetiri-poziva-na-dostavu-projektnih-prijedloga-ublazavanje-siromastva-pruzanjem-pomoci-najpotrebitijim-osobama-podjelom-hrane-i-osnovne-materijalne-pomoci>

¹⁰⁹ Program Erasmus+: Vodnik za prijavitelje, https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2025-02/erasmus-programme-guide-v2.2025_sl.pdf

1. Registracija (na EU Funding & Tenders portalu – za aktivnosti, ki jih upravlja Izvajalska agencija ali odprtje računa v sistemu EU Login in dostop do sistema za registracijo organizacij za Erasmus+ in Evropske solidarnostne enote – za aktivnosti, ki jih upravljajo nacionalne agencije programa Erasmus+).
2. Preverjanje izpolnjevanja pogojev programa za relevantno aktivnost ali področje.
3. Preverjanje finančnih pogojev.
4. Izpolnjevanje in oddaja prijavnice:
 - a. za aktivnosti, ki jih upravlja Izvajalska agencija: elektronsko preko portala EU Funding & Tenders (vključno s prilogami in spremno dokumentacijo)¹¹⁰;
 - b. za aktivnosti, ki jih upravljajo nacionalne agencije programa Erasmus+: elektronsko preko prijavnih obrazcev na portalu Erasmus+ in Evropske solidarnostne enote¹¹¹.

Program Erasmus+ neposredno ne obravnava teme energetske revščine, vendar lahko s pomočjo izobraževanja in socialne vključenosti posredno prispeva k njenemu zmanjšanju.

4.9. CERV+

Program CERV¹¹² (*Citizens, Equality, Rights and Values*) je program EU za zaščito in promocijo človekovih pravic in vrednot EU, ki nudi podporo organizacijam civilne družbe in drugim deležnikom, aktivnim na lokalni, regionalni in transnacionalni ravni ter spodbuja državljansko in demokratično udeležbo z namenom ustvarjanja pravične in vključujoče družbe.

Skupni proračun programa CERV za obdobje 2021–2027 znaša 1,5 milijarde evrov. Program ima **štiri specifične cilje**, ki ustrezajo vsebinskim področjem programa:

- *Vrednote unije*¹¹³: projekti, usmerjeni v zaščito, promocijo in ozaveščanje o pravicah, s finančno podporo organizacijam civilne družbe, ki delujejo na področju zaščite in promocije vrednot EU, kot so demokracija, vladavina prava in temeljne pravice;
- *Enakost pravic in enakost spolov*;
- *Vključenost in udeležba državljanov*¹¹⁴: krepitev državljanske udeležbe in spodbujanje angažiranosti ter ozaveščanja o skupnih evropskih vrednotah.
- *DAPHNE* (Boj proti nasilju).

Program vključuje energetske revščine kot relevantno temo v okviru navedenih ciljev. Financirati je mogoče projekte, ki obravnavajo: družbeno nepravilnost in izključenost, zaščito pravic in izobraževanje ranljivih skupin, spodbujanje enakega dostopa do energetskih virov ter zagovorništvo ukrepov in politik proti energetski revščini.

Upravičeni prijavitelji so lahko državne institucije, lokalne in regionalne oblasti, izobraževalne ustanove, raziskovalni centri, nevladne organizacije ter druge organizacije civilne družbe. *Upravičene aktivnosti* lahko vključujejo: informativne kampanje in delavnice, mreženje in

¹¹⁰ EU Funding & Tenders, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/om_en.pdf

¹¹¹ Erasmus+ and European Solidarity Corps, <https://webgate.ec.europa.eu/erasmus-esc/index/>

¹¹² Struktura CERV programa, <https://www.cerv.hr/struktura-programa/>

¹¹³ Vrednote Unije, <https://www.cerv.hr/natjecaji/vrijednosti-unije/>

¹¹⁴ Vključenost in sodelovanje državljanov, <https://www.cerv.hr/struktura-programa/ukljucenost-sudjelovanje-gradana/>

sodelovanje civilnih organizacij za socialne in energetske pravice, pripravo in izvedbo lokalnih akcijskih načrtov za podporo ranljivim skupinam ipd.

Postopek prijave na program CERV¹¹⁵ vključuje naslednje korake:

1. *Izpolnjevanje osnovnih pogojev razpisa*: preverjanje, ali organizacija izpolnjuje pogoje upravičenosti in ali projekt ustreza ciljem programa. Potrebna je registracija na portalu EU Funding & Tenders.
2. *Relevantnost in vpliv projekta*: projekt mora jasno prikazati prispevek k ciljem programa CERV in opredeliti pričakovane rezultate ter dodano vrednost.
3. *Kapaciteta in partnerstvo*: potrebno je oblikovanje mednarodnega konzorcija ter zagotovitev zadostnih operativnih zmogljivosti (ustrezne izkušnje, znanja in osebe).
4. *Financiranje*: potrebno je pripraviti strukturiran in realističen proračun. Program CERV običajno sofinancira do 80 % upravičenih stroškov, preostanek mora zagotoviti prijavitelj iz lastnih virov ali s pomočjo donacij.
5. *Trajnost*: prijavitelj mora zagotoviti dolgoročno trajnost projekta ter opredeliti načine za širjenje rezultatov in primerov dobre prakse za doseganje širšega pozitivnega učinka.
6. *Spremljanje in evalvacija projekta*: potrebno je pripraviti jasen načrt izvedbe z merljivimi kazalniki za spremljanje napredka ter redno poročanje.

Zadnji razpis je trajal do marca 2025, in sicer je šlo za Razpis za prijavo projektov za mreže mest (*Call for Proposals for Network of Towns¹¹⁶*), katerega cilj je spodbujanje izmenjave med državljani, razvoj trajnostnih mrež mest, poglobljanje in krepitev njihovega sodelovanja ter oblikovanje dolgoročne vizije za prihodnost evropskega povezovanja. Projekti v okviru mreže mest spodbujajo zmanjševanje energetske ranljivosti in krepitev socialne kohezije, preko izobraževanja in krepitev lokalnih kapacitet pa prispevajo k zmanjševanju energetske revščine.

4.10. Pravična energetska tranzicija za vse (FETA – Fair energy transition for all)

FETA je iniciativa, ki jo koordinira Fundacija King Baudouin. Od leta 2020 do 2023 so zbrali mnenja več kot 1.000 ranljivih državljanov v EU o tem, kako zagotoviti pravično in vključujočo energetska tranzicijo. V naslednji fazi FETA prehaja iz poslušanja v ukrepanje – pomaga deležnikom, da svoje ideje spremenijo v uspešne in trajnostne projekte, spodbuja učenje in izmenjavo izkušenj med mesti in organizacijami ter podpira spremembe politik po vsej Evropi. Iniciativa se osredotoča na zmanjševanje energetske neenakosti, opolnomočenje ranljivih skupin in spodbujanje pravičnih energetskih rešitev, ki nikogar ne izključujejo.

Rezultati zadnjega razpisa za nominacijo (opremljanje 10 iniciativ po Evropi za razvoj pravičnih energetskih rešitev) se pričakujejo februarja 2026, rok za prijavo prvega koraka pa je bil 29. 8. 2025.

¹¹⁵ Getting prepared for your first CERV funding application – A 6-step approach, <https://eufundingconsulting.eu/getting-prepared-for-cerv-funding/>

¹¹⁶ Network of Towns, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/CERV-2025-CITIZENS-TOWN-NT?order=DESC&pageNumber=1&pageSize=10&sortBy=startDate&isExactMatch=true&frameworkProgramme=43251589>

Cilj razpisa je najti **10 iniciativ v Evropi za izvajanje pravičnih energetske rešitev**. Obdobje izvajanja je 12 mesecev, od marca 2026 do aprila 2027, izbrani prijavitelji pa bodo prejeli:

- individualno mentorstvo za izvedbo iniciative,
- učenje in sodelovanje med partnerji,
- 30.000,00 evrov za izvedbo iniciative pravičnih energetske rešitev.

Upravičeni prijavitelji:

- lokalne ali regionalne oblasti (mestne občine, občine, energetske agencije ipd.),
- organizacije državljanov (energetske skupnosti, energetske zadruga ipd.),
- nevladne organizacije,
- zasebni subjekti.

Postopek prijave poteka v 5 korakih:

1. *Preverjanje upravičenosti* – vsem prijavljenim iniciativam bo preverjeno, ali izpolnjujejo kriterije upravičenosti.
2. *Registracija in evalvacija* – upravičene iniciative bodo pozvane, da predložijo podrobnejše informacije, strokovni odbor pa bo izbral 20 najbolj perspektivnih iniciativ ob zagotavljanju raznolikosti.
3. *Video predstavitev in finančne informacije* – izbrane iniciative bodo prosili, da predložijo kratko video predstavitev svoje iniciative in dodatne finančne informacije.
4. *Strokovna ocena* – štiri fokusne skupine z ranljivimi državljani bodo ocenile iniciative, da se izbere tiste, ki najbolj podpirajo njihove skupnosti. Dva strokovnjaka (eden za finance in eden za delo z ranljivimi skupinami) bosta prav tako ocenila predloge.
5. *Končna izbira* – na podlagi povratnih informacij fokusnih skupin in strokovnjakov bo odbor izbral končnih 10 iniciativ, ki se bodo pridružile programu.

Glede na to, da so energetske revni državljani med najbolj ranljivimi skupinami v procesu energetske tranzicije, so iniciative, ki spodbujajo zmanjšanje energetskega revstva, še posebej dobrodošle.

4.11. Čezmejne energetske skupnosti (CBEC – Cross-Border Energy Communities)

Iniciativa Čezmejnih energetske skupnosti si prizadeva spodbujati čezmejno sodelovanje in integracijo energetske skupnosti v obmejnih regijah. Ponuja finančno in tehnično podporo lokalnim deležnikom v obmejnih regijah za zagon in krepitev razvoja čezmejnih ali kvazi-čezmejnih energetske skupnosti preko pilotnih akcij.

Zadnji razpis za pilotne akcije je bil odprt od 10. julija 2025 do 21. novembra 2025.

Cilj razpisa je bil zagnati izvajanje sedmih pilotnih akcij za razvoj čezmejnih ali kvazi-čezmejnih energetske skupnosti. Razpis je bil odprt tako za že vzpostavljene čezmejne ali kvazi-čezmejne energetske skupnosti, ki želijo dodatno razviti svoj projekt, kot tudi za nove iniciative, ki želijo raziskati proces ustanavljanja in rasti svoje skupnosti.

Obdobje izvajanja pilotnih akcij bo trajalo 12 mesecev, od 1. marca 2026 do 28. februarja 2027.

Kot dopolnitev tehnične pomoči bodo izbrani prijavitelji prejeli sredstva v višini do 15.000,00 € za olajšanje izvajanja čezmejne ali kvazi-čezmejne energetske skupnosti, pripravo akcijskega načrta (roadmap) ter krepitev sodelovanja med deležniki v obmejni regiji.

Upravičeni prijavitelji so vsi subjekti, vključeni ali zainteresirani za razvoj čezmejnih energetske skupnosti (CBEC) in kvazi-čezmejnih energetske skupnosti (Q-CBEC). To so lahko:

- a) čezmejni subjekti (EGTC, evroregije ali podobne čezmejne strukture s pravno osebnostjo);
- b) lokalne in regionalne oblasti obmejnih regij;
- c) državlanske zadruge s pravno osebnostjo, nevladne organizacije, združenja ali mala in srednja podjetja (MSP).

Za prijavitelje iz kategorij b) in c) mora prijava vključevati upravičenega partnerja z druge strani iste meje, katerega območje je določeno v skladu z geografskimi definicijami Eurostata v klasifikaciji NUTS.¹¹⁷

Vključeni bodo lahko projekti, ki ranljivim gospodinjstvom omogočajo dostop do obnovljive energije, povečujejo energetske učinkovitost njihovih domov ali aktivno vključujejo državljane, ogrožene zaradi energetske revščine, v procese odločanja in upravljanja skupnosti.

¹¹⁷ Cross-Border Energy Communities,
[content/uploads/2025/07/CBEC_Call_for_proposals.pdf](https://border-energy-communities.eu/wp-content/uploads/2025/07/CBEC_Call_for_proposals.pdf)

[https://border-energy-communities.eu/wp-](https://border-energy-communities.eu/wp-content/uploads/2025/07/CBEC_Call_for_proposals.pdf)

[KORAK 5] Razvoj izbranih ukrepov

Za strukturiranje projektnih predlogov ter dosledno oblikovanje ukrepov in aktivnosti v okviru razvojnih načrtov ali programov je ključno natančno opredeliti temeljne pojme, ki se uporabljajo v programskem in projektnem kontekstu. V nadaljevanju so podane definicije ukrepa, aktivnosti in projektov, ki olajšajo razumevanje njihovih medsebojnih povezav, zlasti v okviru doseganja specifičnih ciljev – v tem primeru zmanjšanja in preprečevanja energetske revščine¹¹⁸:

- **Ukrepi** so skupek medsebojno povezanih aktivnosti in projektov, s katerimi se neposredno ali posredno uresničuje določen specifični cilj.
- **Aktivnost** je niz specifičnih in medsebojno povezanih dejanj znotraj projekta ali drugega izvedbenega mehanizma, katerih izvajanje neposredno vodi k uresničitvi ukrepa (in posredno k uresničitvi specifičnega cilja).
- **Projekt** je niz medsebojno povezanih aktivnosti, ki se izvajajo v določenem zaporedju z namenom doseganja določenega cilja v določenem časovnem obdobju in z opredeljenimi finančnimi sredstvi.

5.1. Od ideje do realizacije

Priprava projektne prijave je kompleksen in zahteven proces, zlasti kadar vključuje sodelovanje več partnerjev. Najpogosteje se začne z oblikovanjem začetne projektne ideje, ki se nato razvija in dopolnjuje v skladu s programskimi smernicami ter s prispevki bodočih projektnih partnerjev.

Priporočljivo je, da se že od samega začetka spremlja struktura prijavnega obrazca, da se zajamejo vse potrebne informacije in prepreči izpuščanje ključnih elementov. Čeprav je proces, prikazan na Sliki 9, primarno usmerjen v pripravo projektne prijave, se enak pristop in koraki lahko uporabijo tudi pri oblikovanju ukrepov, aktivnosti ali projektov v okviru planskih in strateških dokumentov (npr. akcijski načrti, sektorske strategije, razvojni programi).¹¹⁹

Slika 9. Razvoj projekta: od projektne ideje do projektne prijave

¹¹⁸ Navodila za izdelavo programov izvajanja enot lokalne in območjne (regionalne) samouprave, [https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Strate%C5%A1ko%20planiranje/Upute%20za%20izradu%20provedbenih%20programa%20JLP\(R\)S%202.0%20\(lipanj%202025\).pdf](https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Strate%C5%A1ko%20planiranje/Upute%20za%20izradu%20provedbenih%20programa%20JLP(R)S%202.0%20(lipanj%202025).pdf)

¹¹⁹ Priročnik za upravičence za standardne projekte, 2. del – Razvoj projekta, http://www.si-hr.eu/2127/download/2.-del_Razvoj-projekta.pdf

5.2. Priprava ukrepov

Za vsak ukrep je potrebno podati dodatne podrobnosti, ki natančno določajo odgovornosti, vključenost deležnikov, stroške, časovne okvire, potrebne vire ter način, kako ukrepi vključujejo in dosežejo ranljive odjemalce.

V Tabeli 2 so prikazani osnovni deli priprave projektnega predloga, aktivnosti ali ukrepa v okviru določene projektne prijave ali načrtovalnega oziroma strateškega dokumenta.

Tabela 2. Prikaz osnovnih delov priprave projekta/aktivnosti/ukrepa¹²⁰

Osnovni deli	Postavke	Opis
Identifikacija projekta/aktivnosti/ukrepa	- Naziv - Trajanje - Cilj - Opis (povzetek)	- »Naziv« mora biti kratek in enostaven - Trajanje je najbolje določiti v mesecih - Opisati uresničitev glavnega cilja/namena izvedbe - Kratek opis mora vključevati upravni organ občine ali projektnega partnerja, pristojnega za izvedbo aktivnosti/ukrepa
Partnerji	- Partnerji pri izvedbi ukrepov - Projektni partnerji	- Osnovni podatki o partnerju - Če gre za projektno prijavo, je pogosto potrebno utemeljiti vlogo partnerja, zakaj sodeluje v projektu in kakšna je njegova naloga
Proračun	- Ocena skupnih stroškov izvedbe (u EUR) - Vključitev v proračun občine (oznaka in naziv) – za stroške izvedbe posameznega ukrepa, aktivnosti ali projekta	- Če gre za projektno prijavo, različni programi omogočajo različne proračunske postavke partnerjev (kategorije stroškov: stroški osebja, pisarniški in administrativni stroški, stroški potovanja in nastanitve, stroški zunanjih strokovnjakov in storitev, stroški opreme, stroški infrastrukture in del, drugi stroški) - V proračun občine je treba vključiti ocenjene stroške, ki jih občina sama financira (oznaka in naziv) – za izvedbo posameznega ukrepa, aktivnosti ali projekta
Rezultati	- Naziv kazalnika rezultata - Začetna vrednost kazalnika - Ciljna vrednost kazalnika	- Treba je navesti obdobje doseganja rezultatov in dokaz o prispevku

¹²⁰ Priročnik za upravičence za standardne projekte, 3. del – Prijava in ocenjevanje, http://www.si-hr.eu/2127/wp-content/uploads/sites/103/2023/03/3.-del_Prijava-in-ocenjevanje-1.pdf

[KORAK 6] Implementacija

Če gre za projektno prijavo, ocenjevanje prejetih vlog poteka v več korakih in se izvaja po standardiziranem postopku, ki upošteva načela enake obravnave in preglednosti. Če pa gre za implementacijo ukrepov za zmanjšanje energetske revščine v strateških in načrtovalnih dokumentih občin, je treba začeti izvajati te ukrepe v skladu s postavljenimi prioritetami ter vzpostaviti sistem spremljanja uspešnosti in vrednotenja učinkov.

6.1. Implementacija projekta

Za izvedbo projekta je potreben strukturiran pristop, ki vključuje vrednotenje, odločanje in spremljanje izvajanja. V nadaljevanju so opisane tri ključne faze, ki predstavljajo standardiziran okvir za zagotavljanje kakovosti, preglednosti in učinkovitosti skozi celotno trajanje projekta:

1. Vrednotenje kakovosti

Vrednotenje kakovosti temelji na merilih, ki ocenjujejo ustreznost, izvedljivost in pričakovani učinek projekta. Ta merila pomagajo pri sprejemanju odločitev in zagotavljajo skladnost projekta z zastavljenimi cilji. Najpogostejše so razdeljene v dve skupini:

- **Strateška merila** – Ocenjujejo, v kolikšni meri projekt prispeva k doseganju ciljev programa, vključno s prispevkom k programskim kazalnikom in odzivom na skupne potrebe ciljne skupine.
- **Operativna merila** – Osredotočena so na oceno izvedljivosti projekta, organizacijskih sposobnosti in razmerja med vloženimi sredstvi in doseženimi rezultati.

Merila so običajno strukturirana skozi vprašanja in podvprašanja, ki se nanašajo na tematska področja, kot so: relevantnost projekta, prispevek k programskim ciljem, kakovost partnerstva, načrt izvedbe, komunikacijska strategija in proračun.

2. Sprejemanje odločitev

Po postopku ocenjevanja sledi proces sprejemanja odločitev, ki lahko vključuje eno ali več pristojnih teles, odgovornih za odločanje o projektih, ki so lahko:

- odobreni za financiranje/izvedbo,
- odobreni pod določenimi pogoji,
- zavrjeni,
- uvrščeni na rezervni seznam.

Po odobritvi se najpogostejše sklene pogodba ali sporazum, ki določa obveznosti, roke, pogoje in način financiranja.

3. Poročanje

Med izvajanjem so vsi projekti dolžni redno poročati o napredku, kar vključuje tako aktivnosti kot finančno realizacijo. Poročila običajno vključujejo:

- napredek izvedbenega načrta – opis izvedenih aktivnosti,
- dosežene rezultate v primerjavi z načrtom izvedbe,
- seznam stroškov,

- morebitne težave in odstopanja.¹²¹

6.2. Implementacija ukrepov v okviru strateških in načrtovalnih dokumentov

Za to, da bi bili ukrepi za zmanjšanje energetskega revščine učinkoviti, jih ni dovolj samo izvajati, temveč je nujno sistematično spremljati njihov napredek in ocenjevati dejanske učinke. Sledijo ključni koraki za zagotavljanje njihove uspešnosti in dolgoročnega vpliva:

1. Spremljanje uspešnosti

Poleg izvajanja ukrepov je treba določiti ustrezne kazalnike in sistematično spremljati uspešnost izvajanja, saj brez tega ni mogoče natančno oceniti prihrankov energije, ki so rezultat politik spodbujanja zmanjšanja energetskega revščine, niti aktivnosti, ki so bile s temi ukrepi spodbujene. Nekateri možni kazalniki spremljanja uspešnosti izvajanja ukrepov:

- nižja poraba energije v gospodinjstvu,
- zmanjšanje računov za energijo,
- izboljšanje energetske učinkovitosti,
- zmanjšanje emisij CO₂,
- izboljšanje splošnega blagostanja.

Poleg ukrepov, usmerjenih v zmanjšanje energetskega revščine, je treba izvajati tudi druge ukrepe na področju energetske učinkovitosti in uporabe obnovljivih virov energije ter spremljati njihov neposreden in/ali posreden vpliv na energetske ogrožena gospodinjstva.

2. Vrednotenje učinkov

Med izvajanjem ukrepov za preprečevanje energetskega revščine je pomembno stalno izvajati njihovo spremljanje in vrednotenje. Tako je mogoče preveriti izvajanje aktivnosti in po potrebi pravočasno vključiti morebitne korektivne ukrepe za izboljšanje njihovega delovanja. Na koncu celotnega procesa izvajanja ukrepov pa je ključno zagotoviti dovolj časa za celovito vrednotenje.

Vrednotenje omogoča posodobitev informacij, zbranih na začetku procesa, in na podlagi rezultatov sprejemanje odločitev za nadaljnji razvoj. Z identifikacijo uspehov in pomanjkljivosti med izvajanjem se lahko pridobijo dragocene izkušnje, izboljšajo strategije ali optimizira prihodnje načrtovanje. Prav tako je pomembno vključiti širšo skupino deležnikov (vključno s ciljnim skupinami in uporabniki) ter zbrati njihove povratne informacije, da se zagotovi skladnost vseh ključnih vidikov. Priporočljivo je angažirati zunanje ocenjevalce, ki lahko nudijo nepristransko oceno in pridobijo informacije iz druge perspektive. Če finančna sredstva za zunanje ocenjevalce niso na voljo, je priporočljivo vključiti druge sodelavce za pridobitev svežega pogleda.

Zaželeno je pripraviti Poročilo o oceni učinka posameznih ukrepov kot celovit dokument, ki opisuje in analizira izvajanje ukrepov. Učinkovita komunikacija je ključna za obveščanje lokalnega prebivalstva in vseh zainteresiranih deležnikov o izvajanju ukrepov proti energetske revščini. Priporočljivo je, da lokalne skupnosti razmislijo o organizaciji dogodka, na katerem bodo delile

¹²¹ Priročnik za upravičence za standardne projekte, 5. del: Poročanje o napredku projekta, http://www.si-hr.eu/2127/wp-content/uploads/sites/103/2023/03/5.-del_Porocanje-o-napredku-projekta-1.pdf

dosežene rezultate, tako interno kot z zunanjimi deležniki. Predstavitev izvajanja ukrepov širši javnosti lahko pripomore k večjemu učinku in olajša vključevanje v lokalne in nacionalne politike.

Zaključek

Energetska revščina vse bolj prihaja v ospredje, saj neposredno vpliva na kakovost življenja vse večjega števila prebivalcev. Gre za kompleksen problem, ki zahteva sistematičen in celovit pristop. Energetska revščina ni zgolj posledica nizkih prihodkov ali visokih cen energije, temveč je povezana s številnimi drugimi dejavniki, kot so starost, izobrazba in slaba energetska učinkovitost stanovanjskih objektov.

Za učinkovit pristop k reševanju tega problema je bil zasnovan Model tehnične pomoči za pripravo intervencij na področju energetske revščine, ki je predstavljen v tem priročniku. Model služi kot orodje in vodilo za načrtovanje, razvoj in izvajanje učinkovitih ukrepov. S strukturiranim pristopom spodbuja nosilce politik in druge relevantne deležnike k usklajenemu delovanju ter k spodbujanju trajnostnih sprememb.

Prvi in temeljni korak v boju proti energetske revščini je natančna opredelitev samega problema, glavnih vzrokov ter prepoznavanje najbolj ranljivih skupin. Sledi vzpostavitev močnega izvedbenega okvira – od oblikovanja strokovne ekipe do aktivnega vključevanja prebivalcev in vseh ključnih deležnikov, vključno z enotami lokalne samouprave, strokovnimi ustanovami, organizacijami civilne družbe ter gospodarskimi subjekti. Pomembno je jasno določiti vloge vseh partnerjev, da se zagotovi usklajenost, preglednost in učinkovitost izvajanja ukrepov. Partnerstva, ki temeljijo na zaupanju in skupni viziji, so ključna za zagotavljanje dolgoročne trajnosti in odpornosti skupnosti.

Ukrepi za zmanjšanje energetske revščine morajo biti celoviti in dolgoročno vzdržni. To vključuje izvajanje informativnih kampanj, ustanovitev svetovalnih centrov in energetske skupnosti, nudenje tehnične in finančne pomoči ranljivim skupinam ter izvajanje ukrepov energetske učinkovitosti na stanovanjskih objektih. Oblikovanje in izvedba teh ukrepov se začeta z razvojem projektnih idej v okviru razpoložljivih in predpisanih programskih shem. Programi, kot so Horizon Europe, LIFE, ESF+, Interreg in številni drugi, omogočajo dostop do finančnih sredstev, ki podpirajo prehod k trajnostnim in pravičnim energetskim sistemom ter zmanjšanju energetske revščine. Poleg izkoriščanja teh programskih okvirjev mora biti implementacija ukrepov usklajena tudi z ustreznimi lokalnimi, regionalnimi in nacionalnimi strateškimi dokumenti ter mora vključevati sistematično spremljanje, vrednotenje in prilagajanje potrebam ranljivih gospodinjstev. Tak pristop zagotavlja dolgoročno vzdržnost ukrepov in njihovo ustreznost v spreminjajočih se socialnih, gospodarskih in podnebnih razmerah.

Končni cilj vseh aktivnosti je zmanjšanje energetske revščine, izboljšanje kakovosti življenja, krepitev prebivalcev ter prispevek k splošni družbeni koheziji in odpornosti na izzive energetske in podnebne tranzicije. Boj proti energetske revščini je prednostna tema, ki zahteva skupno delovanje, močno politično voljo, vključenost vseh sektorjev ter krepitev vloge prebivalcev. Uspešna izvedba teh aktivnosti ne bo le ublažila energetske revščine, temveč bo prispevala tudi k večji družbeni enakosti, energetske varnosti in trajnosti ter tako tlakovala pot do pravičnejše in odpornejše družbe.